

Bank Polski

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy Kapitałowej
PKO Banku Polskiego SA
za I półrocze 2016 roku

SPIS TREŚCI

1.	Wyniki działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w I półroczu 2016 roku	3
1.1	<i>Wybrane dane finansowe</i>	3
1.2	<i>Najważniejsze wydarzenia w I półroczu 2016 roku</i>	4
2.	Zewnętrzne uwarunkowania działalności.....	5
2.1	<i>Otoczenie makroekonomiczne</i>	5
2.2	<i>Sytuacja polskiego sektora bankowego</i>	6
2.3	<i>Sytuacja w polskim sektorze pozabankowym</i>	7
2.4	<i>Sytuacja na rynku finansowym</i>	9
2.5	<i>Sytuacja na rynku ukraińskim</i>	10
2.6	<i>Otoczenie regulacyjne</i>	11
3.	Wyniki finansowe	13
3.1	<i>Wyniki finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA</i>	13
3.1.1	<i>Podstawowe wskaźniki finansowe</i>	13
3.1.2	<i>Skonsolidowany rachunek zysków i strat</i>	13
3.1.3	<i>Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej</i>	19
3.2	<i>Wyniki finansowe PKO Banku Polskiego SA</i>	22
3.2.1	<i>Podstawowe wskaźniki finansowe</i>	22
3.2.2	<i>Rachunek zysków i strat PKO Banku Polskiego SA</i>	22
3.2.3	<i>Sprawozdanie z sytuacji finansowej PKO Banku Polskiego SA</i>	25
4.	Działalność Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.....	26
4.1	<i>Działalność PKO Banku Polskiego SA – podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA</i>	26
4.1.1	<i>Segment detaliczny</i>	27
4.1.2	<i>Segment korporacyjny i inwestycyjny</i>	36
4.2	<i>Udziały rynkowe PKO Banku Polskiego SA</i>	39
4.3	<i>Działalność pozostałych spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA</i>	40
4.4	<i>Działalność sponsorska, charytatywna i promocyjna</i>	44
4.5	<i>Nagrody i wyróżnienia przyznane spółkom Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA</i>	47
5.	Organizacja Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.....	51
5.1	<i>Jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA</i>	51
5.2	<i>Opis zmian w organizacji jednostek podporządkowanych</i>	52
5.3	<i>Transakcje z jednostkami powiązаныmi</i>	52
6.	Zarządzanie ryzykiem	52
6.1	<i>Zasady zarządzania ryzykiem</i>	52
6.2	<i>Ryzyko kredytowe</i>	55
6.3	<i>Ryzyko stopy procentowej</i>	57
6.4	<i>Ryzyko walutowe</i>	58
6.5	<i>Ryzyko płynności</i>	59
6.6	<i>Ryzyko cen towarów</i>	60
6.7	<i>Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych</i>	60
6.8	<i>Ryzyko instrumentów pochodnych</i>	60
6.9	<i>Ryzyko operacyjne</i>	61
6.10	<i>Ryzyko braku zgodności</i>	62
6.11	<i>Ryzyko biznesowe</i>	63
6.12	<i>Ryzyko utraty reputacji</i>	63
6.13	<i>Ryzyko modeli</i>	64
6.14	<i>Ryzyko zmian makroekonomicznych</i>	64
6.15	<i>Ryzyko ubezpieczeniowe</i>	65
6.16	<i>Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej</i>	66
6.17	<i>Ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych</i>	67
6.18	<i>Ryzyko kapitałowe</i>	67
6.19	<i>Kompleksowe testy warunków skrajnych</i>	67
6.20	<i>Adekwatność kapitałowa</i>	68
7.	Informacje dla inwestorów	70
8.	Pozostałe informacje	75

1. Wyniki działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w I półroczu 2016 roku

1.1 Wybrane dane finansowe

Tabela 1. Wybrane dane finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

	30.06.2016	30.06.2015	Zmiana
Zysk netto	1 512,1 mln PLN	1 350,1 mln PLN	12,0% (r/r)
Wynik na działalności biznesowej*	5 832,4 mln PLN	5 175,1 mln PLN	12,7% (r/r)
Wynik odsetkowy	3 762,5 mln PLN	3 354,1 mln PLN	12,2% (r/r)
Wynik z prowizji	1 302,0 mln PLN	1 436,5 mln PLN	-9,4% (r/r)
Koszty administracyjne	-2 756,5 mln PLN	-2 777,1 mln PLN	-0,7% (r/r)
Podatek od niektórych instytucji finansowych (podatek bankowy)	-369,4 mln PLN	- mln PLN	x
Wynik z tytułu odpisów	-782,4 mln PLN	-748,6 mln PLN	4,5% (r/r)
Suma bilansowa	272,4 mld PLN	255,5 mld PLN	6,6% (r/r)
Kapitały własne	31,6 mld PLN	28,7 mld PLN	9,9% (r/r)
ROA netto	1,1 %	1,2 %	-0,1 p.p.
ROE netto	9,2 %	10,7 %	-1,5 p.p.
C/I	56,4 %	51,3 %	5,1 p.p.
C/I po wyłączeniu podatku bankowego	53,1 %	51,3 %	1,8 p.p.
Marża odsetkowa	3,1 %	3,2 %	-0,1 p.p.
Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości	6,5 %	6,9 %	-0,4 p.p.
Koszt ryzyka	-0,7 %	-0,8 %	0,1 p.p.
Łączny współczynnik kapitałowy	15,2 %	13,9 %	1,3 p.p.

* Wynik na działalności biznesowej rozumiany jako wynik z działalności operacyjnej bez uwzględnienia ogólnych kosztów administracyjnych, podatku od niektórych instytucji finansowych oraz wyniku z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw.

Wypracowany w I półroczu 2016 roku zysk netto Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej (Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA albo Grupa Kapitałowa Banku albo Grupa Kapitałowa) wyniósł 1 512,1 mln PLN, co oznacza wzrost o 162,1 mln PLN w relacji do wyniku roku poprzedniego. Osiągnięty poziom zysku netto był determinowany przez:

- wynik na działalności biznesowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, który osiągnął poziom 5 832,4 mln PLN (+12,7% r/r), głównie w efekcie:
  - wzrostu wyniku odsetkowego o 408,4 mln PLN r/r, zrealizowanego dzięki istotnej obniżce kosztu finansowania, przy stabilnym poziomie przychodów od aktywów,
  - wzrostu wyniku z tyt. operacji finansowych o 384,4 mln PLN, związanego głównie z rozliczeniem w czerwcu br. transakcji przejęcia spółki Visa Europe Limited przez spółkę Visa Inc.,
  - spadku wyniku prowizyjnego (spadek o 134,5 mln PLN r/r), m.in. z tytułu operacji na papierach wartościowych i obsługi rachunków bankowych,
- wprowadzenie od lutego 2016 roku podatku od niektórych instytucji finansowych (podatek bankowy), co przełożyło się na dodatkowe obciążenie wyniku w wysokości 369,4 mln PLN.

W efekcie działań podejmowanych w I półroczu 2016 roku Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA:

- zwiększyła sumę aktywów o 5,5 mld PLN do poziomu 272 mld PLN,
- zachowała wiodący udział w rynku kredytów i depozytów na poziomie odpowiednio 17,6% i 17,3%,
- zajmowała pierwszą pozycję na rynku sprzedaży kredytów mieszkaniowych dla osób prywatnych¹ posiadając 30,3% udział,
- była największym kredytodawcą dla małych i średnich przedsiębiorstw kredytów z gwarancjami de minimis z 23,4% udziałem w rynku²,
- rozszerzyła ofertę produktów ubezpieczeniowo-inwestycyjnych i majątkowych ubezpieczeń dla klientów, m.in. dzięki rozpoczęciu w styczniu 2016 roku działalności operacyjnej przez spółkę PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA,
- zwiększyła liczbę obsługiwanych rachunków klientów indywidualnych o 82 tys., umacniając pozycję lidera w tym zakresie,
- umocniła pozycję kapitałową dzięki podwyższeniu funduszy własnych z tytułu akumulacji zysku wpracowanego w 2015 roku, co przełożyło się na wzrost łącznego współczynnika kapitałowego o 0,6 p.p. w stosunku do końca 2015 roku do poziomu 15,2%.

1.2 Najważniejsze wydarzenia w I półroczu 2016 roku

W I półroczu 2016 roku sektor bankowy funkcjonował w warunkach historycznie niskich poziomów stóp procentowych oraz nowych obciążeń regulacyjnych, przy korzystnej sytuacji makroekonomicznej. Sytuację na rynku kredytowo-depozytowym kształtowała korzystna sytuacja na rynku pracy. Poziom popytu krajowego wspierany był przez rządowy program „Rodzina 500+” oraz deflację, które zwiększały realną siłę nabywczą gospodarstw domowych.

W I półroczu 2016 roku Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA kontynuowała zrównoważony rozwój, skupiony na podnoszeniu jakości obsługi klienta poprzez zwiększenie innowacyjności oferowanych produktów i kanałów dystrybucji.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna (PKO Bank Polski SA lub Bank) jako pierwszy bank włączył się w rządowy program „Rodzina 500+”, dzięki czemu klienci Banku mogą w wersji elektronicznej złożyć wnioski o świadczenie z programu „Rodzina 500+”. PKO Bank Polski SA wprowadził też do oferty rachunek z preferencyjnymi warunkami dedykowany klientom korzystającym z programu.

Kolejnym przejawem zaangażowania Banku w budowę e-państwa było podpisanie porozumienia z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, dzięki któremu klienci Banku będą mogli założyć profil na Platformie Usług Elektronicznych (PUE) ZUS z poziomu serwisów bankowości iPKO lub Inteligo.

Działający od roku PKO Bank Hipoteczny SA przeprowadził dwie emisje hipotecznych listów zastawnych skierowane do inwestorów instytucjonalnych, które spotkały się z dużym zainteresowaniem. Wśród instytucji, które nabyły listy zastawne znaleźli się zarówno inwestorzy krajowi, jak i zagraniczni, w tym Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Listy zastawne PKO Banku Hipotecznego SA są jednymi z najbezpieczniejszych instrumentów dłużnych na rynku finansowym w Polsce. Wyrazem tego jest najwyższy możliwy do osiągnięcia przez polskie papiery wartościowe rating Aa3 nadany przez agencję Moody's.

Na mocy porozumienia zawartego między konsorcjum PKO Banku Polskiego SA i Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. (eService) a Poczta Polska SA (Poczta) klienci Poczty uzyskują możliwość płatności kartą za usługi Poczty. Dzięki terminalom płatniczym dostępne będą również usługi wypłaty gotówki oraz doładowań telefonów komórkowych.

W lutym 2016 roku minęła pierwsza rocznica wprowadzenia na polski rynek systemu płatności mobilnych BLIK, który powstał na bazie płatności IKO. BLIK to uniwersalna forma realizacji płatności oraz wypłaty gotówki z bankomatów bez karty płatniczej, zbudowana przez PKO Bank Polski SA wspólnie z bankami partnerskimi i Krajową Izbą Rozliczeniową. Na 30 czerwca 2016 roku BLIK umożliwiał dokonywanie płatności w ponad 145 tys. urzędzeń i dawał możliwość wypłacania pieniędzy z ponad 14,5 tys. bankomatów. W czerwcu 2016 roku PKO Bank Polski SA

¹ Dane Związku Banków Polskich.

² Zgodnie z danymi przekazanymi przez Centrum Poręczeń i Gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego.

udostępnił klientom nową opcję w metodzie płatności „Płacę z iPKO”, dzięki której płatności za zakupy można dokonywać za pomocą aplikacji iKO w większości sklepów internetowych w Polsce. Zmiana ta pojawiła się również w największym polskim serwisie aukcyjnym e-commerce- Allegro.

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA wzbogacił aplikację mobilną iKO o nowoczesną technologię płatności zbliżeniowych HCE (Host Card Emulation), której wdrożenie zostało nagrodzone eDukatem jako „Wydarzenie roku świata bezgotówkowego”.

W czerwcu 2016 roku nastąpiło rozliczenie transakcji przejścia spółki Visa Europe Limited przez spółkę Visa Inc., w której PKO Bank Polski SA brał udział, jej wpływ na wynik Grupy Kapitałowej przed opodatkowaniem wyniósł 417,6 mln PLN (wpływ netto wyniósł 338,2 mln PLN).

W 2016 roku Bank umocnił pozycję lidera w zakresie usług dla samorządów poprzez podpisanie umowy na kompleksową obsługę budżetu województwa podkarpackiego i jego 23 jednostek organizacyjnych. Łącznie Bank obsługuje 6 województw.

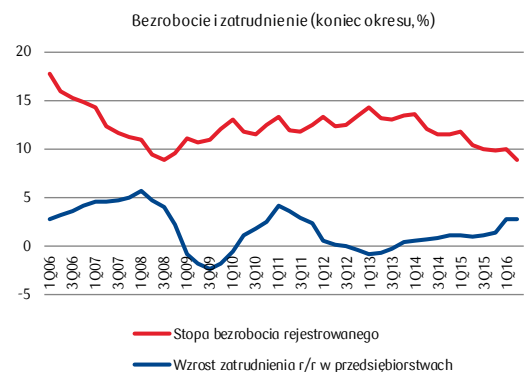
Działania podejmowane przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA w pierwszej połowie 2016 roku, pomimo rekordowo niskich stóp procentowych oraz istotnych zmian regulacyjnych, pozwoliły na osiągnięcie wysokich wyników finansowych oraz umocnienie pozycji wśród największych instytucji finansowych w Polsce.

2. Zewnętrzne uwarunkowania działalności

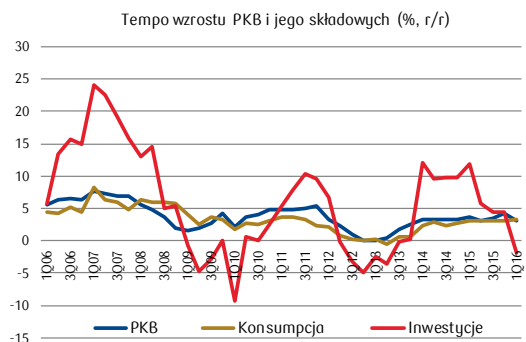
2.1 Otoczenie makroekonomiczne

W I półroczu 2016 roku na Grupę Kapitałową miały wpływ następujące zdarzenia makroekonomiczne:

- Przejęciowe obniżenie dynamiki PKB.** Na podstawie miesięcznych wskaźników aktywności gospodarczej za kwiecień-czerwiec można szacować, że wzrost PKB w II kwartale 2016 roku wyniósł 3,1-3,3% r/r (vs. 3,0% r/r w I kwartale 2016 roku, przy czym odbiciu sprzyjał efekt układu kalendarza). Zmieniła się struktura wzrostu: wiodącą rolę odgrywa obecnie konsumpcja prywatna, stymulowana przez ożywienie na rynku pracy i rozpoczynający się program „Rodzina 500+”. Inwestycje spadły po zakończeniu perspektywy finansowej UE na lata 2007-2013. Dotyczy to zarówno inwestycji publicznych (kolejowe i samorządowe nakłady na infrastrukturę), jak i prywatnych (m.in. w energetyce).

- Nieprzerwana poprawa sytuacji na rynku pracy.** Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec czerwca obniżyła się do 8,8, wyrównując rekordowo niski poziom z października 2008 roku. Roczne tempo wzrostu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw osiągnęło średnio 4,0% w styczniu-czerwcu 2016 roku wobec 3,5% w 2015 roku, a tempo wzrostu emerytur i rent pracowniczych lekko wyhamowało w I półroczu 2016 roku do średnio 2,2% r/r wobec 2,9% w 2015 roku.

- Przejęciowe pogłębienie deflacji.** Inflacja CPI wyniosła w czerwcu 2016 roku -0,8% r/r wobec -0,5% r/r na koniec 2015 roku (dno osiągnęła w kwietniu 2016 roku: -1,1% r/r), przy spadku inflacji bazowej (-0,2% r/r w czerwcu 2016 roku vs. 0,2% r/r w grudniu 2015 roku) na skutek obniżek cen abonamentów telewizyjnych oraz komórkowych, przy wzroście cen ropy z 37,5 USD/b do 47,5 USD/b i przyspieszeniu dynamiki cen żywności do 0,9% r/r w czerwcu 2016 roku z -0,2% r/r w grudniu 2015 roku.

- Stabilizacja polityki pieniężnej.** Rada Polityki Pieniężnej pozostawiła stopy procentowe na niezmiennym poziomie, przyjmując neutralne nastawienie w polityce pieniężnej. Wypowiedzi członków RPP wygaszały oczekiwania na wznowienie obniżek stóp procentowych NBP, pomimo osłabienia wzrostu PKB na początku roku i przedłużania się okresu deflacji. Wynik referendum w Wielkiej Brytanii w sprawie opuszczenia Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię (Brexitu) i zwycięstwo zwolenników Brexitu zwiększył niepewność co do perspektyw światowego wzrostu gospodarczego i nasilił oczekiwania na dalsze łagodzenie polityki pieniężnej na świecie, co może spowodować wydłużenie okresu stabilizacji stóp procentowych NBP.

2.2 Sytuacja polskiego sektora bankowego

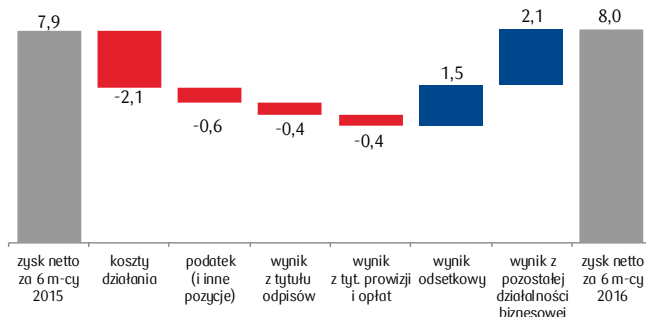
Wynik finansowy i jakość portfela kredytowego

W I półroczu 2016 roku sektor bankowy w Polsce pozostawał nadal pod wpływem następujących głównych czynników: korzystnej sytuacji makroekonomicznej, nowych obciążeń regulacyjnych oraz środowiska niskich stóp procentowych. Jednocześnie na modele biznesowe i finansowe banków wpływały postępujące procesy cyfryzacji życia społecznego oraz zmieniające się oczekiwania klientów.

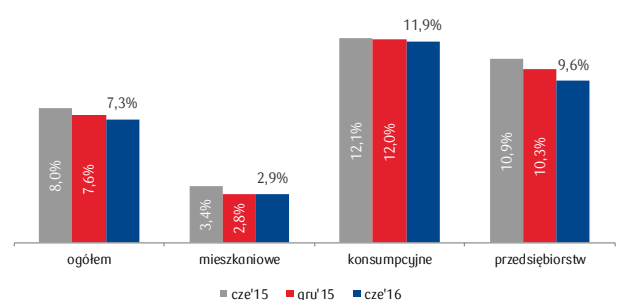
W I półroczu 2016 roku sektor bankowy wypracował zysk netto w wysokości 8,0 mld PLN, co oznacza wzrost o 1,1% r/r wobec spadku o 29,5% r/r na koniec 2015 roku. Zysk netto sektora bankowego pozostawał pod pozytywnym wpływem przychodów z tytułu rozliczenia transakcji przejścia Visa Europe Ltd. przez Visa Inc., a także poprawy wyniku odsetkowego o 1,5 mld PLN r/r (+8,7% r/r). Negatywny wpływ na poziom zysku netto sektora bankowego w I półroczu br. miały koszty podatku od niektórych instytucji finansowych (tzw. podatek bankowy)³ oraz spadek wyniku z tytułu prowizji i opłat (wpływ rozwiązań regulacyjnych oraz niekorzystnej koniunktury na rynku kapitałowym).

Mimo sprzyjającego otoczenia makroekonomicznego, w I półroczu 2016 roku pogorszył się wynik z tytułu odpisów (+13,0% r/r; -0,4 mld PLN r/r), na co istotny wpływ miało utworzenie odpisów z tytułu aktywów zaklasyfikowanych przez jeden z banków komercyjnych jako działalność zaniechana. W warunkach wprowadzonego tzw. podatku bankowego determinującego wzrost kosztów działania, sektor bankowy odnotował także przyspieszenie tempa wzrostu kosztów pracowniczych (+5,5% r/r, mimo spadku zatrudnienia w sektorze bankowym).

Zmiana zysku netto sektora bankowego (mld PLN)

Jakość portfela kredytowego sektora bankowego

Źródło: KNF, obliczenia PKO Banku Polskiego SA. Koszty działania łącznie z podatkiem bankowym.

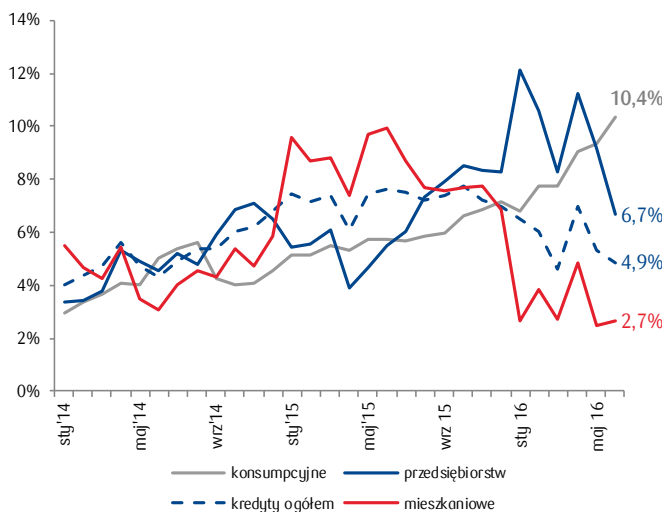
Na koniec czerwca 2016 roku poprawiła się jakość portfela kredytowego. Udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem spadł do 7,3% z 7,6% na koniec 2015 roku. Wyrażna poprawa portfela kredytowego od początku 2016 roku jest efektem sprzyjającego otoczenia makroekonomicznego, sprzedaży wierzytelności dokonanych przez banki także w związku z wprowadzeniem podatku bankowego oraz w pewnym stopniu efektem wyłączenia z bazy danych SK Banku. W porównaniu do końca 2015 roku najsilniej poprawiła się jakość portfela kredytów przedsiębiorstw (spadek wskaźnika kredytów zagrożonych o -0,7 p.p. do 9,6%).

Suma bilansowa i wolumeny biznesowe

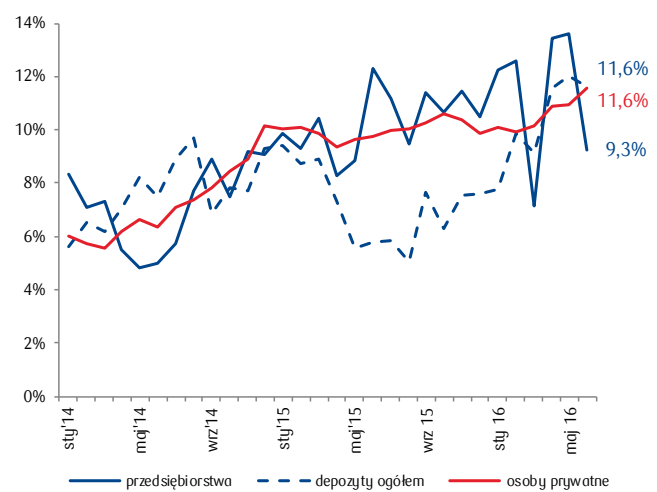
³ Wg danych KNF, przez pierwsze cztery miesiące obowiązywania tzw. podatku bankowego banki komercyjne zapłaciły 1 173,1 mln PLN podatku z tego tytułu, w tym w samym maju podatek ten wyniósł 284 mln PLN.

Na koniec czerwca 2016 roku suma bilansowa sektora bankowego wzrosła do 1 663 mld PLN, co oznacza wzrost o 63 mld PLN w porównaniu do końca 2015 roku. Suma bilansowa i struktura aktywów pozostawały pod wpływem tzw. podatku bankowego obowiązującego od lutego 2016 roku. W I półroczu 2016 roku wolumen papierów wartościowych (głównie papierów skarbowych) wzrósł o 48 mld PLN. Tempo wzrostu kredytów sektora bankowego r/r wyhamowało względem końca 2015 roku (wpływ ustąpienia efektu kursowego związanego z decyzją SNB ze stycznia 2015 roku). Na koniec I półrocza 2016 roku nadal najwyższym rocznym tempem wzrostu wyróżniały się kredyty konsumpcyjne (wzrost o 10,4% r/r, przy relatywnie niższym tempie wzrostu kredytów przedsiębiorstw (+6,7% r/r, a po wyłączeniu efektu kursowego +5,0% r/r) oraz kredytów mieszkaniowych (+2,7% r/r). Dynamiczny wzrost kredytów konsumpcyjnych wynikał z koncentracji banków na sprzedaży najbardziej rentownych produktów w warunkach niskich stóp procentowych. Tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych w PLN kontynuowało trend spadkowy, na koniec I półrocza 2016 roku wyniosło 9,4% r/r.

Tempo zmiany kredytów w sektorze bankowym (r/r)

Tempo zmiany depozytów w sektorze bankowym (r/r)

W warunkach niskiego oprocentowania nowych depozytów w PLN, na koniec I półrocza 2016 roku, wolumen depozytów sektora bankowego wzrósł do 1 104 mld PLN, a roczne tempo wzrostu przyspieszyło do 11,6% r/r wobec 7,6% r/r na koniec 2015 roku. Był to efekt m.in. dalszego przyspieszenia tempa wzrostu wolumenu depozytów sektora budżetowego (do 20,5% r/r z -16,6% r/r na koniec 2015 roku), osób prywatnych (11,6% r/r na koniec I półrocza 2016 roku wobec +9,8% r/r na koniec 2015 roku) oraz niemonetarnych instytucji finansowych (do 10,3% r/r z -3,0% r/r na koniec 2015 roku), przy wyhamowaniu tempa wzrostu depozytów przedsiębiorstw (+9,3% r/r na koniec I półrocza 2016 roku wobec +10,5% r/r na koniec 2015 roku). Wysokiej dynamice wzrostu depozytów osób prywatnych sprzyjała poprawiająca się sytuacja na rynku pracy, a także utrzymująca się słaba koniunktura na rynku kapitałowym powodująca niską atrakcyjność alternatywnych do depozytów form lokowania oszczędności.

Mimo silniejszego tempa wzrostu depozytów niż kredytów sektora bankowego, na koniec I półrocza 2016 roku wartość depozytów pozostała niższa niż wartość kredytów (o 1,5 mld PLN); relacja kredyty/depozyty wyniosła 100,1%.

2.3 Sytuacja w polskim sektorze pozabankowym

Rynek funduszy inwestycyjnych

W I półroczu 2016 roku rynek funduszy inwestycyjnych kontynuował trend wzrostowy. Aktywa w zarządzaniu towarzystw funduszy inwestycyjnych wzrosły o ok. 3,6% osiągając poziom 261,3 mld PLN. Zrealizowany wzrost był istotnie mniej dynamiczny niż w I i II półroczu 2015 roku. Rozwój rynku funduszy inwestycyjnych w I półroczu 2016 roku był głównie rezultatem dodatniego salda wpłat i umorzeń (+7,2 mln PLN). Napływ nowych środków netto był jednak znacząco niższy niż w II półroczu 2015 roku (+19,4 mld PLN). Wartość aktywów funduszy inwestycyjnych w I półroczu 2016 roku nieznacznie powiększył wynik zarządzania (+0,8 mld PLN).

Na sytuację na rynku funduszy inwestycyjnych oddziaływał niewielki apetyt na ryzyko

ze strony inwestorów realizowany w warunkach słabej koniunktury na rynku akcji na Giełdzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie i zmienności rentowności na rynku długu, co miało istotny wpływ na wycenę jednostek funduszy inwestycyjnych. W I półroczu 2016 roku indeks WIG spadł o -3,7% wobec spadku w II półroczu 2015 roku o -12,9%. Pod wpływem niekorzystnej koniunktury na warszawskiej giełdzie, większość głównych segmentów rynku funduszy detalicznych powiązanych z rynkiem polskich akcji realizowało w I półroczu 2016 roku ujemne stopy zwrotu 12M. Na koniec czerwca 2016 roku dodatnie stopy zwrotu 12M odnotowały fundusze polskich papierów dłużnych oraz fundusze gotówkowe i pieniężne, przy czym jedynie fundusze polskich papierów dłużnych odnotowały stopy zwrotu 12M powyżej średniego oprocentowania depozytów gospodarstw domowych. Tym samym w I półroczu 2016 roku rynek funduszy inwestycyjnych nie stanowił atrakcyjnej alternatywy dla lokowania oszczędności na rynku bankowym.

Dominującą pozycję w strukturze aktywów funduszy inwestycyjnych w I półroczu 2016 roku umocnili inwestorzy instytucjonalni. W I półroczu 2016 roku udział aktywów osób fizycznych spadł do 46,8% wobec 48,3% na koniec 2015 roku.

Rynek otwartych funduszy emerytalnych („OFE”)

W I półroczu 2016 roku wyhamował spadek aktywów netto otwartych funduszy emerytalnych. Ich wartość zmniejszyła się o 4% (-5,6 mld PLN) do 134,9 mld PLN, wobec spadku w II półroczu 2015 roku o 8,6%. W I półroczu 2016 roku rynek OFE pozostawał pod wpływem: poprawy sytuacji na rynku pracy, zmian regulacyjnych, a jednocześnie słabej koniunktury na GPW w Warszawie. W I półroczu 2016 roku indeks WIG spadł o 3,7%, co miało wpływ na wycenę jednostek rozrachunkowych funduszy, zwłaszcza że w strukturze portfela inwestycyjnego otwartych funduszy emerytalnych dominującą pozycją są polskie akcje. Na koniec czerwca 2016 roku stanowiły 75% aktywów OFE. W I półroczu 2016 roku nastąpił dalszy spadek liczby uczestników OFE (-50 tys. do 16,5 mln).

Rynek leasingowy

W I półroczu 2016 roku rynek leasingu kontynuował dynamiczny rozwój. Zgodnie z danymi Związku Polskiego Leasingu wartość aktywów sfinansowanych przez firmy leasingowe wyniosła 28,1 mld PLN przy tempie wzrostu 17,7% r/r (wobec +16,3% r/r w 2015 roku). Rozwój tego rynku był wspierany dobrą koniunkturą gospodarczą w Polsce, pomimo przejściowego wyhamowania tempa wzrostu PKB. Największy pozytywny wpływ na rozwój rynku leasingu miał leasing pojazdów, w tym zarówno pojazdów lekkich, jak i związanych z transportem ciężkim. Wartość sfinansowanych aktywów w tym segmencie wyniosła 19,9 mld PLN (+36,1% r/r), co stanowiło 71% łącznego finansowania udzielonego przez firmy leasingowe. Regres odnotował leasing maszyn i urządzeń (-11,9% r/r) przy wartości nowych umów na poziomie 6,8 mld PLN. Na spadek finansowania w tym segmencie, pomimo dobrej, stabilnej sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw, relatywnie wysokiego stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych oraz relatywnie niskiego kosztu finansowania, miał wpływ m.in. okres przejściowy między wykorzystaniem środków UE z perspektywy finansowej 2007-2013, nowej perspektywy 2014-2020. W analizowanym okresie nastąpił spadek finansowania nieruchomości do 343 mln PLN (-51,5% r/r).

Rynek faktoringu

W I półroczu 2016 roku firmy faktoringowe raportujące do Polskiego Związku Faktorów zdynamizowały działalność. Ich obroty osiągnęły poziom 73,6 mld PLN, co przełożyło się na przyspieszenie tempa wzrostu do 21,1% r/r wobec 17,6% r/r na koniec 2015 roku oraz 18,9% r/r na koniec I półrocza 2015 roku. W okresie tym firmy faktoringowe sfinansowały ok. 3,4 miliona faktur (+28,1% r/r) obsługując 6 903 klientów. W serwisowanych umowach było ponad 141 tys. dłużników.

W I półroczu 2016 roku motorem rozwoju rynku faktoringu był faktoring pełny krajowy

z wolumenem obrotów na poziomie 30,2 mld PLN (+30,8% r/r). W warunkach umiarkowanego wzrostu eksportu rozwijał się faktoring eksportowy odnotowując wysokie, dwucyfrowe tempo wzrostu (24,4% r/r). Udział faktoringu pełnego w strukturze obrotów faktoringowych wzrósł do 54,1%, wobec 49,4% na koniec I półrocza 2015 roku.

Rynek ubezpieczeń

W I kwartale 2016 roku aktywa zakładów ubezpieczeń wzrosły do 181 mld PLN (+0,5%). Zmiana aktywów nastąpiła na skutek wzrostu aktywów w segmencie pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (+1,2%) i nieznacznego spadku aktywów w segmencie ubezpieczeń na życie (-0,1%).

W I kwartale 2016 roku wyniki finansowe sektora ubezpieczeń kontynuowały trend spadkowy. Zysk netto zmniejszył się o 41,3% r/r osiągając poziom 625 mln PLN, na co miał wpływ spadek wyniku technicznego o 23,4% r/r do 771 mln PLN.

W warunkach spadku r/r wartości wypłaconych odszkodowań, wynik pozostał pod wpływem silniejszego spadku wartości składki przypisanej brutto.

W I kwartale 2016 roku zakłady ubezpieczeń wypłaciły odszkodowania i świadczenia w wysokości 8,2 mld PLN (-2,6% r/r). Wartość składki przypisanej brutto zmniejszyła się w tym okresie o -6,8% r/r do poziomu 13,4 mld PLN.

Na wyniki sektora ubezpieczeń miały wpływ obciążenia związane z kosztami podatku od niektórych instytucji finansowych obowiązującego od lutego 2016 roku.

Wg szacunków Polskiej Izby Ubezpieczeń towarzystwa ubezpieczeń wpłaciły w I kwartale 2016 roku ok. 100 mln PLN z tytułu tego podatku.

W dziale ubezpieczeń na życie odnotowano wzrost wyniku technicznego (23,9% r/r), mimo spadku wartości składki przypisanej brutto (-20,2%). Niższy był również przychód z lokat (-20,7%). Na wzrost wyniku wpłynęły m.in. niższe koszty r/r działalności ubezpieczeniowej (-19,6% r/r) oraz spadek r/r wartości wypłaconych odszkodowań.

W dziale ubezpieczeń na życie wypłacono odszkodowania i świadczenia w wysokości 4,6 mld PLN (-11,6% r/r).

W dziale ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych nastąpił silny spadek zysku netto (-88,1% r/r) oraz spadek wyniku technicznego (-98,8% r/r). Wynikał on głównie z silnego wzrostu wypłaconych odszkodowań (12,0% r/r).

2.4 Sytuacja na rynku finansowym

Rynek stopy procentowej

Na krajowym rynku stopy procentowej w I połowie 2016 roku doszło do lekkiego wypłaszczenia się krzywej dochodowości. Spread 2Y10Y w przypadku rynku obligacji skarbowych zawężił się do 125 pb. na koniec czerwca 2016 roku wobec 137 pb. na koniec 2015 roku. Negatywny wpływ na wyceny papierów skarbowych na krótkim końcu krzywej miały przede wszystkim wygasające oczekiwania na obniżki stóp procentowych w Polsce, a także wyprzedaż krótkoterminowych obligacji przez inwestorów zagranicznych. W efekcie doszło do wzrostu rentowności 2-letnich papierów skarbowych o 8 pb. do poziomu 1,63%. Z kolei wyceny obligacji w sektorach 5- i 10-letnim znalazły wsparcie w nasilających się oczekiwaniach na luźniejszą politykę pieniężną głównych banków centralnych na świecie (które dodatkowo nasiliła publikacja wyników referendum w sprawie Brexitu) oraz publikacji słabszych od oczekiwań wskaźników makroekonomicznych w strefie euro i w USA. Pozytywny wpływ spadających rentowności obligacji na świecie okazał się ważniejszy niż odpływ kapitału inwestorów zagranicznych z krajowego rynku i wzrost podaży SPW na rynku pierwotnym. W efekcie doszło do nieznacznego spadku rentowności 10-letnich papierów skarbowych o 3 pb. do poziomu 2,90%.

Rynek walutowy

Eurodolar rozpoczął 2016 rok na poziomach zbliżonych do tych z początku grudnia 2015 roku (1,09) i pozostawał na nich aż do połowy lutego 2016 roku, gdy seria gorszych danych z USA oraz wyraźne spowolnienie koniunktury w Chinach zaczęły podważać wiarę

ryнку w szybką kontynuację podwyżek stóp procentowych przez Fed. Do początków maja wywindowało to kurs eurodolara w okolice 1,16 (maksimum półrocza). Do końca II kwartału 2016 roku EUR/USD znajdował się już w trendzie spadkowym związanym ze złagodzeniem stanowiska EBC w kwestii dalszego luzowania polityki monetarnej w strefie euro oraz narastającymi obawami rynków finansowych związanymi z ewentualnym Brexitem, których nie zmniejszyło nawet wstrzymanie się Fed-u z podwyżkami stóp w czerwcu 2016 roku. Zwycięstwo zwolenników Brexitu (opuszczenia Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię) w referendum 23 czerwca 2016 roku spowodowało, że eurodolar ostatecznie zakończył I półrocze na poziomie 1,11. Złoty od początku roku znajdował się w trendzie spadkowym wobec euro w związku z obawami globalnych rynków finansowych o kondycję rynków wschodzących oraz perspektywą dalszego zacieśniania polityki monetarnej w USA. Proces deprecjacji PLN znacząco przyspieszył po zaskakującym obniżeniu ratingu polskiego długu przez agencję ratingową Standards and Poor's w styczniu 2016 roku. W efekcie już po kilku dniach kurs EUR/PLN osiągnął poziom 4,51, jednak do końca I kwartału 2016 roku kurs powrócił w okolice poziomów z początku roku dzięki wyraźnemu poluzowaniu polityki monetarnej w strefie euro oraz powstrzymaniu się Fed-u z podwyżkami stóp procentowych. W II kwartale 2016 roku EUR/PLN szybko powrócił w okolice 4,40 wraz z dalszym pogorszeniem sytuacji gospodarczej w Chinach i silną deprecjacją juana wobec dolara. Zwycięstwo zwolenników Brexitu spowodowało, że EUR/PLN chwilowo skoczył do 4,54, jednak ostatecznie zakończył I półrocze 2016 roku na poziomie 4,38.

Rynek akcyjny

Rynki akcji zaczęły rok 2016 od głębokich spadków, spowodowanych pogarszającą się oceną stanu gospodarki światowej, w szczególności chińskiej. Znalazło to odzwierciedlenie w przecenie surowców, a to z kolei wywołało obawy nie tylko o kondycję spółek wydobywczych, ale szersze reperkusje dla globalnej gospodarki i rynków finansowych. Inwestorów niepokoiła także retoryka amerykańskiego banku centralnego sugerująca nadchodzące podwyżki stóp. Po fatalnym styczniu, w kolejnych miesiącach ceny surowców odbiły w górę, częściowo dzięki nieco lepszym danym z Chin. To wraz ze złagodzeniem tonu komentarzy członków Fed pozwoliło rynkom na odwrócenie negatywnego trendu. Pod koniec czerwca rynkami wstrząsnęły wyniki głosowania nad przyszłością Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej, ale po kilku dniach przyszło uspokojenie.

Warszawska giełda również zaczęła rok od spadków do czego przyczyniła się kombinacja czynników lokalnych i globalnych. Inwestorzy mieli wątpliwości odnośnie pogodzenia inicjatyw socjalnych rządu z możliwościami budżetu, obawiali się o kształt rozwiązania „problemu frankowego”, a nastroje pogorszyła dodatkowo nieoczekiwana obniżka ratingu kraju przez agencję Standards and Poor's. W dalszej części I kwartału 2016 roku lepsze nastroje na globalnych rynkach finansowych, a także zapewnienia rządu o utrzymaniu prorynkowego kursu gospodarczemu pozwoliły giełdzie na solidne odbicie, jednak po osiągnięciu lokalnego szczytu na koniec marca, w kolejnych miesiącach inicjatywę ponownie przejęły niedźwiedzie, m.in z powodu niejasności dotyczących zmian w otwartych funduszach emerytalnych oraz obaw o skutki Brexitu. Indeks WIG zanotował w I półroczu spadek o blisko 4%.

2.5 Sytuacja na rynku ukraińskim

W I kwartale 2016 roku po raz pierwszy od IV kwartału 2013 roku odnotowano dodatnią dynamikę wzrostu PKB (0,1% r/r vs. -1,4% r/r w IV kwartale 2015 roku i -9,9% r/r w całym 2015 roku). Dane dotyczące produkcji przemysłowej (przeciętny wzrost o 0,1% r/r w okresie kwiecień- czerwiec 2016 roku) i sprzedaży detalicznej (+7,2% r/r w analogicznym okresie) wskazują na kontynuację umiarkowanego ożywienia gospodarczego

w II kwartale 2016 roku. W całym roku dynamika PKB może kształtować się na poziomie nieznacznie powyżej 1,0% r/r. Z uwagi na wygaśnięcie efektów zeszlatorocznych podwyżek cen mediów inflacja CPI spadła z 43,3% r/r w grudniu 2015 roku do 6,9% r/r w czerwcu 2016 roku. Spadek inflacji wpłynął na wzrost realnej dynamiki płac z -9,0% r/r w grudniu 2015 roku do 14,7% w maju 2016 roku. Kurs walutowy po przejściowym osłabieniu się z 24,03 UAH/USD na koniec grudnia 2015 roku do 27,35 UAH/USD pod koniec lutego 2016 roku umocnił się do 24,83 UAH/USD na koniec czerwca 2016 roku. Pozwoliło to Narodowemu Bankowi Ukrainy („NBU”) na dokonanie trzech obniżek stopy depozytowej: 22 kwietnia 2016 roku z 22% do 19%, 27 maja 2016 roku do 18%, oraz 24 czerwca 2016 roku do 16,5%.

Dług publiczny (wraz z gwarancjami rządowymi) wzrósł z 79,4% PKB w grudniu 2015 roku do 82,1% PKB w kwietniu 2016 roku. Spadła skala jego finansowania przez bank centralny (mierzona udziałem NBU w strukturze posiadaczy papierów skarbowych) z 77,2% na koniec grudnia 2015 roku do 68,9% na koniec czerwca 2016 roku na skutek wzrostu udziału banków z 16,1% do 24,3% w analogicznym okresie.

Zgodnie z danymi NBU liczba banków prowadzących działalność operacyjną na Ukrainie spadła w maju do 106 (wobec 117 w grudniu). Udział kapitału zagranicznego po przejściowym wzroście do 48,8% w marcu 2016 roku z 43,3% w grudniu spadł do 39,6% w maju 2016 roku.

Wartość aktywów ogółem w ukraińskim systemie bankowym pozostała stabilna w ciągu pierwszych pięciu miesięcy roku na poziomie ok. 1,25 bln UAH. Do 139,8 ze 103,7 mld UAH wzrosły kapitały własne. Na koniec maja 2016 roku kapitały stanowiły 11,2% sumy bilansowej wobec 8,3% na koniec grudnia 2015 roku.

W I półroczu 2016 roku spadł wolumen kredytów (o 27,2 mld UAH do 988,5 mld UAH). O 17,9 mld UAH do 559,9 mld UAH w czerwcu spadł wolumen kredytów walutowych. W I półroczu 2016 roku spadały zarówno kredyty dla przedsiębiorstw (-8,4 mld UAH), jak i gospodarstw domowych (-9,3 mld UAH).

O 50,1 mld UAH do 806,8 mld UAH wzrosła w omawianym okresie wartość depozytów banków, niemal po równo na skutek wzrostu wolumenu depozytów walutowych o 25,2 mld UAH, jak i spadku depozytów w hrywnie: 24,9 mld UAH. Najmocniej rosły depozyty przedsiębiorstw (29,2 mld UAH), w tym głównie publicznych (25 mld UAH). Depozyty gospodarstw domowych wzrosły o 12,3 mld UAH. Współczynnik LTD spadł do 122,5% na koniec czerwca ze 134,2% w grudniu 2015 roku.

W porównaniu do końca 2015 roku wzrósł współczynnik nieobsługiwanych kredytów (24,3% na koniec maja 2016 roku vs. 22,1% w grudniu 2015 roku). W tym samym okresie poprawiły się wskaźniki ROA (-1,75% vs -5,46%) oraz ROE (-17,67% vs -51,91%).

2.6 Otoczenie regulacyjne

Na sytuację finansową i organizacyjną Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w I półroczu 2016 roku miały wpływ rozwiązania prawne i regulacyjne:

	Opis regulacji	Wpływ
Podatek od niektórych instytucji finansowych (podatek bankowy)	ustawa z 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. 2016, poz.68) zobowiązująca banki, zakłady ubezpieczeń i inne podmioty rynku finansowego do uiszczania od 1 lutego 2016 roku podatku od skorygowanych aktywów.	wpływ na wyniki finansowe, rentowność banków komercyjnych, banków hipotecznych, zakładów ubezpieczeniowych
Obciążenia na rzecz systemu gwarantowania depozytów	- uchwały nr 25 i 26 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG) z 25 listopada 2015 roku określające na 2016 rok obciążenia banków na rzecz systemu gwarantowania depozytów: obniżająca wskaźnik do obliczania opłaty rocznej (z 0,189% do 0,167%) oraz podwyższająca wskaźnik do obliczania opłaty ostrożnościowej (z 0,050% do 0,079%), - nowelizacja ustawy o BFG (Dz.U. 2016, poz. 381) zmieniająca częstotliwość określania wysokości stawek dla opłaty obowiązkowej i ostrożnościowej z rocznej (w oparciu o łączną kwotę ekspozycji na ryzyko wg stanu na 31 grudnia poprzedniego roku) na kwartalną (w oparciu o dane na koniec poprzedniego kwartału,	koszty działania banków, w tym banków hipotecznych

	- uchwały nr 15/2016, 16/2016, 18/2016 i 19/2016 Rady BFG z dnia 23 marca 2016 roku, ustalające zasady obciążeń banków na rzecz systemu gwarantowania depozytów w I i II kwartale 2016 roku (wskaźnik opłaty rocznej 0,04175%, wskaźnik opłaty ostrożnościowej 0,01975% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko).	
Wymogi ostrożnościowe	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, standardy techniczne EBA (stanowiące uzupełnienie do Rozporządzenia nr 575/2013) oraz zalecenia Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), w szczególności podwyższające wskaźnik płynności krótkoterminowej LCR do 70%.	baza kapitałowa banków, nadzorcze normy ostrożnościowe, działalność biznesowa banków, koszty wdrożenia
Bufory kapitałowe – dodatkowe wymogi KNF	ustawa o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2015, poz. 1513) w szczególności wprowadzająca od 1 stycznia 2016 roku bufor zabezpieczający w wysokości 1,25%.	wymogi kapitałowe
Zaostrzenie wymogów udzielania kredytów mieszkaniowych	rekomenadacja S KNF dotycząca ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie (Dz.Urz. KNF 2013, poz. 23) zwiększająca od 1 stycznia 2016 roku wymóg dotyczący wkładu własnego z 10% do 15%.	poziom akcji kredytowej, przychody odsetkowe oraz z tytułu prowizji i opłat banków
Zarządzanie ryzykiem płynności	rekomenadacja P KNF dotycząca zarządzania ryzykiem płynności finansowej banków (Dz.Urz. KNF 2015, poz.14), zmieniająca zasady zarządzania ryzykiem płynności od 1 stycznia 2016 roku.	miar i zarządzanie ryzykiem płynności w bankach
Zarządzanie ryzykiem modeli	rekomenadacja W KNF dotycząca zarządzania ryzykiem modeli (Dz.Urz. KNF 2015, poz. 49).	proces zarządzania ryzykiem modeli: budowa modeli i ocena jakości ich działania
Maksymalne opłaty pozaodsetkowe	nowelizacja ustawy o kredycie konsumenckim (Dz.U. 2015, poz. 1357) określająca maksymalny poziom kosztów pozaodsetkowych od 11 marca 2016 roku.	poziom przychodów pozaodsetkowych
Program „Rodzina 500+”	ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U 2016, poz. 195) określająca prawo do nabywania prawa do świadczenia wychowawczego od 1 kwietnia 2016 roku	poziom depozytów osób prywatnych, zdolność kredytowa (kredyty konsumpcyjne)
Ułatwienie warunków emisji listów zastawnych	nowelizacja ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych (Dz.U. 2015, poz. 1259) zmieniająca od 1 stycznia 2016 roku zasady emisji listów zastawnych.	szersze możliwości refinansowania działalności kredytowej
Koszt nadzoru nad rynkiem kapitałowym	nowelizacja ustawy o nadzorze nad rynkiem kapitałowym (Dz.U. 2015, poz.1260) oraz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2015 roku (Dz.U. 2015, poz. 2347) zobowiązujące m.in. banki, spółki ubezpieczeniowe, TFI do partycypacji w kosztach nadzoru nad rynkiem kapitałowym; obowiązuje od 1 stycznia 2016 roku.	poziom kosztów i wynik finansowy m.in. spółek ubezpieczeniowych i towarzystw funduszy inwestycyjnych
Ograniczenia działalności OFE	ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz.U. 2013, poz. 1717) zmieniająca zasady wypłaty emerytur ze środków OFE – umożliwiła od 1 stycznia 2016 roku wzrost zaangażowania OFE w akcje spółek notowanych za granicą (powyżej 20%) i ograniczająca zaangażowanie OFE w akcje spółek krajowych (do 35%).	poziom aktywów OFE, wyniki finansowe PTE
Zmiany zasad prowadzenia działalności ubezpieczeniowej	nowelizacja ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. 2015, poz. 1844) obowiązująca od 2016 roku.	zmiany w zakresie norm kapitałowych i wymogów ostrożnościowych, wpływ na wyniki działalności spółek ubezpieczeniowych

Zmiana zasad obrotu nieruchomościami rolnymi	ustawa z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych Ustaw (w tym ustawę o księgach wieczystych i hipotece) obowiązująca od 30 kwietnia 2016 r. (Dz.U. 2016, poz. 585)	polityka kredytowa, poziom akcji kredytowej
--	--	---

Na działalność Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oddziaływały nowe rozwiązania prawne wprowadzone na Ukrainie (gdzie funkcjonuje m.in. spółka zależna KREDOBANK SA), w tym:

- postanowienie nr 278 z 2016 roku Zarządu NBU obniżające od 22 kwietnia 2016 roku stopę dyskontową NBU z 22% do 19% oraz uchwała nr 88 Zarządu NBU obniżająca od 24 czerwca 2016 roku stopę dyskontową NBU z 19% do 16,5%,
- postanowienia: nr 140, 192 i 341 z 2016 roku Zarządu (NBU) wprowadzające szereg zmian w zakresie realizacji transakcji na rynku pieniężno-kredytowym i walutowym, w tym przekazywanie dywidend inwestorom zagranicznym,
- postanowienie 338 NBU z 2016 roku określająca włączanie do kapitału podstawowego banku pomocy finansowej akcjonariuszy po otrzymaniu zezwolenia NBU,
- postanowienie nr 341 NBU zmieniające od 15 czerwca 2016 roku zasady polityki ustalania kursów walutowych przez banki.

3. Wyniki finansowe⁴

3.1 Wyniki finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

3.1.1 Podstawowe wskaźniki finansowe

Wyniki osiągnięte przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA w I półroczu 2016 roku pozwoliły na ukształtowanie się głównych wskaźników efektywności finansowej na poziomach przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 2. Podstawowe wskaźniki finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

	30.06.2016	30.06.2015	Zmiana (p.p.)
ROA netto* (wynik finansowy netto/średni stan aktywów)	1,1%	1,2%	-0,1
ROE netto* (wynik finansowy netto/średni stan kapitałów własnych)	9,2%	10,7%	-1,5
C/I* (wskaźnik kosztów do dochodów w ujęciu rocznym)	56,4%	51,3%	5,1
C/I po wyłączeniu podatku bankowego* (wskaźnik kosztów do dochodów w ujęciu rocznym)	53,1%	51,3%	1,8
Marża odsetkowa* (wynik odsetkowy/średni stan aktywów oprocentowanych)	3,1%	3,2%	-0,1
Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości**	6,5%	6,9%	-0,4
Koszt ryzyka***	-0,7%	-0,8%	0,1
Łączny współczynnik kapitałowy(fundusze własne/łączny wymóg kapitałowy*12,5)	15,2%	13,9%	1,3

* Pozycje rachunku zysków i strat przyjęte do obliczenia wskaźników ujmują okres 4 ostatnich kwartałów (ujęcie roczne), natomiast pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej ujmują średnią z 5 ostatnich wartości kwartalnych odpowiednich pozycji aktywów i pasywów.

** Obliczony poprzez podzielenie wartości bilansowej brutto kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości przez wartość bilansową kredytów i pożyczek udzielonych klientom brutto.

*** Obliczony poprzez podzielenie wyniku z tytułu odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom przez średnie saldo kredytów i pożyczek udzielonych klientom brutto.

3.1.2 Skonsolidowany rachunek zysków i strat

Skonsolidowany zysk netto Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA uzyskany w I półroczu 2016 roku wyniósł 1 512,1 mln PLN i był o 162,1 mln PLN (t.j. o 12,0%) wyższy niż w porównywalnym okresie 2015 roku.

⁴ W niniejszym rozdziale ewentualne różnice w sumach, udziałach i dynamikach wynikają z zaokrąglenia kwot do milionów złotych oraz zaokrąglenia udziałów procentowych w strukturach do jednego miejsca dziesiętnego.

Wykres 1. Zmiana pozycji wynikowych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

W rachunku zysków i strat Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za I półrocze 2016 roku suma pozycji dochodowych wyniosła 5 832,4 mln PLN i była o 657,3, mln PLN, tj. o 12,7% wyższa niż w analogicznym okresie 2015 roku. Główne skonsolidowane pozycje wynikowe kształtowały się następująco:

Tabela 3. Zmiany w rachunku zysków i strat Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01-30.06.2016	01.01-30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Przychody z tytułu odsetek	4 852,5	4 788,1	64,4	1,3%
Koszty z tytułu odsetek	(1 090,0)	(1 434,0)	344,0	-24,0%
Wynik z tytułu odsetek	3 762,5	3 354,1	408,4	12,2%
Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 754,8	1 805,4	(50,6)	-2,8%
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(452,7)	(368,8)	(83,9)	22,8%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	1 302,0	1 436,5	(134,5)	-9,4%
Przychody z tytułu dywidend	8,9	9,7	(0,8)	-8,1%
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(13,7)	8,9	(22,6)	x
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	476,4	69,4	407,0	6,9x
Wynik z pozycji wymiany	203,2	166,7	36,5	21,9%
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	93,1	129,9	(36,8)	-28,4%
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(782,4)	(748,6)	(33,7)	4,5%
Ogólne koszty administracyjne	(2 756,5)	(2 777,1)	20,6	-0,7%
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(369,4)	-	(369,4)	x
Wynik z działalności operacyjnej	1 924,1	1 649,4	274,7	16,7%
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i współzależnych	10,6	15,8	(5,2)	-32,9%
Zysk brutto	1 934,7	1 665,2	269,5	16,2%
Podatek dochodowy	(425,4)	(327,8)	(97,6)	29,8%
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)	1 509,3	1 337,4	171,9	12,9%
Zyski (straty) udziałowców niesprawujących kontroli	(2,8)	(12,7)	9,8	-77,6%
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą	1 512,1	1 350,1	162,1	12,0%

Wynik z tytułu odsetek

Uzyskany w I półroczu 2016 roku wynik odsetkowy był o 408,4 mln PLN wyższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego, przede wszystkim na skutek spadku kosztów odsetkowych o 344,0 mln PLN, będącego efektem dostosowania warunków cenowych oferty depozytowej do spadku rynkowych stóp procentowych oraz wyższych

przychodów odsetkowych o 64,4 mln PLN, determinowanego wzrostem wolumenu portfela kredytów i papierów wartościowych.

Tabela 4. Przychody i koszty odsetkowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01-30.06.2016	01.01-30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Przychody odsetkowe z tytułu:	4 852,5	4 788,1	64,4	1,3%
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom	4 067,9	4 013,6	54,3	1,4%
Papierów wartościowych	545,7	504,7	41,0	8,1%
Instrumentów pochodnych zabezpieczających	182,5	212,2	(29,8)	-14,0%
Lokat w bankach	48,5	50,6	(2,1)	-4,1%
Kredytów udzielonych bankom	5,3	5,5	(0,2)	-3,1%
Inne	2,6	1,5	1,1	71,5%
Koszty odsetkowe z tytułu:	(1 090,0)	(1 434,0)	344,0	-24,0%
Zobowiązań wobec klientów	(806,4)	(1 081,5)	275,1	-25,4%
Własnej emisji papierów dłużnych i zobowiązań podporządkowanych	(184,2)	(267,3)	83,1	-31,1%
Kredytów otrzymanych od banków	(36,3)	(36,5)	0,2	-0,6%
Premii od dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(31,7)	(29,8)	(1,9)	6,3%
Depozytów banków	(3,1)	(2,8)	(0,3)	10,5%
Pozostałe*	(28,5)	(16,2)	(12,3)	75,9%
Wynik z tytułu odsetek	3 762,5	3 354,1	408,4	12,2%

* W tym: koszty z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

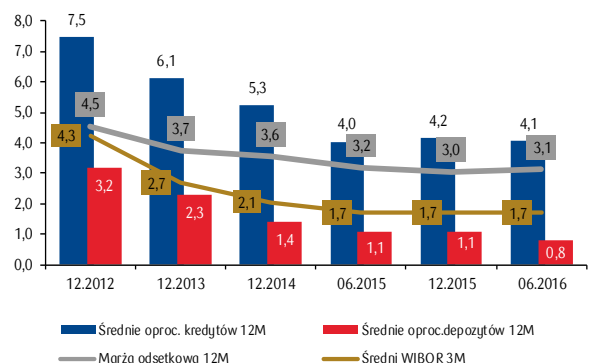
W I półroczu 2016 roku przychody odsetkowe wyniosły 4 852,5 mln PLN i w porównaniu z analogicznym okresem 2015 roku były wyższe o 1,3%, w głównej mierze w efekcie wzrostu:

- przychodów z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom o 54,3 mln PLN spowodowanego przez wzrost portfela kredytowego, (głównie kredytów mieszkaniowych złotych i kredytów konsumpcyjnych), który w pełni zrekompensował efekt spadku złotych stóp procentowych (WIBOR 1M był niższy o 0,2 p.p. a WIBOR 3M o 0,1 p.p.)
- przychodów z tytułu papierów wartościowych o 41,0 mln PLN, w efekcie wzrostu wolumenu portfela papierów, przy spadku przychodów z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających o 29,8 mln PLN, w efekcie przeszacowania transakcji do niższych stawek rynkowych WIBOR i LIBOR CHF oraz spadku średniego wolumenu transakcji objętych rachunkowością zabezpieczeń.

W tym samym okresie dynamika kosztów odsetkowych ukształtowała się na poziomie (-)24,0% r/r, głównie w efekcie:

- spadku kosztów zobowiązań wobec klientów o 275,1 mln PLN, wynikającego z niższego średniego oprocentowania depozytów w efekcie dostosowania oferty cenowej produktów depozytowych do środowiska niższych stóp rynkowych,
- przy spadku kosztów emisji papierów dłużnych o 83,1 mln PLN, związanym głównie ze spadkiem zobowiązań z tytułu emisji obligacji na zagranicznych rynkach finansowych.

Na koniec I półrocza 2016 roku marża odsetkowa ukształtowała się na poziomie 3,1%, co oznacza spadek o ok. 0,1 p.p. w stosunku do I półrocza 2015 roku oraz wzrost o 0,1 p.p. w porównaniu do końca 2015 roku. Wzrostowi poziomu średniego aktywów oprocentowanych o 2,7% w stosunku do końca 2015 roku (gł. portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz portfela papierów wartościowych) towarzyszył wzrost zannualizowanego wyniku odsetkowego, determinowany spadkiem kosztów odsetkowych, będącego efektem dostosowania warunków cenowych oferty depozytowej do spadku rynkowych stóp procentowych.

Wynik z tytułu prowizji i opłat

Uzyskany w I półroczu 2016 roku wynik z prowizji i opłat był o 134,5 mln PLN niższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego, na co złożył się spadek przychodów prowizyjnych o 50,6 mln PLN oraz wzrost kosztów prowizyjnych o 83,9 mln PLN.

Tabela 5. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01- 30.06.2016	01.01- 30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Przychody z tytułu prowizji i opłat z tytułu:	1 754,8	1 805,4	(50,6)	-2,8%
Kart płatniczych	503,3	460,8	42,5	9,2%
Obsługi rachunków bankowych	445,1	464,1	(19,0)	-4,1%
Ubezpieczenia kredytów	5,4	26,4	(21,0)	-79,5%
Udzielonych kredytów i pożyczek	305,9	314,7	(8,7)	-2,8%
Obsługi funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	216,0	229,2	(13,2)	-5,8%
Operacji kasowych	50,3	50,4	(0,1)	-0,3%
Operacji papierami wartościowymi	31,3	54,4	(23,0)	-42,4%
Masowych operacji zagranicznych	40,9	33,6	7,2	21,5%
Pełnienia funkcji agenta emisji obligacji skarbowych	14,3	8,2	6,1	74,8%
Opłat za wprowadzenie przez DM papierów wartościowych na rynek pierwotny	11,3	10,8	0,4	4,1%
Sprzedaży i dystrybucji znaków opłaty sądowej	5,5	5,5	(0,0)	-0,8%
Gwarancji i akredytyw	3,3	3,2	0,1	2,2%
Produktów inwestycyjno-ubezpieceniowych	50,7	52,4	(1,7)	-3,3%
Inne*	71,6	91,7	(20,1)	-21,9%
Koszty z tytułu prowizji i opłat z tytułu:	(452,7)	(368,8)	(83,9)	22,8%
Kart płatniczych	(284,7)	(224,8)	(60,0)	26,7%
Usług akwizycyjnych	(40,9)	(30,7)	(10,2)	33,2%
Usług rozliczeniowych	(15,3)	(15,6)	0,3	-1,9%
Usług operacyjnych banków	(8,9)	(11,8)	2,9	-24,8%
Kosztów poniesionych za zarządzanie aktywami	(7,8)	(9,2)	1,4	-14,9%
Kontroli inwestycji budowlanych i wyceny nieruchomości	(20,4)	(15,9)	(4,5)	28,2%
Wysyłki SMS	(7,4)	(12,8)	5,4	-42,1%
Opłat DM na rzecz GPW, KDPW i KDPW_CCP	(5,9)	(7,4)	1,5	-20,3%
Obsługi masowych operacji zagranicznych	(3,1)	(1,8)	(1,2)	67,1%
Opłat na rzecz Poczty Polskiej	(2,4)	(2,4)	0,0	-1,1%
Inne	(55,9)	(36,3)	(19,6)	53,9%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	1 302,0	1 436,5	(134,5)	-9,4%

* Pozycja „Inne” obejmuje m.in. opłaty za pełnienie przez DM funkcji animatora emitentów, administrowanie zadłużeniem kredytobiorców wobec budżetu państwa, usługi powiernicze.

Poziom wyniku z prowizji i opłat był w głównej mierze determinowany przez:

- spadek wyniku prowizyjnego z tytułu kart bankowych o 17,5 mln PLN, na co złożył się wzrost kosztów o 60 mln PLN, przy jednoczesnym wzroście przychodów o 42,5 mln PLN. Stosunkowo niższy przyrost przychodów stanowi głównie efekt wysokiej bazy odniesienia (w II kwartale 2015 roku Bank otrzymał dopłaty z organizacji płatniczych z tytułu renegotjacji umów z organizacjami płatniczymi). Po wyłączeniu tego jednorazowego zdarzenia wynik z tytułu kart Grupy Kapitałowej jest wyższy o 22 mln w porównaniu do stanu na koniec I półrocza 2015 roku, m.in. jako efekt wzrostu przychodów z tytułu wydania i wznowienia kart,
- spadek przychodów prowizyjnych z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych oraz funduszy emerytalnych o 13,2 mln PLN r/r, w efekcie spadku opłat za zarządzanie oraz prowizji za sprzedaż i odkupienia, wynikającego z dostosowania oferty do uwarunkowań rynkowych, przy jednoczesnym wzroście wartości zarządzanych aktywów. Udziały rynkowe Grupy Kapitałowej w funduszach detalicznych (*non-dedicated funds*) wzrosły na koniec I półrocza 2016 roku do 14,6% vs. 14,0% na koniec I półrocza 2015 roku,
- spadek przychodów prowizyjnych z tytułu obsługi rachunków bankowych o 19,0 mln PLN r/r, głównie spadek prowizji za czynności związane z rachunkiem, przy jednoczesnym wzroście prowizji za prowadzenie rachunków,

- spadek przychodów prowizyjnych z tytułu operacji papierami wartościowymi o 23,0 mln PLN r/r, determinowany m.in. spadkiem prowizji od obrotu papierami wartościowymi, w wyniku zmniejszenia zainteresowania klientów rynkiem giełdowym. W I półroczu 2016 roku obrót papierami wartościowymi na GPW wyniósł 182,7 mld PLN (-20,2% r/r), w tym udział Domu Maklerskiego PKO Banku Polskiego SA 15 mld PLN.
- spadek wyniku prowizyjnego z tytułu ubezpieczeń kredytów (-21,0 mln PLN r/r), głównie w efekcie spadku prowizji z tytułu ubezpieczeń kredytów konsumpcyjnych. Jednocześnie nastąpił wzrost sprzedaży produktów ubezpieczeniowych oferowanych przez podmioty z Grupy Kapitałowej.

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych w I półroczu 2016 roku wyniósł 476,4 mln PLN (+407,0 mln PLN r/r) i determinowany był rozliczeniem transakcji przejęcia spółki Visa Europe Limited przez spółkę Visa Inc., w której PKO Bank Polski SA brał udział. Z tego tytułu w wyniku Banku na inwestycyjnych papierach wartościowych uwzględniono 417,6 mln PLN.

Ogólne koszty administracyjne i podatek od niektórych instytucji finansowych

W I półroczu 2016 roku ogólne koszty administracyjne wyniosły 2 756,5 mln PLN i spadły o 0,7% w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku.

Tabela 6. Ogólne koszty administracyjne Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01- 30.06.2016	01.01- 30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Świadczenia pracownicze	(1 399,5)	(1 359,5)	(40,0)	2,9%
Koszty rzeczowe i pozostałe*	(962,8)	(1 011,9)	49,1	-4,9%
Amortyzacja	(394,2)	(405,6)	11,4	-2,8%
Razem	(2 756,5)	(2 777,1)	20,6	-0,7%

* Pozostałe: podatki i opłaty oraz składka i wpłaty na BFG.

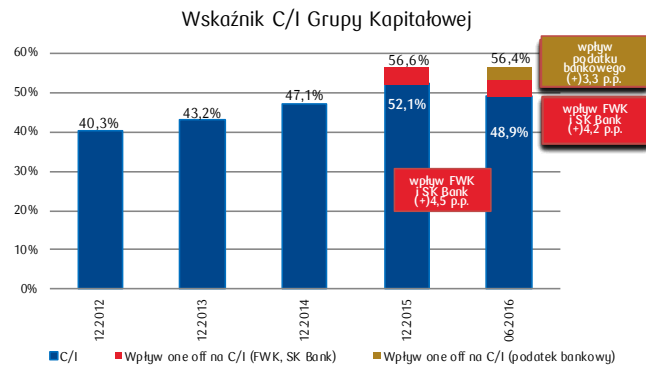
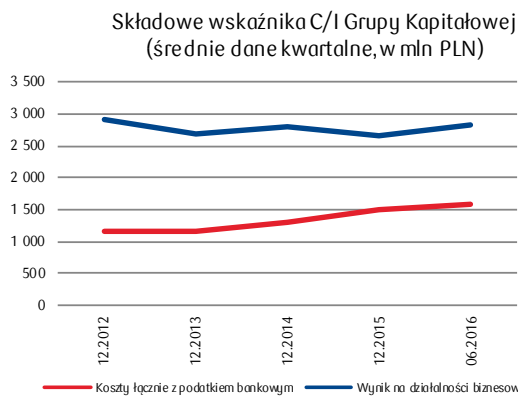
Poziom ogólnych kosztów administracyjnych był determinowany w głównej mierze przez:

- spadek kosztów rzeczowych i pozostałych o 49,1 mln PLN r/r, tj. o 4,9%, m.in. w związku z niższymi kosztami informatyki, usług pocztowych, promocji i reklamy oraz formularzy i druków,
- spadek amortyzacji o 11,4 mln PLN r/r, tj. o 2,8%,

przy wzroście kosztów świadczeń pracowniczych o 40,0 mln PLN, tj. o 2,9%.

Od lutego 2016 roku na mocy ustawy banki i inne instytucje finansowe zobowiązane są do zapłaty podatku od niektórych instytucji finansowych. Obciążenie Grupy Kapitałowej Banku z tytułu tego podatku wyniosło w I półroczu 2016 roku 369,4 mln PLN, z czego przeważająca część przypadła na PKO Bank Polski SA (367,7 mln PLN).

Efektywność działania Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA mierzona wskaźnikiem C/I w ujęciu rocznym ukształtowała się na poziomie 56,4%. Wskaźnik C/I z wyłączeniem podatku bankowego ukształtował się na poziomie 53,1%. Wskaźnik C/I na 30 czerwca 2016 roku pozostawał pod negatywnym wpływem zdarzeń jednorazowych obciążających wynik Grupy Kapitałowej w IV kwartale 2015 roku (142,0 mln z tytułu utworzenia Funduszu Wsparcia Kredytobiorców oraz wpłata na rzecz BFG kwoty 337,9 mln PLN w związku z wypłatami środków gwarantowanych SK Bank).

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw

W I półroczu 2016 roku nastąpiła stabilizacja wyniku z odpisów aktualizujących w porównaniu do I półrocza 2015 roku. Poprawa wskaźników jakości portfela kredytowego przy wzroście portfela kredytowego brutto o 3,3% r/r odzwierciedla proaktywną politykę zarządzania ryzykiem kredytowym Grupy Kapitałowej, w tym stały rozwój narzędzi w kredytowych procesach decyzyjnych oraz ścisły monitoring portfeli należności.

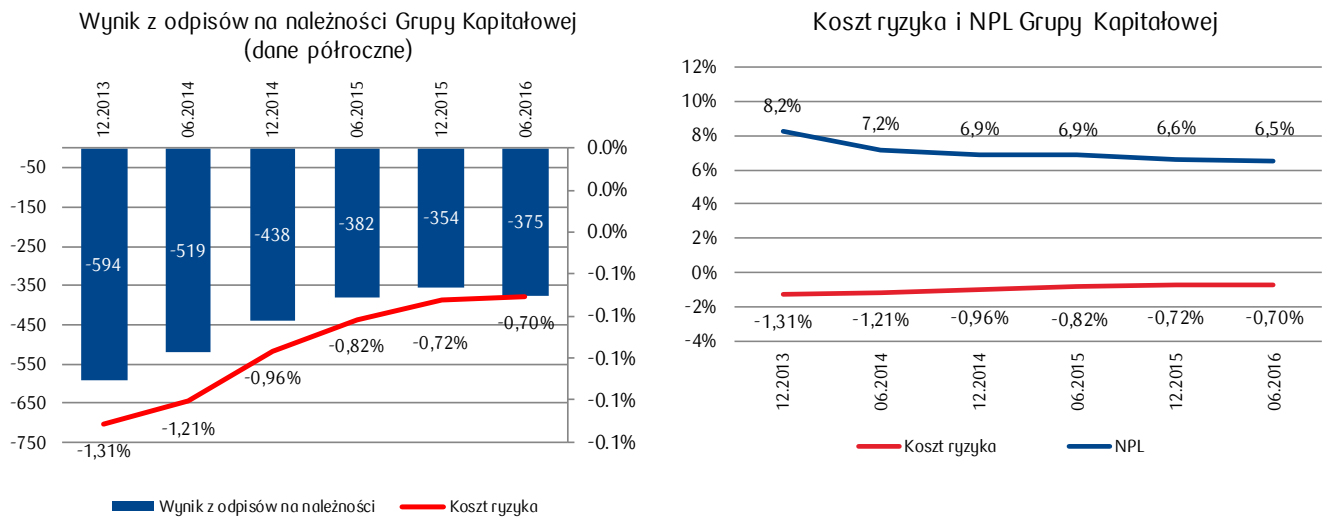
Wskaźnik udziału kredytów z rozpoznaną utratą wartości na koniec I półrocza 2016 roku wyniósł 6,5%, co oznacza spadek o 0,4 p.p. r/r, dzięki poprawie jakości kredytów gospodarczych.

Tabela 7. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw (w mln PLN)

	01.01-30.06.2016	01.01-30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Wartość odpisów, w tym:				
kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu i należności od banków	(720,7)	(731,9)	11,3	-1,5%
inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	(2,5)	28,8	(31,3)	x
pozostałe	(59,2)	(45,5)	(13,7)	30,2%
Odpisy - razem	(782,4)	(748,6)	(33,7)	4,5%

Koszt ryzyka⁵ na koniec I półrocza 2016 roku wyniósł -0,7% i poprawił się o 0,1 p.p. w porównaniu do końca I półrocza 2015 roku.

⁵ Obliczony poprzez podzielenie wyniku z tytułu odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom za okres 12 miesięcy zakończony 30 czerwca 2016 i 2015 przez średnie saldo kredytów i pożyczek udzielonych klientom brutto na początku i na końcu okresu sprawozdawczego oraz pośrednich okresów kwartalnych.

3.1.3 Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Najistotniejszy wpływ na sytuację finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wywiera sytuacja finansowa podmiotu dominującego. Determinuje on zarówno wielkość sumy bilansowej, jak również strukturę aktywów i pasywów.

Suma aktywów Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniosła 272,4 mld PLN i była o 5,5 mld PLN wyższa w porównaniu do stanu na koniec grudnia 2015 roku.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom stanowią najistotniejszą część aktywów Grupy Kapitałowej Banku i wyniosły 191,5 mld PLN na koniec czerwca 2016 roku, osiągając 70,3% udział w sumie aktywów. Ich wolumen wzrósł w stosunku do końca 2015 roku o 1,1 mld PLN, głównie w efekcie przyrostu wolumenów kredytów mieszkaniowych.

Główne źródło finansowania aktywów stanowią zobowiązania wobec klientów, które wyniosły 199,4 mld PLN na koniec czerwca 2016 roku, osiągając 82,8% udział w sumie zobowiązań. Od początku 2016 roku wolumen zobowiązań wobec klientów wzrósł o 3,6 mld PLN w efekcie wzrostu zobowiązań wobec klientów bankowości detalicznej i prywatnej (+6,1 mld PLN), przy jednoczesnym spadku depozytów korporacyjnych (-2,6 mld PLN).

Kształtowanie się podstawowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na koniec I półrocza 2016 roku prezentuje poniższa tabela:

Tabela 8. Podstawowe pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Kasa, środki w Banku Centralnym	12 153,2	13 743,9	(1 590,7)	-11,6%
Należności od banków	4 378,8	4 553,0	(174,2)	-3,8%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	191 515,4	190 413,7	1 101,7	0,6%
Papiery wartościowe	50 650,1	44 457,1	6 192,9	13,9%
Pozostałe aktywa	13 744,7	13 772,2	(27,5)	-0,2%
Suma aktywów	272 442,1	266 939,9	5 502,2	2,1%
Zobowiązania wobec banków	18 434,2	18 293,0	141,2	0,8%
Zobowiązania wobec klientów	199 391,5	195 758,5	3 633,1	1,9%
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	2 409,6	2 400,5	9,1	x
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych i zobowiązania podporządkowane	13 334,2	11 932,1	1 402,1	11,8%
Pozostałe zobowiązania	7 283,6	8 290,9	(1 007,3)	-12,1%
Suma zobowiązań	240 853,2	236 675,0	4 178,2	1,8%
Kapitał własny ogółem	31 588,9	30 264,9	1 324,0	4,4%
Suma zobowiązań i kapitału własnego	272 442,1	266 939,9	5 502,2	2,1%
Kredyty/Depozyty	96,0%	97,3%		-1,2 p.p.
Kredyty/Stabilne źródła finansowania*	83,4%	85,0%		-1,6 p.p.
Aktywa oproc./Aktywa	90,5%	89,7%		0,8 p.p.
Pasywa oproc./Pasywa	84,8%	84,7%		0,2 p.p.

* Stabilne źródła finansowania obejmują zobowiązania wobec klientów oraz finansowanie zewnętrzne w postaci: emisji papierów wartościowych, zobowiązań podporządkowanych oraz kredytów otrzymanych od instytucji finansowych.

Kredyty udzielone klientom

W strukturze rodzajowej portfela kredytowego brutto główną pozycję stanowią kredyty i pożyczki mieszkaniowe (105,7 mld PLN), których przyrost o 2,7 mld PLN w porównaniu z końcem 2015 roku determinował wzrost całego portfela kredytów udzielonych klientom. W I półroczu 2016 roku odnotowano także wzrost kredytów konsumpcyjnych oraz należności od podmiotów gospodarczych łącznie o 2,0 mld PLN, przy spadku poziomu krótkoterminowych transakcji z przyrzeczeniem odkupu o 3,4 mld PLN.

W I półroczu 2016 roku udział kredytów i pożyczek mieszkaniowych w strukturze portfela kredytowego brutto wzrósł do poziomu 52,9%, a także odnotowano wzrost udziału kredytów konsumpcyjnych do poziomu 12,1%.

Papiery wartościowe

Na koniec I półrocza 2016 roku wartość bilansowa portfela papierów wartościowych wyniosła 50,7 mld PLN, co oznacza wzrost o 6,2 mld PLN w stosunku do końca 2015 roku i stanowiła 18,6% aktywów Grupy Kapitałowej. W strukturze rodzajowej portfela dominowały dłużne papiery emitowane przez Skarb Państwa, których udział w portfelu papierów zwiększył się w okresie I półrocza 2016 roku, oraz krótkoterminowe papiery emitowane przez banki centralne (głównie bony pieniężne NBP).

Zobowiązania wobec banków

Na koniec I półrocza 2016 roku wartość zobowiązań wobec banków wyniosła 18,4 mld PLN i nie zmieniła się istotnie w stosunku do końca 2015 roku. Odnotowano wzrost poziomu otrzymanych kredytów i pożyczek (efekt kursowy), przy jednoczesnym spadku środków otrzymywanych w formie depozytów międzybankowych.

Zobowiązania wobec klientów

Na koniec I półrocza 2016 roku wartość zobowiązań wobec klientów wyniosła 199,4 mld PLN i wzrosła o 3,6 mld PLN w stosunku do końca 2015 roku. W strukturze rodzajowej zobowiązań wobec klientów główną pozycję stanowią zobowiązania wobec ludności 141,3 mld PLN (+5,9 mld PLN w stosunku do końca 2015 roku), których udział w strukturze zobowiązań wyniósł 70,9%. Kolejną istotną kategorię zobowiązań stanowiły zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych 49,8 mld PLN (-1,4 mld PLN w stosunku do końca 2015 roku), które stanowiły 25,0% udziału w strukturze zobowiązań wobec klientów.

Finansowanie zewnętrzne

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA jest aktywnym uczestnikiem rynku emisji dłużnych papierów wartościowych, zarówno krajowego jak i międzynarodowego. Działania te mają na celu dywersyfikację źródeł finansowania działalności oraz dostosowanie ich do przyszłych wymogów regulacyjnych. Na koniec I półrocza 2016 roku emisje papierów wartościowych i zobowiązania podporządkowane stanowiły 5,5% zobowiązań, a ich wzrost w stosunku do końca 2015 roku jest głównie efektem emisji listów zastawnych. W I półroczu 2016 roku PKO Bank Hipoteczny SA przeprowadził dwie emisje hipotecznych listów zastawnych skierowane do inwestorów instytucjonalnych o łącznym nominale 1,0 mld PLN. Obie emisje spotkały się z dużym zainteresowaniem inwestorów. Wśród instytucji, które nabyły listy zastawne PKO Banku Hipotecznego SA, znaleźli się zarówno inwestorzy krajowi, jak i zagraniczni, w tym Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Szczegółowe informacje o emisjach przeprowadzonych przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA zostały opisane w nocie 31 Skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za okres sześciu miesięcy zakończony dnia 30 czerwca 2016 roku.

Kapitały własne i łączny współczynnik kapitałowy

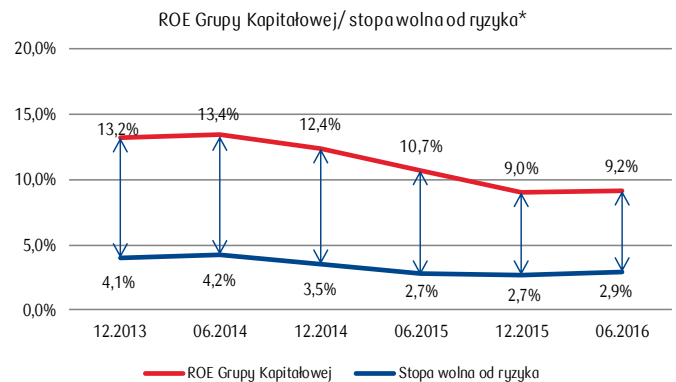
Kapitały własne wzrosły o 4,4% w stosunku do końca 2015 roku i na koniec I półrocza 2016 roku wyniosły 31,6 mld PLN, stanowiąc 11,6% pasywów Grupy Kapitałowej (wzrost udziału o 0,3 p.p. w stosunku do końca 2015 roku).

Łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA ukształtował się na poziomie 15,2% na koniec I półrocza 2016 roku, (wzrost o 0,6 p.p. w stosunku do końca 2015 roku), co było spowodowane wzrostem funduszy własnych w efekcie zaliczenia zysku z 2015 roku. Poziom adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej w I połowie 2016 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej limitów nadzorczych.

Tabela 9. Kapitały własne i łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Kapitały własne, w tym:	31 588,9	30 264,9	1 324,0	4,4%
Kapitał zakładowy	1 250,0	1 250,0	-	0,0%
Kapitał zapasowy	23 240,6	20 711,2	2 529,4	12,2%
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070,0	1 070,0	-	0,0%
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 607,5	3 536,4	71,1	2,0%
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	115,6	(57,7)	173,2	x
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	(192,3)	170,6	(363,0)	x
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(215,4)	(216,5)	1,1	-0,5%
Niepodzielony wynik finansowy	1 231,4	1 222,4	9,0	0,7%
Wynik z roku bieżącego	1 512,1	2 609,6	(1 097,4)	-42,1%
Zyski i straty aktuarialne	(12,6)	(12,6)	-	0,0%
Udziały niekontrolujące	(21,2)	(18,4)	(2,8)	15,4%
Udziały w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	3,2	(0,2)	3,3	x
Fundusze własne	28 332,2	27 091,4	1 240,8	4,6%
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	15,21%	14,61%	x	0,61 p.p.

W I półroczu 2016 roku wskaźnik rentowności kapitałów (ROE) spadł w porównaniu do I półrocza 2015 roku o 1,5 p.p., w efekcie niższego poziomu zannualizowanego zysku netto (-5,9% r/r), przy wzroście średnich kapitałów o 10,9% r/r. Niższy współczynnik rentowności kapitałów odzwierciedla tendencję na rynku, niższe wyniki odnotowuje cały sektor bankowy, m.in. na skutek wprowadzenia od lutego 2016 roku podatku bankowego, przy jednoczesnym umocnieniu bazy kapitałowej, związanym z dodatkowymi wymogami regulacyjnymi. Wskaźnik ROE wzrósł w stosunku do końca 2015 roku o 0,1 p.p. w ujęciu rocznym. Wskaźnik rentowności aktywów (ROA) spadł o 0,1 p.p. w stosunku do I półrocza 2015 roku.

* stopa wolna od ryzyka liczona jako średnia roczna z rentowności 10 letnich obligacji Skarbu Państwa.

3.2 Wyniki finansowe PKO Banku Polskiego SA

3.2.1 Podstawowe wskaźniki finansowe

Rezultatem wyników osiągniętych przez PKO Bank Polski SA w I półroczu 2016 roku jest ukształtowanie się głównych wskaźników efektywności finansowej na poziomach przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 10. Podstawowe wskaźniki finansowe PKO Banku Polskiego SA

	30.06.2016	30.06.2015	Zmiana (p.p.)
ROA netto* (wynik finansowy netto/średni stan aktywów)	1,1%	1,2%	-0,1
ROE netto* (wynik finansowy netto/średni stan kapitałów własnych)	9,1%	10,1%	-1,0
C/I* (wskaźnik kosztów do dochodów w ujęciu rocznym)	54,6%	48,3%	6,3
C/I po wyłączeniu podatku bankowego* (wskaźnik kosztów do dochodów w ujęciu rocznym)	51,2%	48,3%	2,9
Marża odsetkowa* (wynik odsetkowy/średni stan aktywów oprocentowanych)	3,1%	3,2%	-0,1
Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości**	6,5%	6,6%	-0,1
Koszt ryzyka***	-0,7%	-0,9%	0,2
Łączny współczynnik kapitałowy (fundusze własne/łączny wymóg kapitałowy*12,5)	16,1%	14,3%	1,8

* Pozycje rachunku zysków i strat przyjęte do obliczenia wskaźników ujmują okres 4 ostatnich kwartałów (ujęcie roczne), natomiast pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej ujmują średnią z 5 ostatnich wartości kwartalnych odpowiednich pozycji aktywów i pasywów.

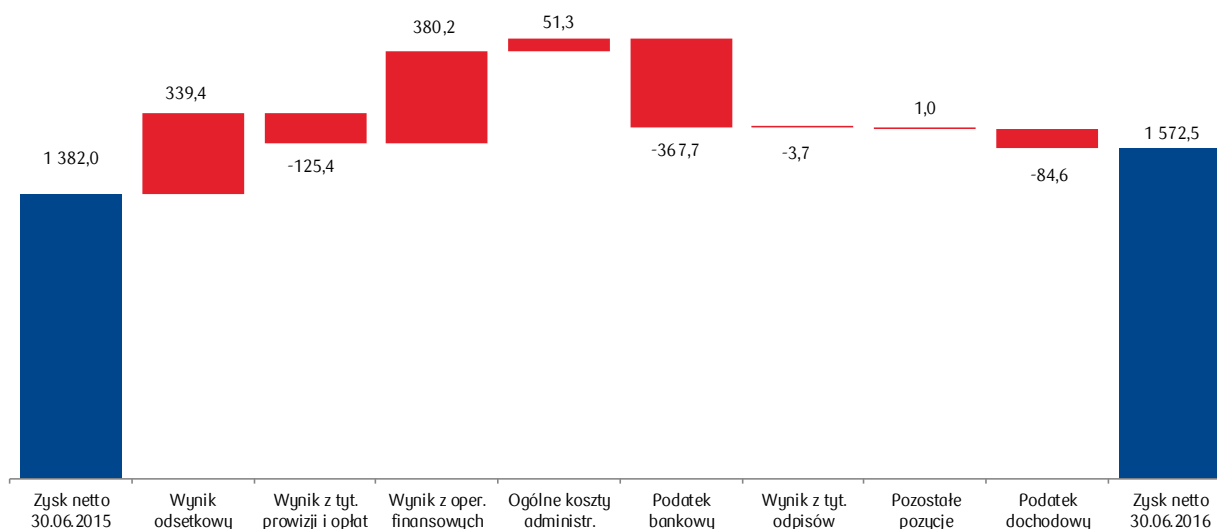
** Obliczony poprzez podzielenie wartości bilansowej brutto kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości przez wartość bilansową kredytów i pożyczek udzielonych klientom brutto.

*** Obliczony poprzez podzielenie wyniku z tytułu odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom przez średnie saldo kredytów i pożyczek udzielonych klientom brutto.

3.2.2 Rachunek zysków i strat PKO Banku Polskiego SA

Zysk netto PKO Banku Polskiego SA uzyskany w I półroczu 2016 roku wyniósł 1 572,5 mln PLN i był o 190,5 mln PLN, czyli o 13,8% wyższy niż w porównywalnym okresie 2015 roku.

Wykres 2. Zmiana pozycji wynikowych PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

W rachunku wyników PKO Banku Polskiego SA za I półrocze 2016 roku suma pozycji dochodowych wyniosła 5 588,6 mln PLN i była o 595,2 mln PLN, tj. o 12% wyższa niż w analogicznym okresie 2015 roku. Główne pozycje wynikowe kształtowały się zgodnie z poniższą tabelą:

Tabela 11. Zmiany w rachunku zysków i strat PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01-30.06.2016	01.01-30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Przychody z tytułu odsetek	4 647,8	4 654,4	(6,6)	-0,1%
Koszty z tytułu odsetek	(1 053,4)	(1 399,4)	346,0	-24,7%
Wynik z tytułu odsetek	3 594,4	3 255,0	339,4	10,4%
Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 610,9	1 670,1	(59,2)	-3,5%
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(426,0)	(359,8)	(66,2)	18,4%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	1 184,9	1 310,2	(125,4)	-9,6%
Przychody z tytułu dywidend	149,4	110,0	39,4	35,8%
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(18,2)	1,2	(19,4)	x
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	476,5	76,9	399,6	6,2x
Wynik z pozycji wymiany	210,2	206,4	3,8	1,8%
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	(8,7)	33,6	(42,2)	x
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(752,8)	(749,2)	(3,7)	0,5%
Ogólne koszty administracyjne	(2 497,9)	(2 549,2)	51,3	-2,0%
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(367,7)	-	(367,7)	x
Wynik z działalności operacyjnej	1 970,1	1 695,0	275,1	16,2%
Zysk (strata) brutto	1 970,1	1 695,0	275,1	16,2%
Podatek dochodowy	(397,6)	(313,0)	(84,6)	27,0%
Zysk (strata) netto	1 572,5	1 382,0	190,5	13,8%

Wynik z tytułu odsetek

Uzyskany w I półroczu 2016 roku wynik odsetkowy był o 339,4 mln PLN wyższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego, przede wszystkim na skutek spadku kosztów odsetkowych o 346,0 mln PLN, przy zbliżonym poziomie przychodów odsetkowych.

Tabela 12. Przychody i koszty odsetkowe PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01- 30.06.2016	01.01- 30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Przychody odsetkowe z tytułu:	4 647,8	4 654,4	(6,6)	-0,1%
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom	3 878,1	3 902,0	(23,9)	-0,6%
Papierów wartościowych	519,2	485,0	34,1	7,0%
Instrumentów pochodnych zabezpieczających	182,5	212,2	(29,8)	-14,0%
Lokat w bankach	49,3	50,6	(1,2)	-2,5%
Kredytów udzielonych bankom	5,4	3,3	2,1	62,6%
Inne	13,4	1,3	12,2	10,7x
Koszty odsetkowe z tytułu:	(1 053,4)	(1 399,4)	346,0	-24,7%
Zobowiązań wobec klientów	(913,8)	(1 280,3)	366,5	-28,6%
Własnej emisji papierów dłużnych i zobowiązań podporządkowanych	(36,1)	(37,9)	1,8	-4,8%
Kredytów otrzymanych od banków	(38,2)	(32,4)	(5,8)	17,8%
Premii od dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(31,7)	(29,8)	(1,9)	6,3%
Depozytów banków	(5,2)	(2,8)	(2,4)	87,4%
Pozostałe*	(28,5)	(16,2)	(12,3)	75,9%
Wynik z tytułu odsetek	3 594,4	3 255,0	339,4	10,4%

* W tym: koszty z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Wynik z tytułu prowizji i opłat

Uzyskany w I półroczu 2016 roku wynik z prowizji i opłat był o 125,4 mln PLN niższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego, na skutek spadku przychodów prowizyjnych o 59,2 mln PLN, przy jednoczesnym wzroście kosztów prowizyjnych o 66,2 mln PLN.

Tabela 13. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01- 30.06.2016	01.01- 30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Przychody z tytułu prowizji i opłat z tytułu:	1 610,9	1 670,1	(59,2)	-3,5%
Kart płatniczych	498,7	457,0	41,7	9,1%
Obsługi rachunków bankowych	437,9	457,3	(19,4)	-4,2%
Ubezpieczenia kredytów	24,2	50,9	(26,7)	-52,4%
Udzielonych kredytów i pożyczek	305,5	310,7	(5,2)	-1,7%
Operacji kasowych	45,6	46,3	(0,6)	-1,4%
Z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych (w tym opłaty za zarządzanie)	129,5	144,9	(15,4)	-10,6%
Operacji papierami wartościowymi	31,3	54,4	(23,0)	-42,4%
Obsługi masowych operacji zagranicznych	40,9	33,6	7,2	21,5%
Pełnienia funkcji agenta emisji obligacji skarbowych	14,3	8,2	6,1	74,8%
Opłat za wprowadzenie przez DM papierów wartościowych na rynek pierwotny	11,3	10,8	0,4	4,1%
Sprzedaży i dystrybucji znaków opłaty sądowej	5,5	5,5	(0,0)	-0,8%
Gwarancji i akredytyw	3,3	3,2	0,1	2,2%
Produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	7,3	9,5	(2,1)	-22,4%
Inne*	55,5	77,8	(22,2)	-28,6%
Koszty z tytułu prowizji i opłat z tytułu:	(426,0)	(359,8)	(66,2)	18,4%
Kart płatniczych	(282,1)	(223,3)	(58,8)	26,3%
Usług akwizycyjnych	(32,7)	(35,0)	2,3	-6,6%
Usług rozliczeniowych	(15,3)	(15,6)	0,3	-1,9%
Usług operacyjnych banków	(8,1)	(11,5)	3,4	-29,5%
Kontroli inwestycji budowlanych i wyceny nieruchomości	(20,4)	(15,9)	(4,5)	28,2%
Wysyłki SMS	(7,4)	(12,8)	5,4	-42,1%
Opłat DM na rzecz GPW, KDPW i KDPW_CCP	(5,9)	(7,4)	1,5	-20,3%
Obsługi masowych operacji zagranicznych	(3,1)	(1,8)	(1,2)	67,1%
Opłat na rzecz Poczty Polskiej	(2,4)	(2,4)	0,0	-1,1%
Inne**	(48,7)	(34,1)	(14,6)	42,9%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	1 184,9	1 310,2	(125,4)	-9,6%

* Pozycja „Inne” obejmuje m.in. opłat za pełnienie przez DM funkcji animatora emitentów, administrowanie zadłużeniem kredytobiorców wobec budżetu państwa, usługi powiernicze.

** Pozycja „Inne” obejmuje m.in.: koszty poniesione za zarządzanie aktywami.

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych w I półroczu 2016 roku wyniósł 476,5 mln PLN (+399,6 mln PLN r/r) i determinowany był rozliczeniem transakcji przejęcia spółki Visa Europe Limited przez spółkę Visa Inc. Z tego tytułu w wyniku I półrocza Banku na inwestycyjnych papierach wartościowych uwzględniono 417,6 mln PLN.

Ogólne koszty administracyjne i podatek od niektórych instytucji finansowych

Ogólne koszty administracyjne ukształtowały się w I półroczu 2015 roku na poziomie (-)2 497,9 mln zł i spadły o 51,3 mln zł w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku.

Tabela 14. Ogólne koszty administracyjne PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	01.01- 30.06.2016	01.01- 30.06.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Świadczenia pracownicze	(1 281,3)	(1 257,5)	(23,8)	1,9%
Koszty rzeczowe i pozostałe*	(858,6)	(919,5)	60,9	-6,6%
Amortyzacja	(357,9)	(372,2)	14,2	-3,8%
Razem	(2 497,9)	(2 549,2)	51,3	-2,0%

* Pozostałe: podatki i opłaty, składka i wpłaty na BFG.

Od lutego 2016 roku na mocy ustawy banki i inne instytucje finansowe zobowiązane są do zapłaty podatku od niektórych instytucji finansowych. Obciążenie wyniku finansowego Banku z tytułu tego podatku wyniosło w I półroczu 2016 roku 367,7 mln PLN.

Efektywność działania PKO Banku Polskiego SA mierzona wskaźnikiem C/I w ujęciu rocznym ukształtowała się na poziomie 54,6%. Wskaźnik C/I z wyłączeniem podatku od niektórych instytucji finansowych ukształtował się na poziomie 51,2%.

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw odzwierciedla bezpieczne podejście PKO Banku Polskiego SA do wyceny ryzyka kredytowego. Nieznaczne pogorszenie wyniku z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw w I półroczu 2016 roku o 0,5% r/r nastąpiło na skutek mniej korzystniejszego wyniku z odpisów utworzonych na deprecjację akcji i udziałów.

Koszt ryzyka⁶ w I połowie 2016 roku wyniósł -0,7% i poprawił się o 0,2 p.p. w stosunku do końca I półroczu 2015 roku.

3.2.3 Sprawozdanie z sytuacji finansowej PKO Banku Polskiego SA

Suma aktywów PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniosła 266,3 mld PLN i była o 3,9 mld PLN wyższa w porównaniu do stanu na koniec grudnia 2015 roku.

Kształtowanie się podstawowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej PKO Banku Polskiego SA w I półroczu 2016 roku prezentuje poniższa tabela:

⁶ Obliczony poprzez podzielenie wyniku z tytułu odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom za okres 12 miesięcy zakończony 30 czerwca 2016 i 2015 przez średnie saldo kredytów i pożyczek udzielonych klientom brutto na początku i na końcu okresu sprawozdawczego oraz pośrednich okresów kwartalnych.

Tabela 15. Podstawowe pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Kasa, środki w Banku Centralnym	12 087,6	13 707,7	(1 620,1)	-11,8%
Należności od banków	7 051,4	5 021,9	2 029,6	40,4%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	186 124,5	188 552,4	(2 427,9)	-1,3%
Papiery wartościowe	47 430,3	41 449,0	5 981,4	14,4%
Pozostałe aktywa	13 629,9	13 649,0	(19,1)	-0,1%
Suma aktywów	266 323,8	262 380,0	3 943,8	1,5%
Zobowiązania wobec banków	18 409,6	18 254,1	155,5	0,9%
Zobowiązania wobec klientów	205 160,8	201 809,2	3 351,6	1,7%
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych i zobowiązania podporządkowane	4 403,9	4 216,8	187,1	4,4%
Pozostałe zobowiązania	6 728,4	7 882,0	(1 153,6)	-14,6%
Suma zobowiązań	234 702,7	232 162,1	2 540,5	1,1%
Kapitał własny ogółem	31 621,2	30 217,9	1 403,3	4,6%
Suma zobowiązań i kapitału własnego	266 323,8	262 380,0	3 943,8	1,5%
Kredyty/Depozyty (zob. wob. klientów)	90,7%	93,4%	x	-2,7 p.p.
Kredyty/Stabilne źródła finansowania*	82,2%	84,8%	x	-2,6 p.p.
Aktywa oproc./Aktywa	90,3%	89,6%	x	0,8 p.p.
Pasywa oproc./Pasywa	85,6%	85,5%	x	0,1 p.p.

*Stabilne źródła finans. obejmują zob. wobec klientów oraz finansowanie zewnętrzne w postaci: własnej emisji papierów (w tym listów zastawnych) i kredytów otrzymanych od inst. finansowych.

Najistotniejszą częścią aktywów PKO Banku Polskiego SA są kredyty i pożyczki udzielone klientom, które wyniosły 186,1 mld PLN na koniec czerwca 2016 roku, osiągając 69,9% udziału w sumie aktywów. Spadek wolumenów o 2,4 mld PLN w stosunku do końca 2015 roku wynikał głównie ze sprzedaży do PKO Banku Hipotecznego SA w I półroczu 2016 roku portfeli kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie na łączną kwotę 2,7 mld PLN. Nadal głównym źródłem finansowania aktywów pozostają zobowiązania wobec klientów, które na koniec czerwca 2016 roku wyniosły 205,2 mld PLN (+3,4 mld PLN w stosunku do końca 2015 roku), osiągając 87,4% udział w sumie zobowiązań. Znaczący wzrost zobowiązań wobec klientów jest związany z utrzymywaniem bezpiecznej struktury bilansu PKO Banku Polskiego SA.

4. Działalność Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA⁷

4.1 Działalność PKO Banku Polskiego SA – podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA prowadzi działalność biznesową w ramach segmentów, oferujących określone produkty i usługi adresowane do konkretnych grup klientów. Sposób podziału obszarów biznesowych zapewnia spójność z modelem zarządzania sprzedażą i oferowania klientom kompleksowej oferty produktowej obejmującej zarówno tradycyjne produkty bankowe, jak również bardziej złożone produkty o charakterze inwestycyjnym. Aktualnie Grupa Kapitałowa prowadzi swoją działalność biznesową w dwóch segmentach: detalicznym oraz korporacyjnym i inwestycyjnym.

⁷ W niniejszym rozdziale ewentualne różnice w sumach, udziałach i dynamikach wynikają z zaokrąglenia kwot do milionów złotych oraz zaokrąglenia udziałów procentowych w strukturach do jednego miejsca dziesiętnego.

Segment detaliczny

Segment detaliczny oferuje pełen zakres produktów i usług bankowych osobom prywatnym w ramach bankowości detalicznej i prywatnej. Ponadto obejmuje transakcje dokonywane z małymi i średnimi przedsiębiorstwami. Do produktów i usług oferowanych klientom tego segmentu należą m.in.: rachunki bieżące i oszczędnościowe, lokaty terminowe, usługi *private banking*, produkty ubezpieczeniowe i inwestycyjno-ubezpieczeniowe, karty kredytowe i debetowe, usługi bankowości elektronicznej, kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe, a także kredyty gospodarcze dla małych i średnich przedsiębiorstw, deweloperów, spółdzielni i zarządców nieruchomości.

Segment korporacyjny i inwestycyjny

Segment korporacyjny i inwestycyjny obejmuje transakcje dokonywane z dużymi klientami korporacyjnymi i instytucjami finansowymi. Segment ten obejmuje m.in. następujące produkty i usługi: prowadzenie rachunków bieżących i lokat terminowych, przechowywanie papierów wartościowych, produkty walutowe i pochodne, kredyty gospodarcze oraz leasing i faktoring. W ramach tego segmentu PKO Banku Polskiego SA zawiera również samodzielnie lub w konsorcjum z innymi bankami umowy finansowania dużych projektów w formie kredytów oraz emisji nieskarbowych papierów wartościowych. Ponadto segment obejmuje działalność własną, tj. działalność inwestycyjną, działalność maklerską, transakcje międzybankowe, transakcje instrumentami pochodnymi i dłużnymi papierami wartościowymi.

4.1.1 Segment detaliczny

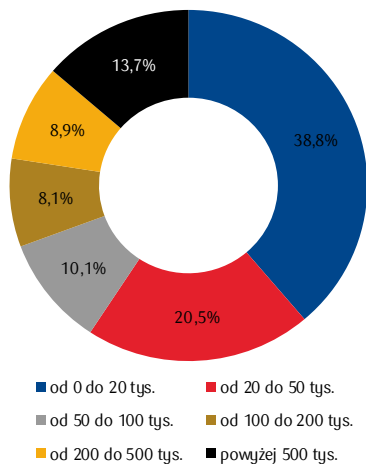
W I półroczu 2016 roku działania prowadzone w segmencie detalicznym skoncentrowane były na podnoszeniu atrakcyjności i konkurencyjności oferowanych produktów, przy elastycznym reagowaniu na zmieniające się warunki rynkowe. Bank kontynuował zrównoważony rozwój, skupiony na rozpoznaniu i zaspokajaniu potrzeb klientów, z którymi buduje silne, długookresowe relacje. Podejmowane były inicjatywy zmierzające do podniesienia jakości obsługi klienta m.in. poprzez działania prowadzące do zwiększenia innowacyjności w zakresie nowych rozwiązań finansowych, zarówno w ramach produktów, jak i kanałów dystrybucji, w szczególności w zakresie bankowości elektronicznej oraz płatności mobilnych.

Na koniec czerwca 2016 roku liczba klientów obsługiwanych w segmencie detalicznym wynosiła 9,1 mln, z czego 8,6 mln stanowiły osoby fizyczne. Ponad połowa klientów segmentu detalicznego korzysta aktywnie z bankowości elektronicznej. Najbardziej aktywna grupa klientów korzystających z tego typu kanału obsługi to klienci z grupy wiekowej 18- 25 lat.

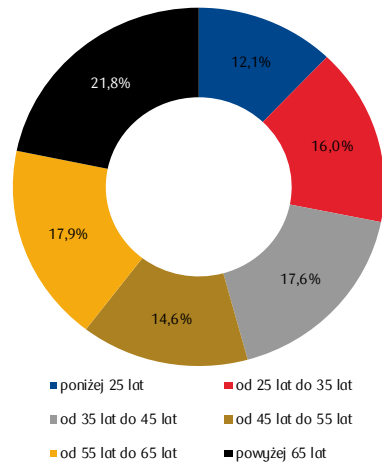
Ze względu na rozległą sieć sprzedaży większość klientów Banku (69%) zamieszkuje gminy poniżej 100 tys. mieszkańców. Godna zaufania marka Banku, umiejętność łączenia tradycji z nowoczesnością oraz przejrzysta oferta produktowa, uwzględniająca zmieniające się w czasie preferencje klientów sprawiają, że Bank rozpoznawany jest nie tylko w dużych ośrodkach miejskich. Dodatkowo, pod względem profilu demograficznego, ok. 46% bazy klientów indywidualnych stanowią klienci poniżej 45 roku życia.

Najbardziej istotnym kanałem dystrybucji z punktu widzenia liczby pozyskiwanych klientów detalicznych była sieć oddziałów. Akwizycja nowych klientów odbywa się głównie poprzez sprzedaż rachunków bieżących (blisko 97%).

Rozkład klientów w Banku wg miejsca zamieszkania

Struktura wieku klientów Banku

Oferta kredytowa w segmencie detalicznym

Oferta PKO Banku Polskiego SA obejmuje szeroką gamę produktów kredytowych. Osoby fizyczne mogą skorzystać z finansowania oferowanego w ramach kredytów konsumpcyjnych dostępnych w formie pożyczki gotówkowej, kredytu Platinum, pożyczki hipotecznej, kredytów odnawialnych i kart kredytowych oraz finansowania dostępnego w ramach kredytów mieszkaniowych. Dla małych i średnich przedsiębiorstw dostępna jest oferta kredytowa w formie kredytów inwestycyjnych i inwestorskich, a także kredytów obrotowych.

Według stanu na koniec I półrocza 2016 roku kredyty brutto segmentu detalicznego PKO Banku Polskiego SA wynosiły 144 mld PLN i od początku roku ich stan zwiększył się o prawie 3,5 mld PLN (tj. o 2,4%). Przyczynił się do tego w głównej mierze wzrost portfela kredytów bankowości hipotecznej (+2,8 mld PLN od początku roku) oraz bankowości detalicznej i prywatnej (+0,7 mld PLN).

Tabela 16. Kredyty brutto PKO Banku Polskiego SA – w segmencie detalicznym (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana od:	
				31.12.2015	30.06.2015
Kredyty brutto, w tym:					
bankowości detalicznej i prywatnej	24 022	23 340	22 180	2,9%	8,3%
małych i średnich przedsiębiorstw	21 301	21 313	21 905	-0,1%	-2,8%
bankowości hipotecznej łącznie z kredytami PKO Banku Hipotecznego SA	98 692	95 940	95 505	2,9%	3,3%
Razem kredyty	144 015	140 593	139 590	2,4%	3,2%

Kredyty bankowości detalicznej i prywatnej

Klienci detaliczni mogą korzystać zarówno ze standardowej pożyczki gotówkowej jak i z bieżącego finansowania dostępnego w ramach kredytów odnawialnych i kart kredytowych. Dla klientów zamożnych dostępna jest specjalna oferta kredytów Platinum z wysokimi kwotami kredytu i konkurencyjnymi parametrami cenowymi.

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA kontynuował działalność wspierającą sprzedaż kredytów konsumpcyjnych m. in. w ramach kampanii marketingowej pod hasłem „Mini Ratka z gwarantowaną stałą ratą”, promującej sprzedaż krótkoterminowej pożyczki gotówkowej na maksymalnie 6 miesięcy. Oferta skierowana była do klientów poszukujących krótkoterminowego finansowania, szybkiej decyzji i minimum formalności.

PKO Bank Polski SA systematycznie podejmuje działania zwiększające efektywny dostęp do oferty kredytowej dla klientów bankowości detalicznej i prywatnej, niezależnie od kanału dystrybucji. Skrócono czas oczekiwania na decyzję kredytową i wypłatę środków. Stali klienci Banku poprzez dostęp do spersonalizowanej oferty kredytowej mogą otrzymać oczekiwaną kwotę kredytu na rachunek nawet w 30 minut.

W I półroczu 2016 roku wprowadzono również do oferty Banku promocyjne warunki cenowe dla klientów, którym został udzielony kredyt odnawialny:

- oprocentowanie 0% dla kredytu do 1 tys. PLN przez okres pierwszych 6 miesięcy,

- obniżenie prowizji za podwyższenie limitu kredytu odnawialnego do wysokości 0 PLN dla umów z datą odnowienia nie późniejszą niż 4 miesiące,
- możliwość składania wniosku tradycyjnie w jednym z oddziałów, za pośrednictwem Contact Center (CC) lub w serwisie internetowym.

Dodatkowo w ramach nowego procesu sprzedaży dla kredytu odnawialnego wprowadzono proces obsługi One Klik- posiadacz rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego może złożyć wniosek w serwisie transakcyjnym iPKO lub CC i zaakceptować umowę przy użyciu narzędzia autoryzacyjnego.

Kredyty bankowości hipotecznej

W analizowanym okresie Bank utrzymał dominującą pozycję na rynku kredytów mieszkaniowych. Z danych prezentowanych przez Związek Banków Polskich wynika, że w I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA zajmował pierwszą pozycję na rynku posiadając 30,3% udział w sprzedaży kredytów mieszkaniowych dla osób prywatnych. Od początku roku udzielono kredytów na łączną kwotę ok. 6,0 mld PLN.

Klienci segmentu detalicznego mogą korzystać z flagowych produktów hipotecznych Banku w ramach linii WŁASNY KĄT, dostępnych także w programie „Mieszkanie dla Młodych”.

PKO Bank Polski SA dokłada starań, aby udostępniać klientom nie tylko najszerszą ofertę kredytową, ale także oferować atrakcyjne warunki cenowe produktów hipotecznych, dostępnych w ofercie Banku. W odsłonach promocyjnych tj. ”Dni Otwartych kredytów hipotecznych” wprowadzał okresową obniżkę marż. Działania te są dostrzegane i doceniane przez klientów, czego oznaką są przyznawane nagrody w kategorii kredyt hipoteczny (zwycięzca rankingu kredytów hipotecznych przygotowanego przez redakcję porównywarki finansowej Comperia.pl, statuetka Złotego Bankiera przyznana PKO Bankowi Polskiemu SA za kredyt mieszkaniowy Własny Kąt Hipoteczny). W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA udzielił w ramach programu „Mieszkanie dla Młodych” ponad 3,5 tys. sztuk kredytów na łączną kwotę 1,0 mld PLN. Program polega na dofinansowaniu ze środków budżetu państwa wkładu własnego oraz przyznaniu dodatkowego finansowego wsparcia w formie spłaty części kredytu.

Procesy i działania wspierające kredytobiorców posiadających kredyt hipoteczny mieszkaniowy

- W związku z wejściem w życie w dniu 19 lutego 2016 roku ustawy o wsparciu dla kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej Bank wdrożył obsługę procesu udzielania wsparcia. Nowe rozwiązanie dedykowane jest kredytobiorcom znajdującym się w trudnej sytuacji finansowej, którzy posiadają kredyt mieszkaniowy, zarówno w złotych, jak i w walucie obcej, zabezpieczony hipotecznie na nieruchomości kredytowanej. Ze wsparcia będą mogli skorzystać osoby, które w dniu złożenia wniosku spełnią m.in. następujące warunki:
  - będą posiadały status bezrobotnego,
  - miesięczne koszty obsługi ich kredytu przekroczyć 60% miesięcznych dochodów gospodarstwa domowego,
  - miesięczny dochód gospodarstwa domowego pomniejszony o ratę kredytu nie przekracza progów uprawniających do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Przyjęte w ustawie rozwiązania umożliwiają udzielenie wsparcia finansowego przez Bank Gospodarstwa Krajowego przez okres nie dłuższy niż 18 miesięcy, w wysokości równoważności rat kapitałowych i odsetkowych kredytu mieszkaniowego, ale nie więcej niż 1,5 tys. PLN miesięcznie. Na dzień 30 czerwca 2016 roku w systemie Banku znajdowało się 111 wniosków dotyczących udzielenia wsparcia.

- Zgodnie z wcześniejszą deklaracją Bank kontynuował stosowanie działań mających w istotnym stopniu kompensować klientom wzrost rat kredytu wynikający z umocnienia franka szwajcarskiego, m.in.:
  - zastosowanie 1% *spreadu* przy obsłudze kredytów hipotecznych udzielonych w tej walucie,
  - uwzględnianie ujemnej stawki LIBOR CHF w koszcie kredytu hipotecznego,
  - wydłużenie terminu spłaty w ramach maksymalnego okresu kredytowania bez pobrania opłaty za wydłużenie terminu kredytowania.

Dodatkowo Bank udostępnił klientom możliwość wnioskowania o zmianę zabezpieczenia kredytu udzielonego w CHF w celu umożliwienia sprzedaży nieruchomości zabezpieczonej hipoteką, powiązaną z udzieleniem nowego kredytu w PLN i ustanowieniem hipoteki na nowo nabywanej nieruchomości.

Kredyty małych i średnich przedsiębiorstw

PKO Bank Polski SA konsekwentnie wspiera polską przedsiębiorczość. Firmom z sektora małych i średnich przedsiębiorstw zapewnia finansowanie bieżących, jak i inwestycyjnych potrzeb, poprzez bogatą i elastyczną ofertę kredytową. Dzięki podpisanej pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA a Bankiem Gospodarstwa Krajowego umowie „Portfelowej Linii Gwarancyjnej de minimis” oraz „Portfelowej Linii Gwarancyjnej COSME”, w ramach rządowego i unijnego programu pomocy dla małych i średnich firm, przedsiębiorcy otrzymują wsparcie w postaci gwarancji BGK – *de minimis* oraz gwarancji z regwarancją udzielaną przez Europejski Fundusz Inwestycyjny w ramach programu COSME, mających na celu zwiększenie dostępności kredytowania oraz uruchomienie dodatkowych środków na bieżącą działalność firmy.

Na dzień 30 czerwca 2016 roku z programu „Portfelowej Linii Gwarancyjnej de minimis” korzystało ponad 12 tys. klientów, wartość udzielonych kredytów wyniosła 4,4 mld PLN. PKO Bank Polski SA był największym kredytodawcą spośród dwudziestu jeden banków udzielających kredytów z gwarancjami de minimis i obejmował 23,4% udziału w rynku (zgodnie z danymi przekazanymi przez Centrum Poręczeń i Gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego z dnia 30 czerwca 2016 roku). Przyznany PKO Bankowi Polskiemu SA limit gwarancyjny w II kwartale 2016 roku uległ zwiększeniu o 1,0 mld PLN i wynosi aktualnie 5,8 mld PLN. Według stanu z dnia 30 czerwca 2016 roku zaangażowanie mierzone wartością podpisanych czynnych umów wyniosło 2,4 mld PLN.

Wartość udzielonych kredytów w ramach „Portfelowej Linii Gwarancyjnej COSME” na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniosła ponad 79 mln PLN, a przyznana kwota gwarancji wyniosła ponad 63 mln PLN.

W dniu 24 lutego 2016 roku PKO Bank Polski SA zawarł z Bankiem Gospodarstwa Krajowego aneks do umowy portfelowej linii gwarancyjnej de minimis, na podstawie którego będą udzielane innowacyjnym przedsiębiorcom gwarancje de minimis ze środków Funduszu Gwarancyjnego Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG). Pula dostępnych środków w PKO Banku Polskim SA wynosi 55 mln PLN. W maju 2016 roku rozpoczęto sprzedaż wyżej wymienionych gwarancji.

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA skierował do małych i średnich przedsiębiorstw szereg promocji, mających na celu wsparcie finansowania inwestycji oraz realizacji celów biznesowych. Jedną z nich była promocyjna oferta pożyczki z konkurencyjnymi parametrami cenowymi. Zakres dokumentów ograniczony został do minimum (przedsiębiorcy nie musieli przedstawiać prognozy finansowej ani biznesplanów), a decyzja kredytowa i przekazanie finansowania miały miejsce nawet w jeden dzień.

Oferta depozytowa i inwestycyjna

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA kontynuował działania mające na celu dopasowanie oferty depozytowej i inwestycyjnej do zmieniających się potrzeb klientów segmentu detalicznego, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji rynkowej i pozycji konkurencyjnej. Jednocześnie prowadzone były działania zmierzające do dywersyfikacji źródeł finansowania działalności.

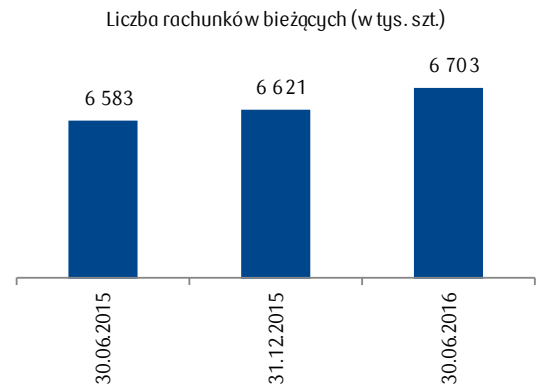
Na dzień 30 czerwca 2016 roku depozyty segmentu detalicznego PKO Banku Polskiego SA wynosiły 154 mld PLN i od początku roku ich stan zwiększył się o 6 mld PLN (tj. o 4,3%). Przyczynił się do tego wzrost poziomu depozytów bankowości detalicznej i prywatnej, zarówno za sprawą wzrostu wolumenów depozytów bieżących jak i terminowych, przy szybszym tempie wzrostu depozytów bieżących.

Tabela 17. Depozyty PKO Banku Polskiego SA – w segmencie detalicznym (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana od:	
				31.12.2015	30.06.2015
Depozyty klientowskie, w tym:					
bankowości detalicznej i prywatnej	133 866	127 833	125 332	4,7%	6,8%
małych i średnich przedsiębiorstw	20 101	19 803	17 585	1,5%	14,3%
Razem depozyty	153 967	147 636	142 917	4,3%	7,7%

Rachunki bieżące i rachunki oszczędnościowe

PKO Bank Polski SA pozostaje liderem na rynku pod względem liczby prowadzonych rachunków bieżących, która na dzień 30 czerwca 2016 roku wynosiła 6,7 mln szt. Poziom liczby rachunków jest pochodną zróżnicowanej oferty pod względem preferencji klientów, w obszarze której można wyróżnić m.in. produkty: PKO Konto bez Granic, PKO Konto za Zero, PKO Konto dla Młodych i PKO Junior. Dla osób korzystających z Programu „Rodzina 500+” PKO Bank Polski SA dostosował swoją ofertę wprowadzając skierowane do nich Konto za Zero Rodzina 500+. Korzystanie z konta jest bezpłatne. W I półroczu 2016 roku otwarto ponad 14 tys. takich kont.

Ponadto Bank rozszerzył dostępność oferty PKO Konto dla Młodych. Obecnie mogą z niej korzystać nie tylko studenci i absolwenci uczelni, którzy ukończyli 18 lat a nie przekroczyli jeszcze 26 roku życia, ale wszystkie osoby znajdujące się w podanym przedziale wiekowym.

PKO Bank Polski SA klientom z sektora małych i średnich przedsiębiorstw, zainteresowanym kompleksową, nowoczesną i atrakcyjną cenowo obsługą, oferuje dwa pakiety:

- PKO Konto Firmowe dla osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą, wykonujących wolne zawody oraz rolników, którzy cenią obsługę finansów swojej firmy z wykorzystaniem nowoczesnych usług bankowości elektronicznej, jak i poprzez indywidualnego doradcę w oddziale Banku,
- PKO Rachunek dla Biznesu stworzony dla przedsiębiorców z większymi wymaganiami, którzy szukają oferty idealnie dopasowanej do swoich potrzeb oraz cenią współpracę z indywidualnym doradcą bankowym. Posiadaczom PKO Rachunku dla Biznesu Bank oferuje dostęp do zaawansowanej bankowości internetowej iPKO biznes oraz wszystkich usług *cash-management*, niskie koszty transakcji realizowanych przez Internet oraz wiele innych nowoczesnych produktów i usług bankowych, w tym najtańsze na rynku przelewy internetowe SEPA, czy też dostęp do prostej wymiany walut dzięki bezpłatnej platformie iPKO dealer.

Opłaty za prowadzenie rachunku uzależnione są od aktywności klienta oraz od wysokości wpływów na rachunki.

Lokaty terminowe i produkty regularnego oszczędzania

Dominujący udział w depozytach rynku detalicznego mają depozyty bankowości detalicznej i prywatnej. Klienci tego segmentu lokowali środki przede wszystkim w depozytach terminowych. W I półroczu 2016 roku Bank oferował klientom indywidualnym m.in. lokaty o progresywnym i standardowym oprocentowaniu oraz lokaty strukturyzowane. Depozytami terminowymi występującymi w ofercie Banku i cieszącymi się szczególnym zainteresowaniem klientów bankowości detalicznej i prywatnej były:

- lokata 24M z negocjowanym oprocentowaniem,
- lokata 6M internetowa dostępna w systemie bankowości elektronicznej,
- rachunek lokaty terminowej 3+3 na nowe środki, lokata 3+3 z oprocentowaniem negocjowanym,
- oferta specjalna lokaty 1M dostępnej poprzez internetowe serwisy transakcyjne iPKO i Inteligo (oferowana w I kwartale 2016 roku),
- depozyty strukturyzowane.

Zachęcając klientów do systematycznego oszczędzania Bank wzbogacił swoją ofertę produktową o lokatę terminową:

- „Kapitał na Własny Kąt” umożliwiającą regularne oszczędzanie na wkład własny klientom planującym zaciągnięcie w przyszłości kredytu hipotecznego,
- „Kapitał dla Dziecka” skierowaną do klientów pobierających świadczenia pieniężne w ramach programu „Rodzina 500+”, jak również osób nieobjętych programem, pragnących budować zabezpieczenie finansowe dla dzieci już od ich najmłodszych lat.

Elementem standardowej oferty Banku skierowanej do klientów indywidualnych są instrumenty strukturyzowane. W I półroczu 2016 roku Bank przeprowadził 10 subskrypcji 10 depozytów strukturyzowanych, którymi były: lokaty

oparte na kursie USD/PLN (9-miesięczna oraz 15-miesięczna z 1% gwarantowanych odsetek) oraz lokaty oparte na kursie EUR/PLN (9-miesięczna, 15-miesięczna oraz 15-miesięczna z 1% gwarantowanych odsetek). O atrakcyjności tego typu produktów świadczą uzyskiwane wyniki: lokata strukturyzowana oparta na koszyku akcji spółek nowych technologii, którą PKO Bank Polski SA zaoferował klientom w 2014 roku na koniec okresu inwestycji, który przypadał na 30 maja 2016 roku, przyniosła inwestorom zysk w wysokości 10% za cały okres inwestycji, co oznacza zwrot ok. 5% w skali roku.

Fundusze inwestycyjne

W ramach współpracy z PKO Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA („TFI SA”) klientom bankowości detalicznej i prywatnej Bank oferuje 38 funduszy niededykowanych (nondedicated funds), w których zgromadzono aktywa o łącznej wartości 18,5 mld PLN⁸.

PKO Bank Polski SA systematycznie rozwija ofertę w zakresie funduszy inwestycyjnych. W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA przeprowadził m.in. emisję Certyfikatów Inwestycyjnych Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych PKO Globalnej Strategii.

Sprzedż obligacji Skarbu Państwa

PKO Bank Polski SA jako jedyny prowadzi sprzedaż oraz obsługę obligacji detalicznych emitowanych przez Skarb Państwa, na podstawie umowy zawartej z Ministrem Finansów. Obligacje skarbowe są sprzedawane przez rozległą sieć sprzedaży PKO Banku Polskiego SA, co stanowi znaczące udogodnienie dla wszystkich chętnych do zainwestowania w obligacje. W I półroczu 2016 roku sprzedano ponad 21 mln szt. obligacji.

Pozostałe produkty i usługi w segmencie detalicznym

Karty bankowe

Na dzień 30 czerwca 2016 roku liczba kart bankowych PKO Banku Polskiego SA wyniosła ok. 7,6 mln sztuk, w tym 0,8 mln sztuk kart kredytowych.

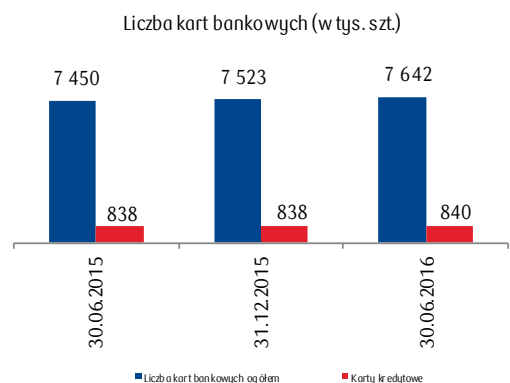
W omawianym okresie PKO Bank Polski SA wprowadził możliwość zamówienia karty kredytowej za pośrednictwem Contact Center oraz bankowości elektronicznej iPKO. Równolegle wdrożono do oferty standardowej skrócony proces sprzedaży karty kredytowej „one-click”. W ramach nowych rozwiązań klient wraz z możliwością założenia w serwisie internetowym iPKO rachunku walutowego, może dla rachunków w euro, dolarach i funtach zamówić „multiwalutową” kartę debetową ze znakiem VISA. Karta ta może być podpięta do wszystkich walutowych rachunków posiadanych przez klienta, dzięki czemu, jedną kartą można dokonywać płatności w ciężar trzech rachunków, odpowiednio do waluty, w której dokonana była transakcja.

Ponadto PKO Bank Polski SA wprowadził bezpłatną usługę 3D-Secure, dzięki której płatności realizowane kartami kredytowymi i debetowymi w sklepach internetowych, oznaczonych symbolami „Mastercard SecureCod” lub „Verified by VISA”, są dodatkowo zabezpieczone kodem jednorazowym.

W I półroczu 2016 roku konsorcjum PKO Banku Polskiego SA i eService wygrało przetarg na obsługę kart płatniczych w placówkach Poczty. W wyniku tej współpracy zostaną zainstalowane terminale płatnicze w całej sieci Poczty i jeszcze w tym roku klienci Poczty będą mogli dokonywać płatności kartą za usługi takie jak: opłaty rachunków czy przesyłki paczek.

Produkty ubezpieczeniowe dla klientów segmentu detalicznego

PKO Bank Polski SA konsekwentnie rozwija ofertę produktów ubezpieczeniowych zwiększając atrakcyjność powiązanych z nimi produktów bankowych oraz dając klientom możliwość zabezpieczenia zobowiązań, majątku oraz otrzymania pomocy w przypadkach losowych. PKO Bank Polski SA oferuje produkty ubezpieczeniowe

⁸ źródło: raport Izby Zarządzających Funduszami i Aktywami na dzień 30 czerwca 2016 roku.

dla klientów bankowości detalicznej i prywatnej oraz segmentu małych i średnich przedsiębiorstw powiązane z produktami bankowymi takimi jak:

- ROR (m.in. ubezpieczenie na życie, ubezpieczenie NNW, ubezpieczenie assistance),
- karty bankowe (m.in. pakiet bezpieczeństwa do kart kredytowych, charge i debetowych, ubezpieczenie podrózne, ubezpieczenie spłaty kredytu),
- kredyty konsumpcyjne i hipoteczne (ubezpieczenie na życie i od utraty źródła dochodu, ubezpieczenie niskiego wkładu, ubezpieczenie pomostowe, ubezpieczenie nieruchomości, ubezpieczenie assistance).

PKO Bank Polski SA w swoim portfelu produktów oszczędnościowych posiada również jedno z najbardziej korzystnych dla klientów rozwiązań na rynku w kategorii ubezpieczeń z funduszem kapitałowym, które oferowane jest za pośrednictwem oddziałów klientom Banku.

W zakresie ubezpieczeń na życie PKO Bank Polski SA oferuje produkty głównie przygotowywane we współpracy z PKO Życie Towarzystwem Ubezpieczeń SA. W zakresie ubezpieczeń majątkowych kontynuując współpracę z dotychczasowymi partnerami PKO Bank Polski SA utworzył w pierwszym kwartale 2015 roku spółkę PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA.

W I półroczu 2016 roku do oferty PKO Banku Polskiego SA dołączyły nowe produkty ubezpieczeniowe:

- ubezpieczenie na wypadek utraty źródła dochodu albo leczenia szpitalnego w następstwie nieszczęśliwego wypadku dla posiadaczy kart kredytowych,
- kolejne indywidualne ubezpieczenia:
  - ubezpieczenie na wypadek utraty źródła dochodu do Pożyczki Gotówkowej,
  - ubezpieczenie mienia do kredytu lub pożyczki hipotecznej,
  - ubezpieczenie na wypadek utraty źródła dochodu do kredytu lub pożyczki hipotecznej.

Trwają prace nad wdrożeniem kolejnych produktów oferowanych przez PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA i w konsekwencji zwiększaniem uzyskiwanych efektów synergii wynikających ze współpracy z dwoma spółkami ubezpieczeniowymi należącymi do Grupy Kapitałowej Banku.

W omawianym okresie PKO Bank Polski SA przeprowadził działania dostosowawcze do zmian wynikających z nowelizacji ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej.

Bankowość Prywatna

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA konsekwentnie realizował rozwój Bankowości Prywatnej, koncentrując się na ścisłej współpracy wewnątrz Grupy Kapitałowej, umożliwiając klientom dostęp do szerokiej oferty produktów i instrumentów finansowych. W omawianym okresie klientom Bankowości Prywatnej zaoferowano osiem emisji funduszy inwestycyjnych zamkniętych – cztery emisje PKO Obligacji Korporacyjnych oraz po dwie: PKO Europa Wschód – Zachód i PKO Globalnej Makroekonomii. Klienci wzięli również udział w emisji obligacji korporacyjnych: Best SA, Ghelamco SA i Kruk SA.

Obecnie zespół zajmujący się obsługą najbardziej zamożnych klientów liczy 63 doradców oraz 29 analityków biznesowych. Biura Bankowości Prywatnej obsługują klientów w 9 największych miastach w Polsce: Warszawie, Gdańsku, Krakowie, Katowicach, Poznaniu, Wrocławiu, Łodzi, Szczecinie i Bydgoszczy (placówka została uruchomiona w ramach Biura Bankowości Prywatnej w Gdańsku). Aktualnie Centrum Bankowości Prywatnej PKO Banku Polskiego SA zarządza portfelem aktywów o wartości 14 mld PLN.

Sieć dystrybucji i kanały dostępu

Na dzień 30 czerwca 2016 roku detaliczna sieć placówek PKO Banku Polskiego SA liczyła 1 219 oddziałów i 8 biur bankowości detalicznej. W stosunku do stanu na koniec 2015 roku liczba oddziałów detalicznych ogółem zmniejszyła się o 11 placówek.

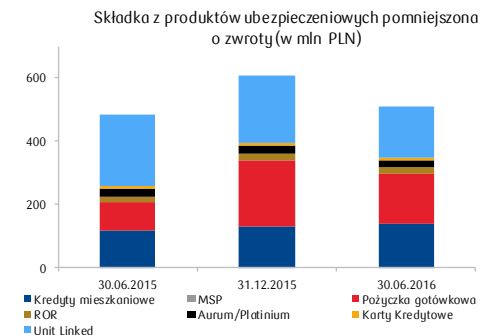

Tabela 18. Placówki i bankomaty PKO Banku Polskiego SA

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana od:	
				31.12.2015	30.06.2015
Liczba placówek w segmencie detalicznym	1 227	1 238	1 272	(11)	(45)
regionalne oddziały detaliczne	11	11	11	-	-
oddziały detaliczne	1 208	1 219	1 253	(11)	(45)
biura bankowości prywatnej	8	8	8	-	-
Liczba bankomatów	3 200	3 196	3 217	4	(17)
Liczba agencji	857	881	926	(24)	(69)

Sieć oddziałów i agencje

Bank systematycznie poprawia warunki obsługi klientów w sieci oddziałów. W I półroczu 2016 roku działania te koncentrowały się na modernizacji oddziałów i przenoszeniu ich do nowych atrakcyjnych lokalizacji. W ramach projektów realizowanych w Banku i w wyniku zbieranych doświadczeń obowiązujący format oddziału stale ewoluuje w kierunku uzyskania optymalnych warunków obsługi, dopasowanych również do zmieniających się technologii. Istotne uzupełnienie sieci oddziałów i bankomatów stanowi sieć agencji. Wg stanu na dzień 30 czerwca 2016 roku PKO Bank Polski SA współpracował z 857 agencjami i w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku liczba agencji spadła o 24 sztuki. Spadek liczby agencji jest kontynuacją działań zmierzających do wzrostu efektywności sieci oddziałów.

Bankowość elektroniczna

Klienci segmentu detalicznego w ramach serwisu iPKO mogą korzystać z pakietu usług bankowości elektronicznej. Dodatkowo dla małych i średnich przedsiębiorstw istnieje możliwość skorzystania z usług bankowości elektronicznej pod nazwą iPKO Biznes. Korzystanie z tych usług zapewnia klientom dostęp do informacji o swoich rachunkach i produktach, jak również umożliwia wykonywanie transakcji za pośrednictwem: internetu, terminali samoobsługowych, telefonu. Na koniec czerwca 2016 roku liczba klientów z dostępem iPKO wynosiła 8,0 mln. Bank systematycznie promuje zdalne korzystanie z konta internetowego, samodzielne zarządzanie rachunkiem i produktami bankowymi w serwisie transakcyjnym, co pozwala klientom na szybszy i łatwiejszy dostęp do swoich produktów, jak również obniżenie kosztów korzystania z usług bankowych. Jednym z elementów kampanii popularyzującej nowoczesne kanały bankowania była przeprowadzona w I kwartale 2016 roku promocja „Zamień kartę zdrapkę na 10 zł”, mająca na celu zachęcenie klientów do korzystania z innych narzędzi autoryzacyjnych niż karta kodów jednorazowych, takich jak sms czy token.

Nowości wprowadzone do oferty Banku w I półroczu 2016 roku to:

- możliwość szybkiego i prostego założenia w serwisie internetowym iPKO rachunku walutowego w dolarach amerykańskich, frankach szwajcarskich, euro, funtach brytyjskich, koronach szwedzkich, duńskich lub norweskich,
- prezentowanie stałym klientom w serwisie transakcyjnym iPKO spersonalizowanej oferty Mini Ratki.

PKO Bank Polski SA jako pierwszy bank włączył się w rządowy program „Rodzina 500+”. Odpowiednie porozumienie w tej sprawie zostało zawarte pomiędzy Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej a PKO Bankiem Polskim SA. Dzięki temu klienci Banku posiadający dostęp do serwisu internetowego zarówno iPKO, jak i Inteligo mogą w wersji elektronicznej złożyć wnioski o świadczenie z programu „Rodzina 500+”. W okresie pierwszych trzech miesięcy działania programu wnioski złożone za pośrednictwem aplikacji PKO Banku Polskiego SA stanowiły blisko 1/3 składanych wniosków przez Internet.

Udział PKO Banku Polskiego SA w programie „Rodzina 500+” to tylko jeden z przejawów zaangażowania Banku w budowę e-państwa. Dzięki porozumieniu podpisanemu pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, klienci Banku mogą od 13 maja 2016 roku założyć profil na Platformie Usług Elektronicznych (PUE) ZUS z poziomu serwisów bankowości online iPKO lub Inteligo.

Bankowość mobilna IKO

PKO Bank Polski SA dostarcza swoim klientom nowoczesne rozwiązania technologiczne dające pełne, proste, funkcjonalne i jednocześnie bezpieczne oraz dostępne w każdym miejscu możliwości dostępu do usług bankowych przy użyciu telefonu. IKO to najpopularniejszy i najbardziej rozwinięty systemem płatności mobilnych w Polsce. Łączy funkcje bankowości mobilnej z możliwością dokonywania płatności mobilnych. Z aplikacji IKO korzysta już ponad

620 tys. użytkowników. Aplikacja jest stale wzbogacana o nowe funkcjonalności. Wprowadzone zmiany przekształciły IKO z aplikacji służącej do płatności czy wypłat mobilnych w aplikację stanowiącą bank w telefonie. Aktualnie aplikacja umożliwia:

- dokonywanie płatności,
- zakładanie lokat i korzystanie z dedykowanych klientom korzystającym z IKO lokat terminowych na 1, 3, 6 lub 12 miesięcy o atrakcyjnym oprocentowaniu,
- realizowanie płatności zbliżeniowych dzięki wzbogaceniu aplikacji mobilnej IKO o technologię HCE (Host Card Emulation),
- odbiór przekazów Western Union – z nowej usługi mogą już skorzystać wszyscy klienci PKO Banku Polskiego SA, którzy posiadają dostęp do swoich kont osobistych poprzez aplikację IKO,
- wykonywanie przelewów na telefon do osób korzystających z BLIK w innych bankach, co pozwala na natychmiastowe przesyłanie pieniędzy,
- podgląd szczegółów zleceń stałych (w tym spłaty zadłużenia karty kredytowej) i kredytów (także hipotecznych),
- obejrzenie salda przed zalogowaniem,
- wysyłanie próśb o przelew do innego użytkownika aplikacji, co stanowi wygodną opcję przypominania innej osobie o zaległej należności,
- doładowanie telefonu na kartę,
- personalizację aplikacji umożliwiającą zarządzanie ekranem głównym,
- logowanie jednym dotknięciem palca za pomocą funkcja Touch ID, dostępnej dla użytkowników telefonów z systemem operacyjnym iOS wyposażonych w czytnik linii papilarnych.

Na bazie płatności IKO powstał polski standard płatności mobilnych BLIK. BLIK to uniwersalna forma realizacji płatności oraz wypłaty gotówki z bankomatów bez użycia gotówki czy karty płatniczej, zbudowana wspólnie z bankami partnerskimi i Krajową Izbą Rozliczeniową. Na 30 czerwca 2016 roku sieć akceptacji płatności mobilnych (IKO, BLIK) wynosiła ponad 145 tys. (terminale eService i First Data) urządzeń w całej Polsce. W związku z wdrożeniem systemu BLIK aplikacja IKO umożliwia obecnie wypłaty z ponad 14,5 tys. bankomatów własnych PKO Banku Polskiego SA, Banku Millennium SA, Banku Zachodniego WBK SA, ING Banku Śląskiego SA, bankomatów Euronet (około 5,8 tys.) i IT Card (około 1,5 tys.). W czerwcu 2016 roku PKO Bank Polski SA udostępnił klientom nową opcję w metodzie płatności „Płać z iPKO” – autoryzację transakcji poprzez wpisanie kodu BLIK wygenerowanego w aplikacji IKO. Dzięki wprowadzonej zmianie płatności za zakupy można dokonywać za pomocą aplikacji IKO w większości sklepów internetowych w Polsce, w tym obsługiwanych przez największego integratora – PayU. Zmiana ta pojawiła się również w największym polskim serwisie aukcyjnym e-commerce- Allegro.

Ponadto Bank umożliwił najmłodszym swoim klientom poniżej 13. roku życia, korzystającym z PKO Konto Dziecka i serwisu transakcyjnego PKO Junior, dostęp do konta w postaci aplikacji mobilnej PKO Junior. Aplikacja jest nie tylko wygodna, ale również bezpieczna, dodatkowo wzbogacona o funkcje wspierające edukację finansową i rozwój przedsiębiorczej postawy dziecka. Nowoczesna i intuicyjna jest mobilnym odpowiednikiem serwisu PKO Junior.

Contact Center PKO Banku Polskiego SA

Istotne znaczenie w obsłudze klientów segmentu detalicznego ma Contact Center. Celem jego działalności jest prowadzenie sprzedaży produktów oferowanych przez Bank w trakcie rozmów przychodzących i wychodzących oraz zapewnienie sprawnej i efektywnej obsługi klientów, za pomocą środków porozumiewania się na odległość. Do zadań Contact Center należy w szczególności:

- sprzedaż produktów bankowych w ruchu przychodzącym i wychodzącym,
- wsparcie procesów sprzedaży zdalnej zainicjowanych na stronie internetowej,
- obsługa połączeń przychodzących od klientów segmentu detalicznego,
- wykonywanie połączeń wychodzących zainicjowanych przez Bank (zadania informacyjne),
- obsługa zgłoszeń bezpieczeństwa w ruchu przychodzącym i wychodzącym,
- obsługa korespondencji mailowej,
- odpowiedzi na pytania zadane przez klientów na stronie internetowej oraz w aplikacji iPKO,
- obsługa klienta wewnętrznego (helpdesk merytoryczny dla pracowników oddziałów),

- wczesny monitoring należności.

4.1.2 Segment korporacyjny i inwestycyjny

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA podobnie jak w okresach poprzednich oparł rozwój biznesu korporacyjnego na budowaniu stabilnych relacji z klientami, dzięki wysokiej jakości usług, partnerskich zasadach współpracy oraz wyspecjalizowanym kompetencjom sieci sprzedaży. Finansowanie zarówno bieżącej działalności podmiotów gospodarczych (poprzez kredyty obrotowe), jak i otwartość na udział w realizacji ich przedsięwzięć przyszłych (poprzez kredyty inwestycyjne), a także wsparcie w realizacji projektów samorządowych stanowią niezmiennie główne priorytety segmentu korporacyjnego Banku.

W omawianym okresie oferta PKO Banku Polskiego SA w zakresie obsługi budżetu województwa podkarpackiego i podległych jednostek organizacyjnych województwa została uznana za najlepszą na rynku, co pozwoliło Bankowi wygrać przetarg i przystąpić do obsługi tych jednostek. Kolejny raz Bank uczestnicząc w samorządowych projektach o niestandardowym charakterze, umocnił pozycję niekwestionowanego lidera w zakresie usług dla samorządów. Łącznie Bank obsługuje 6 województw.

Bank systematycznie analizując oczekiwania rynku i wychodząc naprzeciw oczekiwaniom klientów dostosowuje swoją szeroką ofertę produktów i usług, aby sprostać rosnącej presji konkurencyjnej. W efekcie konsekwentnie rozwijano bogatą gamę produktów transakcyjnych i mitygujących ryzyka finansowe (płynności, rozliczeniowe, stopy procentowej, kursów walutowych i zmian cen na rynkach towarowych), a także elastycznie adresowano potrzeby dotyczące struktury finansowania.

W II kwartale 2016 roku Bank rozpoczął współpracę z jednym z największych klientów sprzedaży dyskontowej, co obecnie pozycjonuje PKO Bank Polski SA jako pierwszy z trzech banków relacyjnych w Polsce.

Na koniec czerwca 2016 roku w segmencie korporacyjno-inwestycyjnym obsługiwano blisko 14 tys. klientów, w tym 1,0 tys. klientów strategicznych oraz ponad 4,0 tys. jednostek samorządowych i instytucji rządowych szczebla centralnego wraz z jednostkami okołobudżetowymi i powiązаныmi. Bank w oparciu o nowo pozyskane kompetencje prowadził również obsługę ponad 0,6 tys. podmiotów powiązanych i zależnych od jednostek macierzystych posiadających siedzibę poza granicami kraju.

Działalność kredytowa i finansowanie strukturalne

Według stanu na koniec czerwca 2016 roku łączne finansowanie klientów korporacyjnych, z uwzględnieniem wyemitowanych obligacji wyniosło 61 mld PLN i od początku roku zwiększyło się o 1,3 mld PLN (tj. o 2,2%).

Tabela 19. Finansowanie klientów segmentu korporacyjnego (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana od:	
				31.12.2015	30.06.2015
Kredyty korporacyjne brutto	48 186	46 763	46 506	3,0%	3,6%
Dłużne papiery wartościowe*	13 021	13 132	12 712	-0,8%	2,4%
komunalne	7 158	7 309	7 181	-2,1%	-0,3%
korporacyjne	5 864	5 823	5 531	0,7%	6,0%
Łączne finansowanie	61 207	59 895	59 218	2,2%	3,4%

*Dane prezentowane łącznie z papierami klasyfikowanymi do kategorii kredyty i pożyczki udzielone klientom.

W ramach największych transakcji kredytowych dokonanych w I półroczu 2016 roku Bank udzielił finansowania w formie kredytów inwestycyjnych i obrotowych podmiotom z branży energetycznej, logistycznej, finansowej, surowcowej i energetycznej oraz jednostkom sektora finansów publicznych. Jednostkowe wartości największych transakcji wynosiły od 50 mln PLN do 300 mln PLN. W I półroczu 2016 roku w segmencie korporacyjnym i inwestycyjnym wprowadzono nowe produkty kredytowe pozwalające dopasowywać klientom limity pre-approved do wielkości potrzeb finansowania obrotowego i inwestycyjnego na dany moment oraz wyspecjalizowane produkty kredytowe i skarbowe dla branży rolniczej pozwalające ograniczać ryzyko rynkowe.

PKO Bank Polski SA wspiera swoich klientów w realizacji strategicznych projektów inwestycyjnych poprzez doradztwo zarówno w doborze formy finansowania, jak i elastycznych warunków finansowania i spłaty. Ścisłe współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego i finansuje przedsięwzięcia inwestycyjne służące społeczności lokalnej. W I półroczu 2016 roku Bank uczestniczył w konsorcjach, w ramach których podpisano 1 umowę emisji obligacji korporacyjnych na łączną kwotę 1,1 mld PLN (udział Banku wyniósł blisko 90 mln PLN)

oraz 10 umów kredytowych gdzie łączne finansowanie przekroczyło 6 mld PLN (udział Banku przekroczył 1,6 mld PLN). Dodatkowo zorganizowano:

- dwie emisje obligacji bez gwarancji zamknięcia emisji na łączną kwotę 4,3 mld PLN,
- blisko 70 umów emisji obligacji komunalnych i aneksów wydłużających okres trwania umów na kwotę ponad 0,4 mld PLN,
- umowę kredytu inwestycyjnego na kwotę 0,6 mld PLN,
- 5 umów kredytów obrotowych dla podmiotów powiązanych z Bankiem na kwotę 6,5 mld PLN.

Działalność depozytowa i bankowość transakcyjna

Poziom depozytów na koniec czerwca 2016 roku wyniósł 40 mld PLN i był o 2,8 mld PLN niższy w porównaniu z końcem ubiegłego roku. Jest to wynikiem stosowanej przez Bank polityki zarządzania płynnością.

Tabela 20. Depozyty klientów segmentu korporacyjnego (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana od:	
				31.12.2015	30.06.2015
Depozyty korporacyjne	40 140	42 908	31 754	-6,5%	26,4%

PKO Bank Polski SA stale podnosi jakość świadczonych usług w zakresie bankowości transakcyjnej.

W I półroczu 2016 roku rozwijano usługi skierowane do podmiotów charakteryzujących się rozbudowaną strukturą organizacyjną (np. grupy kapitałowe), umożliwiając klientom korzystanie z różnego rodzaju produktów i usług ułatwiających rozliczanie transakcji z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Poszerzono między innymi możliwości klientów w zakresie swobodnego zarządzania limitami w ramach rachunków skonsolidowanych poprzez kanały bankowości elektronicznej.

W ramach świadczenia usług elektronicznych przez PKO Bank Polski SA dla klientów wiodącym produktem segmentu bankowości korporacyjnej i inwestycyjnej jest system bankowości elektronicznej iPKO biznes. W 2016 roku aplikacja iPKO biznes została rozszerzona o nowe funkcjonalności poprawiające komfort jej użytkowania, w tym między innymi uproszczono i przeprojektowano możliwości dokonywania kluczowych operacji w serwisie tak, aby były jeszcze bardziej przyjazne i intuicyjne. Obecnie aplikacja iPKO biznes pozwala klientom na monitorowanie i zarządzanie rachunkami, kartami płatniczymi i kredytami oraz na składanie zleceń wszelkiego rodzaju przelewów.

W I półroczu 2016 roku konsorcjum PKO Banku Polskiego SA i eService wygrało przetarg na obsługę kart płatniczych w placówkach Poczty. W ramach współpracy nastąpi instalacja terminali płatniczych w całej sieci Poczty. Jeszcze w tym roku klienci Poczty będą mogli dokonywać płatności kartą za usługi takie jak opłaty rachunków czy przesyłki paczek.

Instytucje finansowe

PKO Bank Polski SA posiada szeroką i efektywną sieć rachunków nostro, ponad 1400 nawiązanych relacji SWIFT z bankami w różnych krajach i rynkach. Jednocześnie prowadzi około 200 rachunków lora dla banków zagranicznych, wykorzystywanych do rozliczania operacji tych banków zarówno w Polsce, jak i na rynkach trzecich.

W celu dostosowania infrastruktury rozliczeniowej do wymogów NBP w I połowie 2016 roku Bank podpisał porozumienie w sprawie tekstu jednolitego dot. Umowy w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku w Euro w systemie TARGET2-NBP, zawartej między Narodowym Bankiem Polskim a Uczestnikiem systemu TARGET2. Bank aktywnie współpracuje z uczestnikami rynku wspierając działalność swoich klientów na rynkach zagranicznych. Działania te koncentrują się na wprowadzaniu optymalnych metod realizacji rozliczeń zagranicznych, wdrażaniu nowych rozwiązań w bankowości zagranicznej oraz poszukiwaniu nowych atrakcyjnych rynków (np. Zatoka Perska, Azja Południowo-Wschodnia).

Bankowość Międzynarodowa

PKO Bank Polski SA aktywnie uczestniczy w rozwoju międzynarodowej ekspansji swoich klientów, oferując im wsparcie na rynkach zagranicznych, działając praktycznie w każdym miejscu na świecie. Działalność międzynarodowa Banku przebiega na różnych płaszczyznach. Podejmowane są inicjatywy ułatwiające obsługę finansową polskich firm działających na rynkach międzynarodowych. Jedną z nich było otwarcie oddziału korporacyjnego w Niemczech.

W jego ofercie znajduje się pełna paleta usług i produktów dla klientów korporacyjnych, obejmująca m.in.: bankowość transakcyjną (w tym międzynarodowy *cash pooling*), bankowość elektroniczną, produkty skarbowe, *trade finance* czy kredyty korporacyjne. Aktualnie trwają prace nad uruchomieniem kolejnego oddziału korporacyjnego w Czechach. Bank złożył do KNF wnioski notyfikacyjny w tej sprawie.

Dla przedsiębiorstw działających na terenie Ukrainy usługi bankowe oferowane są przez KREDOBANK SA wchodzący w skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

Ponadto Bank zapewnia specjalistyczne wsparcie zagranicznych firm działających w Polsce, np. pochodzących z krajów skandynawskich, Korei Południowej czy Ukrainy. W tym celu zostały powołane zespoły ekspertów dedykowane obsłudze firm z tych krajów, co sprzyja zacieśnianiu relacji gospodarczych. Szeroka paleta oferowanych produktów oraz wysokiej klasy zespół doradców sprawiają, że PKO Bank Polski SA jest coraz częściej doceniany przez zagranicznych klientów.

Klienci Banku doceniają również szeroką sieć banków korespondentów na całym świecie, co przekłada się na szybkość i koszt usługi rozliczeń międzynarodowych. Dlatego Bank rozwija relacje z bankami w odległych regionach, m.in. na Dalekim Wschodzie. PKO Bank Polski SA współpracuje z 11 bankami japońskimi. Bank aktywny jest także w Korei Południowej, w Australii i na Antypodach, gdzie od czerwca 2016 roku dodatkowo uruchomiono bezpośrednio rozliczanie transakcji w dolarze nowozelandzkim.

W związku z otwarciem możliwości wymiany handlowej z Iranem PKO Bank Polski SA uruchomił usługi dla przedsiębiorstw zainteresowanych tym kierunkiem. Bank wymienił z kilkoma irańskimi bankami klucze SWIFT, co otworzyło drogę do prowadzenia rozliczeń finansowych między Polską a Iranem. Oferta Banku obejmuje m.in. możliwość dodawania potwierdzenia do akredytyw z Iranu oraz wystawiania gwarancji na podstawie regwarancji z banku irańskiego, co w znaczący sposób ogranicza ryzyko polskich eksporterów i ułatwia przeprowadzanie transakcji.

PKO Bank Polski SA w omawianym okresie zawarł porozumienie o współpracy z jednym z największych banków chińskich, które obejmuje bezpośrednio rozliczanie płatności w złotym i juanie, transakcji *trade finance* oraz obsługę handlową. Porozumienie uzupełnia aktywność PKO Banku Polskiego SA w Chinach, gdzie współpraca prowadzona jest już z ok. 70 bankami korespondentami.

Działalność maklerska

Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA (DM) jest jednym z wiodących uczestników rynku zarówno pod względem udziałów rynkowych, oferty produktowej jak i dostępności usług biorąc pod uwagę rozległa sieć sprzedaży. W I półroczu 2016 roku udział DM w obrotach na rynku wtórnym akcji wyniósł blisko 15 mld PLN, co stanowi 8,20% rynku i plasuje Biuro na III lokacie.

I pozycję na rynku zajmuje DM pod względem obrotu obligacjami i na rynku opcji, natomiast II pozycję na rynku, jeśli chodzi o pełnienie funkcji animatora rynku NewConnect.

Najważniejsze transakcje na rynku kapitałowym, w których uczestniczył w I półroczu DM to:

- sprzedaż akcji Alior Bank SA, gdzie wartość emisji wyniosła 2,2 mld PLN,
- współorganizacja emisji obligacji korporacyjnych spółki KRUK SA – wartość transakcji wyniosła 265 mln PLN oraz członek konsorcjum sprzedażowego obligacji spółki BEST SA o wartości 90 mln PLN oraz spółki Ghelamco Invest Sp. z o.o. w kwocie 80 mln PLN,
- obsługa wezwania do sprzedaży akcji Rovese SA ogłoszona przez FTF Galleon SA,
- oferty kolejnych serii certyfikatów PKO Absolutnej Stopy Zwrotu Europa Wschód-Zachód FIZ, PKO Globalnej Strategii FIZ i PKO Strategii Obligacyjnych FIZ,
- oferowanie listów zastawnych PKO Banku Hipotecznego SA, których wartość sprzedaży wyniosła ogółem 1 mld PLN.

Na koniec czerwca 2016 roku DM prowadził 168,4 tys. rachunków papierów wartościowych i rachunków pieniężnych oraz 168,3 tys. rachunków rejestrowych. Pod względem liczby rachunków papierów wartościowych (wg danych KDPW) DM zajmuje IV pozycję na rynku na 40 uczestników.

Produkty skarbowe

Wiedza, doświadczenie oraz aktywność Banku na rynkach finansowych pozwala na zaoferowanie klientom instytucjonalnym Banku szerokiej oferty produktów skarbowych dostosowanej do potrzeb wynikających z bieżącej działalności operacyjnej jak i tych związanych z zabezpieczeniem ryzyka finansowego. Dodatkowym atutem Banku w tym obszarze działalności jest rozległa sieć specjalistów oraz dostęp do najnowocześniejszej platformy internetowej iPKO dealer.

Największy udział w sprzedaży produktów skarbowych stanowią transakcje wymiany walut SPOT. Dobre rezultaty uzyskuje Bank w zakresie sprzedaży instrumentów pochodnych, takich jak *forwardy*, opcje, IRS, CIRS czy *commodity*. Wraz z wdrożeniem nowoczesnej platformy elektronicznej Bank odnotowuje wzrost liczby i wartości transakcji wymiany walut w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw.

Rynek międzybankowy

Bank jest Dealerem Skarbowych Papierów Wartościowych i Dealerem Rynku Pieniężnego, pełni funkcję *market makera* na krajowym rynku stopy procentowej i walutowym. W konkursie na wybór Dealera Skarbowych Papierów Wartościowych na rok 2016 Bank zajął czwarte miejsce i drugie w konkursie na wybór Dealera Rynku Pieniężnego. Bank posiada znaczący portfel papierów wartościowych, który jest finansowany z nadwyżek depozytowych. Portfel pełni funkcje związane z zarządzaniem bieżącą płynnością Banku oraz funkcję portfela inwestycyjnego. Przeważającą część portfela stanowią Skarbowe Papiery Wartościowe.

Usługi powiernicze

Bank prowadzi rachunki papierów wartościowych i obsługuje transakcje na rynku krajowym i zagranicznym, a także świadczy usługi powiernicze i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Na koniec czerwca 2016 roku wartość aktywów klientów przechowywana na rachunkach powierniczych wyniosła ponad 65,7 mld PLN i była wyższa o około 1,4% od wartości uzyskanej na koniec czerwca 2015 roku. Równocześnie liczba obsługiwanych rachunków papierów wartościowych wyniosła 2,0 tys. szt.

Sieć dystrybucji

Sieć sprzedaży segmentu korporacyjnego obejmuje siedem Makroregionów Korporacyjnych obejmujących 32 Regionalne Centra Korporacyjne oraz Oddział we Frankfurcie, będący placówką obsługującą klientów korporacyjnych PKO Banku Polskiego SA w Niemczech. W I półroczu 2016 roku Bank kontynuował z powodzeniem wdrażanie strategicznego programu rozwoju sprzedaży korporacyjnej opartego o nowoczesne mechanizmy planowania rozwoju relacji z klientami, współdziałania w budowie strategii finansowych i obsługi.

Tabela 21. Placówki PKO Banku Polskiego SA

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana od:	
				31.12.2015	30.06.2015
Liczba placówek w segmencie korporacyjnym i inwestycyjnym:	40	40	39	-	1
regionalne oddziały korporacyjne	7	7	7	-	-
centra korporacyjne	32	32	32	-	-
oddział PKO Banku Polskiego SA w Republice Federalnej Niemiec	1	1	x	-	1

4.2 Udziały rynkowe PKO Banku Polskiego SA

Po I półroczu 2016 roku udziały rynkowe PKO Banku Polskiego SA w zakresie depozytów spadły o 0,6 p.p. w stosunku do końca 2015 roku do poziomu 17,3% – głównie w wyniku spadku udziału depozytów podmiotów instytucjonalnych.

W zakresie kredytów nastąpił spadek udziałów rynkowych o 0,2 p.p. w stosunku do końca 2015 roku do poziomu 17,6%, determinowany spadkiem udziałów kredytów podmiotów instytucjonalnych.

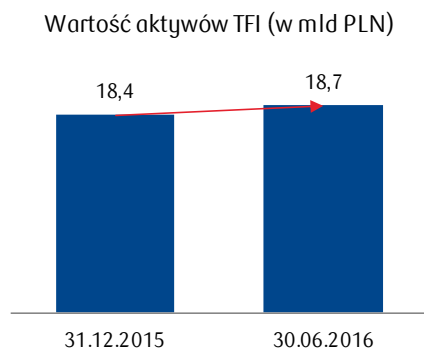
Tabela 22. Udziały w rynku kredytów i depozytów (w %)*

	30.06.2016	31.12.2015	30.06.2015	Zmiana 30.06.2016/ 31.12.2015	Zmiana 30.06.2016/ 30.06.2015
Kredyty	17,6	17,8	17,8	-0,2 p.p.	-0,2 p.p.
osoby prywatne	22,8	22,9	22,9	-0,1 p.p.	-0,1 p.p.
mieszkaniowe	25,8	25,6	25,6	0,2 p.p.	0,2 p.p.
złotowe	29,0	28,8	29,1	0,2 p.p.	-0,1 p.p.
walutowe	21,5	21,5	21,6	0 p.p.	-0,1 p.p.
konsumpcyjne i pozostałe	15,6	16,0	15,7	-0,4 p.p.	-0,1 p.p.
podmioty instytucjonalne	12,5	13,0	12,9	-0,5 p.p.	-0,4 p.p.
Depozyty	17,3	17,9	17,5	-0,6 p.p.	-0,2 p.p.
osoby prywatne	20,6	20,7	21,4	-0,1 p.p.	-0,8 p.p.
podmioty instytucjonalne	12,7	14,0	12,0	-1,3 p.p.	0,7 p.p.

* Dane wg systemu sprawozdawczości dla NBP - Webis.

4.3 Działalność pozostałych spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA⁹

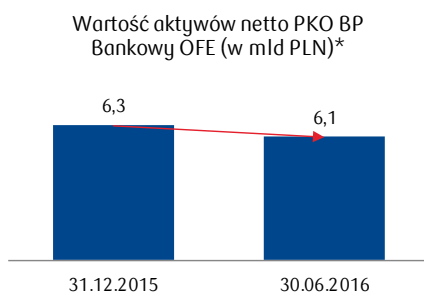
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA

1. W I półroczu 2016 roku spółka PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA wypracowała zysk netto w wysokości 30,1 mln PLN (w analogicznym okresie 2015 roku zysk netto Spółki wynosił 26,4 mln PLN).
2. Wartość aktywów funduszy zarządzanych przez Spółkę wynosiła na koniec czerwca 2016 roku 18,7 mld PLN, co oznacza wzrost aktywów o 1,7 % w stosunku do stanu na koniec 2015 roku. Wzrost aktywów związany był przede wszystkim z dodatnim wynikiem sprzedaży netto oraz wynikiem z tytułu zarządzania aktywami.
3. PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA plasuje się na 3 miejscu pod względem wartości aktywów netto z 7,2 % udziałem w rynku funduszy inwestycyjnych oraz na 2 miejscu z udziałem 12,7% w zarządzanych aktywach funduszy niededykowanych (nondedicated funds)*.
4. Według stanu na 30 czerwca 2016 roku Spółka zarządzała 40 funduszami i subfunduszami inwestycyjnymi.

* Źródło: Izba Zarządzających Funduszami i Aktywami.

PKO BP BANKOWY PTE SA

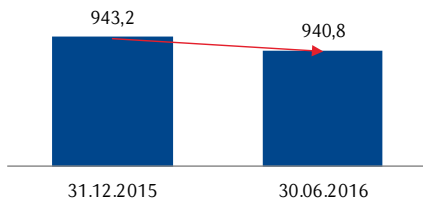

1. Spółka PKO BP BANKOWY PTE SA wypracowała w I półroczu 2016 roku zysk netto w wysokości 3,9 mln PLN (zysk netto Spółki w I półroczu 2015 roku wynosił 3,8 mln PLN).
2. Na koniec czerwca 2016 roku wartość aktywów netto PKO BP Bankowego OFE zarządzanego przez PKO BP BANKOWY PTE SA wynosiła 6,1 mld PLN, co oznacza spadek o 3,8 % w stosunku do stanu na koniec 2015 roku. Spadek wartości aktywów netto wynika przede wszystkim ze słabszej koniunktury na polskim rynku finansowym.
3. Do PKO BP Bankowego OFE na koniec czerwca 2016 roku należało ponad 940 tysięcy członków.

⁹ Prezentowane w opisie wyniki finansowe pochodzą ze sprawozdań finansowych poszczególnych spółek sporządzonych zgodnie z MSSF, a w przypadku spółek ubezpieczeniowych - sporządzonych zgodnie z PSR. W przypadku grup kapitałowych prezentowany wynik finansowy jest wynikiem przypadającym na jednostkę dominującą tej grupy.

Liczba członków PKO BP Bankowy OFE (w tys.)*

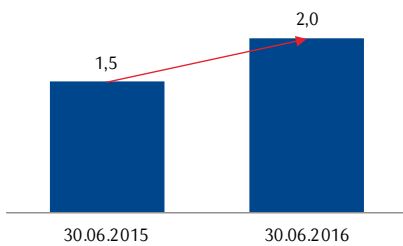

- PKO BP Bankowy OFE zajmuje na rynku funduszy emerytalnych 9 miejsce pod względem wartości aktywów netto OFE i 9 miejsce pod względem liczby członków.
- Według rankingu Komisji Nadzoru Finansowego PKO BP Bankowy OFE za okres od 29 marca 2013 roku do 31 marca 2016 roku osiągnął stopę zwrotu na poziomie 9,074% (przy średniej ważonej stopie zwrotu wynoszącej 6,344%) zajmując tym samym 1 miejsce w rankingu OFE za ten okres.

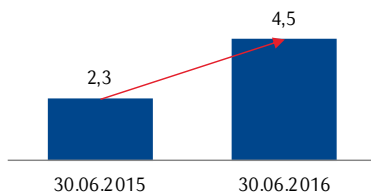
* Źródło: www.knf.gov.pl

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA

Wartość przedmiotów leasingu (w mld PLN)

Wartość obrotów faktoringowych spółki zależnej (w mld PLN)

- W I półroczu 2016 roku Grupa PKO Leasing SA (tj. PKO Leasing SA oraz jej spółki zależne: PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o., PKO Leasing Sverige AB oraz PKO BP Faktoring SA) wypracowała zysk netto w wysokości 22,7 mln PLN.

w zakresie działalności leasingowej:

- W I półroczu 2016 roku Spółki Grupy PKO Leasing SA przekazały do użytku przedmioty leasingu o łącznej wartości 2 mld PLN, tj. o 35,3% więcej niż w I półroczu 2015 roku. Wzrost jest wynikiem rozwoju organicznego Spółek oraz wykorzystania sieci sprzedaży Banku.
- Na koniec czerwca 2016 roku łączna bilansowa wartość inwestycji leasingowych Spółek z Grupy PKO Leasing SA wyniosła 5,8 mld PLN.
- Pod względem wartości majątku oddanego w leasing Grupa PKO Leasing SA zajmowała na koniec czerwca 2016 roku 3 pozycję na rynku usług leasingowych z 7,1% udziałem w rynku*.

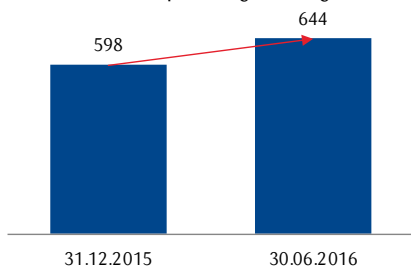
w zakresie działalności faktoringowej:

- W 2016 roku spółka PKO BP Faktoring SA świadczyła usługi faktoringu krajowego i eksportowego z przejęciem ryzyka i bez przejęcia ryzyka, faktoringu odwrotnego oraz usługę programu faktoringowego dla dostawców.
- W I półroczu 2016 roku wartość obrotów faktoringowych wyniosła 4,5 mld PLN (w analogicznym okresie roku ubiegłego obroty Spółki wyniosły 2,3 mld PLN); na koniec czerwca 2016 roku liczba klientów wyniosła 277 (liczba klientów na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 208).
- Spółka PKO BP Faktoring SA na 30 czerwca 2016 roku zajmowała 9 miejsce wśród firm faktoringowych zrzeszonych w Polskim Związku Faktorów z udziałem w rynku w wysokości 6,1%.

* Źródło: wyliczenia Spółki oraz dane Związku Polskiego Leasingu

Grupa Kapitałowa PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA

Liczba ubezpieczonych (w tys.)

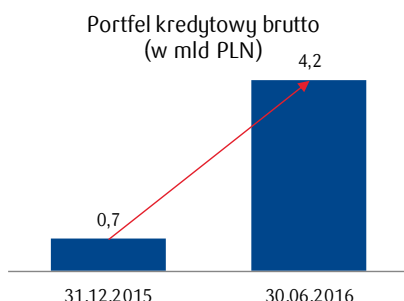
- Grupa PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA (tj. PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz jej spółka zależna Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe Sp. z o.o.) w I półroczu 2016 roku wypracowała zysk netto w wysokości 6,4 mln PLN (I półrocze 2015 roku Grupa zamknęła stratę netto w wysokości 6,5 mln PLN). Wynik 2016 roku jest odzwierciedleniem realizowanej strategii budowania portfela ubezpieczeń oferowanych za pośrednictwem sieci dystrybucyjnej PKO Banku Polskiego SA oraz osiągniętych synergii kosztowych w obszarze usług ubezpieczeniowych świadczonych przez spółki z Grupy Kapitałowej Banku.

2. PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oferuje produkty ochronne oraz oszczędnościowo-inwestycyjne. W ramach produktów inwestycyjnych Spółka oferuje szeroką paletę Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych, w których klienci mogą lokować swoje oszczędności. Oferta inwestycyjna obejmuje 166 Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych krajowych i zagranicznych, w tym 6 modelowych portfeli i 9 Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych opracowanych przez ekspertów PKO Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA.
3. Wartość składek przypisanych brutto z tytułu zawartych przez Spółkę umów ubezpieczenia według stanu na 30 czerwca 2016 roku wynosiła 351 mln PLN.
4. Spółka na koniec czerwca 2016 roku ubezpieczała ponad 644 tysięcy osób.

PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA

1. Spółka PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA rozpoczęła działalność operacyjną w styczniu 2016 roku.
2. Spółka oferuje:
  - grupowe ubezpieczenia na wypadek uraty źródła dochodu albo leczenia szpitalnego w następstwie nieszczęśliwego wypadku dla klientów PKO Banku Polskiego SA, którzy są posiadaczami kart kredytowych,
  - ubezpieczenia spłaty pożyczki gotówkowej na wypadek utraty źródła dochodu albo inwalidztwa w następstwie nieszczęśliwego wypadku dla pożyczkobiorców Banku (kanał oddziałowy i agencyjny),
  - ubezpieczenia spłaty kredytu hipotecznego, pożyczki hipotecznej na wypadek utraty źródła dochodu, inwalidztwa w następstwie nieszczęśliwego wypadku i leczenia szpitalnego dla klientów PKO Banku Polskiego SA lub PKO Banku Hipotecznego SA,
  - ubezpieczenia mienia dla klientów PKO Banku Polskiego SA lub PKO Banku Hipotecznego SA, którzy zawarli umowy kredytu lub pożyczki zabezpieczone hipoteką.
3. Spółka I półrocze 2016 roku zamknęła stratą netto w wysokości 3,4 mln PLN.
4. Wartość składek przypisanych brutto z tytułu zawartych przez Spółkę umów ubezpieczenia według stanu na 30 czerwca 2016 roku wynosiła 143 mln PLN.
5. Spółka na koniec czerwca 2016 roku ubezpieczała 172 tysiące osób.

PKO Bank Hipoteczny SA

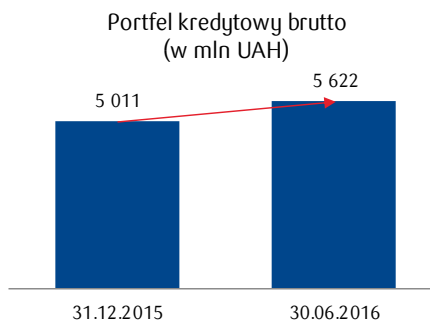
1. PKO Bank Hipoteczny SA prowadzi działalność operacyjną od kwietnia 2015 roku. Specjalizuje się w udzielaniu mieszkaniowych kredytów hipotecznych dla klientów indywidualnych, jak również nabywa wierzytelności z tytułu takich kredytów od PKO Banku Polskiego SA. Pozyskuje kredyty do swojego portfela w oparciu o strategiczną współpracę z PKO Bankiem Polskim SA. Podstawowym celem PKO Banku Hipotecznego SA jest emisja listów zastawnych, które mają stanowić główne źródło długoterminowego finansowania kredytów zabezpieczonych nieruchomościami.
2. PKO Bank Hipoteczny SA I półrocze 2016 roku zamknął zyskiem netto w wysokości 0,25 mln PLN.
3. W I półroczu 2016 roku PKO Bank Hipoteczny SA nabył w ramach podpisanej w 2015 roku z PKO Bankiem Polskim SA Umowy Ramowej Sprzedaży Wierzytelności portfele kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie na łączną kwotę 2,7 mld PLN.
4. W I półroczu 2016 roku Spółka przeprowadziła dwie emisje listów zastawnych skierowane do inwestorów instytucjonalnych o łącznej wartości nominalnej 1 mld PLN oraz okresie wykupu ustalonym na 5 lat i 1 dzień od dnia emisji. Oprocentowanie oparte na zmiennej stopie procentowej wynosiło odpowiednio WIBOR 3M + 0,65 p.p. marży oraz WIBOR 3M + 0,59 p.p. marży.

5. PKO Bank Hipoteczny SA na koniec czerwca 2016 roku posiadał rating dla emitowanych listów zastawnych na poziomie Aa3 nadany 11 grudnia 2015 roku przez agencję ratingową Moody's Investors Service.

PKO BP Finat Sp. z o.o.

1. Spółka PKO BP Finat Sp. z o.o. wypracowała w I półroczu 2016 roku zysk netto w wysokości 18,7 mln PLN (w analogicznym okresie 2015 roku zysk netto Spółki wynosił 8,4 mln PLN).
2. Spółka świadczy kompleksowe usługi firmom z sektora finansowego – m.in.: usługi agenta transferowego, księgowości funduszy i spółek. Specjalizuje się również w outsourcingu kompetencyjnym specjalistów IT, zespołów projektowych oraz procesów informatycznych.
3. W marcu 2016 roku Spółka rozpoczęła prowadzenie obsługi ubezpieczeń grupowych dedykowanych do produktów oferowanych przez PKO Bank Polski SA.
4. W lutym 2016 roku Spółka została przyjęta w poczet podmiotów wspierających Izby Zarządzających Funduszami i Aktywami.
5. W kwietniu 2016 roku Spółka przeszła pozytywnie audyt nadzoru i utrzymała Certyfikat Rejestracji Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji, zgodnie z wymaganiami normy ISO/IEC 27001:2013.

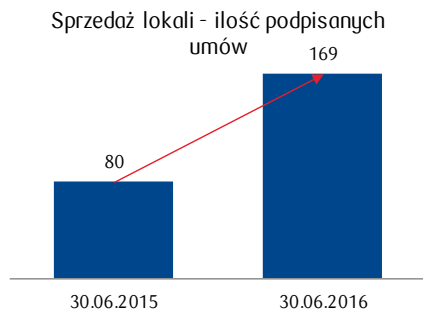
Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA*

1. W I półroczu 2016 roku Grupa KREDOBANK SA (tj. KREDOBANK SA oraz jego spółka zależna Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o.) wypracowała zysk netto w wysokości 144,6 mln UAH (22,2 mln PLN). W I półroczu 2015 roku zysk netto Grupy KREDOBANK SA wynosił 112,8 mln UAH (19,5 mln PLN). Wyniki są efektem rozwoju KREDOBANK SA we wszystkich segmentach biznesowych przy efektywnym zarządzaniu płynnością, marżą i ryzykiem.
2. Portfel kredytowy Grupy KREDOBANK SA (brutto) w I półroczu 2016 roku uległ zwiększeniu o 611 mln UAH, tj. o 12,2% i na koniec czerwca 2016 roku wynosił 5 622 mln UAH (portfel kredytowy brutto wyrażony w PLN na koniec czerwca 2016 roku wynosił 901 mln PLN). Wzrost wartości portfela kredytowego w UAH jest głównie wynikiem zwiększenia sprzedaży nowych kredytów.
3. Depozyty terminowe klientów Grupy KREDOBANK SA w I półroczu 2016 roku uległy zwiększeniu o 106 mln UAH, tj. o 3,6 % i na koniec czerwca 2016 roku wynosiły 3 045 mln UAH (depozyty terminowe wyrażone w PLN według stanu na koniec czerwca 2016 roku wynosiły 488 mln PLN). Wzrost depozytów jest efektem zwiększającej się wiarygodności i rankingu KREDOBANK SA na rynku bankowym na Ukrainie.
4. Według stanu na 30 czerwca 2016 roku sieć placówek KREDOBANK SA obejmowała Centralę we Lwowie oraz 110 oddziałów w 22 z 24 obwodów Ukrainy. W I półroczu 2016 roku zmieniono lokalizację 4 oddziałów, utworzono 2 oddziały oraz zamknięto 2 oddziały.

*dane wg MSSF obowiązujących w Grupie PKO Banku Polskiego SA

Grupa Kapitałowa Qualia Development Sp. z o.o.

1. Grupa Qualia Development Sp. z o.o. (tj. Qualia Development Sp. z o.o. oraz jej spółki zależne) w I półroczu 2016 roku wypracowała zysk netto w wysokości 6,3 mln PLN (I półrocze 2015 roku Grupa zamknęła stratę netto w wysokości 9,7 mln PLN). Wynik 2016 roku jest przede wszystkim efektem zakończenia realizacji projektu Royal Park w Warszawie i rozpoczęcia przekazywania lokali.
2. W I półroczu 2016 roku Grupa koncentrowała działania na:
  - realizacji końcowego etapu inwestycji Royal Park realizowanej w ramach projektu Nowy Wilanów w Warszawie, uzyskaniu pozwolenia na użytkowanie oraz przekazaniu lokali klientom,
  - realizacji IV etapu projektu Neptun Park w Gdańsku,
  - prowadzeniu działalności hotelowej w oparciu o zrealizowane projekty w Gdańsku oraz Międzyzdrojach,
  - prowadzeniu sprzedaży lokali w inwestycjach zrealizowanych w Międzyzdrojach i Sopocie, a także w inwestycjach realizowanych w Warszawie (Nowy Wilanów - Royal Park) oraz w Gdańsku (Neptun Park IV etap),
  - prowadzeniu procesu sprzedaży wybranych nieruchomości lub spółek z Grupy Qualia Development Sp. z o.o.

4.4 Działalność sponsorska, charytatywna i promocyjna

Działania sponsorskie

Działania sponsorskie realizowane w I półroczu 2016 roku służyły kształtowaniu wizerunku PKO Banku Polskiego SA jako godnej zaufania instytucji finansowej, otwartej na potrzeby i oczekiwania klientów, zaangażowanej w rozwój kraju i społeczności lokalnych. Zgodnie z planem działalności sponsorskiej Bank koncentrował się na ważnych dziedzinach życia społecznego, w szczególności projektach, które przyczyniają się do rozwoju polskiej kultury, poszerzają wiedzę na temat historii i dziedzictwa narodowego, promują postawy patriotyczne, wspierają edukację, rozwój przedsiębiorczości i innowacji wśród młodzieży, a także zachęcają do aktywnego i zdrowego stylu życia.

Kultura i historia

PKO Bank Polski SA angażuje się we współpracę z Muzeum Narodowym w Warszawie, sprawując mecenat nad Galerią Sztuki Średniowiecznej, objął również mecenatem wystawę czasową „Brescia. Renesans na północy Włoch. Moretto-Savoldo-Moroni-Rafaël-Tycjan-Lotto”. Bank kontynuuje partnerstwo strategiczne z Narodowym Forum Muzyki oraz wspiera: Filharmonię Narodową w Warszawie, Warmińsko-Mazurską Filharmonię w Olsztynie, Filharmonię Łódzką, Operę i Filharmonię Podlaską – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku, Filharmonię Podkarpacką w Rzeszowie, Operę Krakowską, Operę Nova w Bydgoszczy, Operę na Zamku w Szczecinie oraz Teatr Polski w Warszawie. Bank wspiera także: Muzeum Kinematografii w Łodzi, Muzeum Zamkowe w Pszczynie oraz Bibliotekę Raczyńskich w Poznaniu.

Ważny kierunek działalności sponsorskiej stanowi upamiętnianie zasłużonych postaci i wydarzeń z historii Polski. Bank zaangażował się w: obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, koncerty: „Niezłomnym honor”, „Wilczy ślad”, przygotowana została interaktywna lekcja historii o Żołnierzach Wyklętych, nagrano audiobooki z powieścią „Klamra-mój ojciec”. Bank przyczynia się do posadowienia pomnika Danuty Siedzikówny ps. „Inka” w Miłomłynie. Inne projekty o przesłaniu patriotyczno-historycznym to koncert z okazji 95. rocznicy Powstania Śląskiego, cykl wykładów „Myśli wolnego Polaka”, Kongres „Polska Wielki Projekt”, wsparcie produkcji filmu dokumentalnego „Bitwa wrocławska” oraz koncert „Jesus Christ Superstar” z okazji 1050-lecia Chrztu Polski.

Nauka i edukacja

Jako firma odpowiedzialna społecznie Bank angażuje się w projekty wspierające naukę i edukację, promuje rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności wśród młodzieży. W I półroczu 2016 roku kontynuowano współpracę przy ważnych projektach edukacyjnych: Szkolnej Internetowej Grze Giełdowej czy Olimpiadzie Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym. W ramach współpracy z UW Bank sponsorował drużyny informatyków, odnoszące sukcesy w Akademickich Mistrzostwach Świata w Programowaniu Zespołowym. Kontynuacja współpracy z Politechniką

Białostocką zaowocowała wsparciem budowy Łazika Marsjańskiego RED. Bank zaangażował się również w LSE SU Polish Economic Forum, największą konferencję o polskiej gospodarce odbywającą się poza granicami kraju. PKO Bank Polski SA był Diamentowym sponsorem konkursu skierowanego do studentów: Enactus Poland 2016. Po raz trzeci Bank współpracował z Wyższą Szkołą Bankową we Wrocławiu przy projekcie „Mój pierwszy biznes przed 20-tką”, adresowanym do uczniów szkół ponadgimnazjalnych Wrocławia i Opola. Bank zaangażował się też w cykl warsztatów edukacyjnych "Dukaty Decjusza".

W I półroczu 2016 roku Bank angażował się w organizację I edycji Programu Akceleracyjnego w ramach MIT Enterprise Forum Poland, mającego na celu promowanie i wspieranie wdrażania projektów technologicznych. Jednocześnie Bank podjął bezpośrednią współpracę z polskimi naukowcami przy konferencji „Graphene Week 2016” organizowanej przez Uniwersytet Technologii Materiałów Elektronicznych w Warszawie. Bank został też partnerem strategicznym obchodów jubileuszu 200-lecia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Jako jeden z liderów rynku finansowego w Polsce PKO Bank Polski SA czynnie uczestniczył w organizacji kongresów i konferencji, umożliwiających wymianę doświadczeń i twórczych rozwiązań pomiędzy środowiskami biznesowymi. Do najważniejszych wydarzeń należały: VI Europejski Kongres Finansowy w Sopocie, V Kongres CFO Spółek Giełdowych SEG, Kongres IMPACT'16, 4 Międzynarodowy Kongres Morski, Wall Street 20 czy Konferencja „Miasta w Internecie”. Bank był sponsorem I Polskiego Forum Cyberbezpieczeństwa w Warszawie. Wsparcie Banku pozyskały także wydarzenia o mniejszej skali, skierowane do przedsiębiorców i samorządów regionalnych, istotne dla lokalnych społeczności.

Sport

PKO Bank Polski SA od lat wspiera ważne wydarzenia sportowe. W ramach programu „PKO Bank Polski – Biegajmy razem” wspiera kilkadziesiąt różnych imprez biegowych w całej Polsce. Na szczególną uwagę zasługują: Bieg Konstytucji 3 Maja, PKO Nocny Wrocław Półmaraton, PKO Poznań Półmaraton, PKO Półmaraton Rzeszów oraz biegi z cyklu PKO Grand Prix Gdyni – Bieg Urodzinowy z PKO Bankiem Polski, Bieg Europejski z PKO Bankiem Polskim, Bieg Świętojański z PKO Bankiem Polskim. Poza imprezami biegowymi Bank wsparł również także inne prestiżowe imprezy sportowe takie jak Dni Morza czy Cavaliadę - cykl Międzynarodowych Zawodów w Skokach przez Przeszkody.

Działania promocyjne

Działania promocyjne realizowane w I półroczu 2016 roku służyły przede wszystkim wsparciu sprzedaży już istniejących produktów bankowych. Komunikacja mediowa dostosowana była do potrzeb poszczególnych kampanii. Dodatkowym wsparciem były ulotki i plakaty w placówkach Banku oraz kanały komunikacji wewnętrznej.

Bank realizował działania w 2 kierunkach: sprzedażowym i wizerunkowym. Działania sprzedażowe obejmowały wsparcie pożyczki gotówkowej, aplikacji IKO oraz kont, które realizowane były w głównie w TV i Internecie. Działania wizerunkowe miały na celu pokazanie banku oferującego produkty dla każdego - obejmowały m.in. kampania produktów rodzinnych (lokata na start), życzenia świąteczne, rezygnację z „kart zdrapkę” (dot. autoryzacji transakcji dokonywanych online).

Na przełomie marca i kwietnia przeprowadzona została kampania wizerunkowa Bankowości Korporacyjnej, obejmująca emisję spotów w sprofilowanych biznesowo stacjach TV oraz w reklamy w prasie. Kampania opierała się na wykorzystaniu sprawdzonych we wcześniejszych kampaniach testimonialach, współtworzone z partnerami, będącymi klientami korporacyjnymi Banku.

Działania promocyjne spółek zależnych od PKO Banku Polskiego SA w I półroczu 2016 roku służyły głównie promocji produktów i usług oferowanych przez Spółki i koncentrowały się na publikacjach lub reklamie w prasie i mediach elektronicznych oraz udziale w targach i imprezach branżowych, m.in. VI Fund Forum Analiz Online oraz Forum Funduszy IZFiA.

W I półroczu 2016 roku KREDOBANK SA wspierał różne przedsięwzięcia kulturalne i naukowe Lwowa, w tym m.in. uczestniczył w IV Lwowskim Międzynarodowym Forum Medialnym, którego tematem przewodnim było „Wyjaśnić świat poprzez media” oraz został partnerem światowej premiery II koncertu wiolonczelowego z orkiestrą ukraińskiego kompozytora Myrośława Skoryka. W kwietniu 2016 roku KREDOBANK SA dołączył do Ukraińskiego Paktu na rzecz Młodości – 2020, tj. inicjatywy czołowych ukraińskich firm w zakresie tworzenia partnerstwa pomiędzy biznesem i sferą edukacji oraz organizacji staży i zatrudniania młodych ludzi.

Działalność charytatywna

Zadania Banku w zakresie działalności charytatywnej są realizowane przez Fundację PKO Banku Polskiego SA. Fundacja działa pod hasłem „Dobro procentuje”. W I półroczu 2016 roku Fundacja była zaangażowana w realizację 15 projektów strategicznych, wsparła realizację 104 projektów lokalnych oraz udzieliła pomocy 55 osobom indywidualnym. Ponadto realizowano 3 projekty własne Fundacji, którymi są: Bankowa Akcja Honorowego Krwiodawstwa, Charytatywne Akcje Biegowe, Kolekcja Zbiorów Bankowych. Łączny koszt realizacji zadań programowych wyniósł 6 355,9 tys. PLN. Realizując Projekty Strategiczne oraz Projekty Lokalne i Indywidualne Fundacja przyznała dofinansowanie beneficjentom w siedmiu obszarach programowych:

1. **24% - EDUKACJA** (wsparcie nauki, oświaty oraz alternatywnych form edukacji w Polsce) – Wsparcie otrzymało 6 projektów strategicznych oraz 12 projektów lokalnych realizowanych poprzez takie działania jak: edukacja w zakresie przedmiotów ścisłych, edukacja w zakresie przedsiębiorczości ekonomicznej, jak również w ramach programów budowania solidarności społecznej z dziećmi i młodzieżą zagrożonymi wykluczeniem (m.in. Partner strategiczny – Siemacha, Klub Jagielloński, Fundacja Przedsiębiorczości Technologicznej, PTE i inne).
2. **17% - TRADYCJA** (kultywowanie tradycji, ochrona dziedzictwa historycznego oraz wychowanie w duchu patriotyzmu) – Wsparcie otrzymało 5 projektów strategicznych oraz 6 projektów lokalnych m.in. na realizację projektów oświatowo-patriotycznych i publicystycznych na rzecz kultywowania wartości narodowych i historycznych oraz na realizację zadań prowadzonych przez młodzież działającą na rzecz kraju. (m.in. ZHP, Fundacja Macte Animo, Fundacja Reduta Dobrego Imienia – Polska Liga Przeciw Zniesławieniu i inne).
3. **13% - ZDROWIE** (ochrona życia i zdrowia oraz profilaktyka zdrowotna) głównie na Bankową Akcję Honorowego Krwiodawstwa (BAHK), przeprowadzoną w 10 miastach Polski. W ramach pierwszego tegorocznego etapu BAHK krew oddało blisko 1000 osób, w tym 111 pracowników PKO Banku Polskiego SA, oddając łącznie prawie 440 litrów krwi. W ramach Charytatywnych Akcji Biegowych na rzecz osób indywidualnych w I półroczu 2016 roku odbyło się 31 akcji, w których wzięło udział 19 225 biegaczy, w tym 228 pracowników Banku. Ponadto Fundacja udzieliła indywidualnego wsparcia 19-tu osobom.
4. **7% - NADZIEJA** (pomoc społeczna, skierowana w szczególności do osób niepełnosprawnych, poszkodowanych oraz zagrożonych wykluczeniem) – wsparcie otrzymał 1 projekt strategiczny oraz 65 projektów lokalnych, głównie na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, na świadczenia w zakresie pomocy społecznej, w tym na dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach opiekuńczych, a także wspieranie podopiecznych domów dziecka. Wśród projektów w obszarze nadzieja została udzielona pomoc stałym czterem podopiecznym Fundacji (Fundacja Integracja i inne).
5. **35% - KULTURA** (ochrona dziedzictwa narodowego w dziedzinie kultury i sztuki oraz wspieranie twórczości artystycznej młodych polskich artystów, udostępnianej pro bono) – wsparcie otrzymały 2 projekty strategiczne 1 projekt specjalny i 9 projektów lokalnych m.in. na promocję twórczości artystycznej młodych polskich artystów oraz przedsięwzięcia o charakterze artystycznym: pokazy, wykłady, wystąpienia. W obszarze Kultura realizowany jest również projekt promujący młodych zdolnych artystów sztuki współczesnej, których twórczość prezentowana jest cyklicznie podczas wernisaży i wystaw poplenerowych w Banku. (Fundacja Dziedzictwa Rzeczypospolitej i Archidiecezja Krakowska, Fundacja Towot SQUAT).
6. **3% - EKOLOGIA** (podejmowanie inicjatyw społecznych nastawionych na upowszechnianie wiedzy w zakresie ochrony środowiska naturalnego, w szczególności akwenów wodnych) – wsparcie otrzymał 1 projekt strategiczny i 3 lokalne Fundacja współpracuje ze Stowarzyszeniem Ekologiczno-Kulturalnym – Klub Gaja w ramach projektu Zaadoptuj rzekę.
7. **1% - SPORT** (zachęcanie do aktywności fizycznej, w szczególności dzieci i młodzieży, jak również osób niepełnosprawnych) na wsparcie budowy infrastruktury rekreacyjnej w małych miejscowościach.

Zgodnie z przyjętą polityką Fundacji, wszystkie projekty lokalne mogą zostać zrealizowane pod warunkiem zaangażowania Wolontariusza – pracownika PKO Banku Polskiego SA lub Grupy Kapitałowej Banku. Wolontariusz opiekujący się danym projektem służy wsparciem dla lokalnej społeczności, stanowi ostateczne potwierdzenie wiarygodności potencjalnego beneficjenta, przyczynia się do budowania relacji Banku z lokalnym środowiskiem

oraz wspomaga proces ewaluacji projektu. Na dzień 30 czerwca 2016 roku liczba wolontariuszy PKO Banku Polskiego SA wyniosła 1249 osoby.

Ponad te działania Fundacja bierze udział w udzielaniu darowizn rzeczowych w postaci wycofanego z użytkowania przez PKO Bank Polski SA sprzętu IT oraz mebli biurowych oraz przekazuje środki finansowe z karty Visa PayWave Dobro procentuje na działania charytatywne w 4 obszarach EDUKACJA, NADZIEJA, EKOLOGIA i ZDROWIE.

4.5 Nagrody i wyróżnienia przyznane spółkom Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

W 2016 roku Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA przyznano liczne nagrody, które potwierdzają, że marka Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA cieszy się uznaniem zarówno wśród klientów jak i profesjonalistów:

Produkty i usługi	
Złoty Bankier 2015	W siódmej edycji rankingu Złoty Bankier PKO Bank Polski SA zdobył statuetkę w kategorii kredyt hipoteczny za kredyt mieszkaniowy Własny Kąt Hipoteczny. Został on doceniony za dostęp do finansowania również w przypadku niskiego wkładu własnego, a także za warunki wcześniejszej spłaty oraz promocyjne obniżenie marży w pierwszym roku trwania umowy. Złoty Bankier to największy ranking oceniający usługi i produkty bankowe w Polsce. Od siedmiu lat wyznacza kierunek rozwoju polskiej bankowości wskazując najlepsze oferty na rynku. Organizatorami Rankingu są: Bankier.pl i „Puls Biznesu”.
eDukat 2016 dla płatności zbliżeniowych HCE	Kapituła konkursu eDukaty 2016 IV Międzynarodowego Kongresu Płatności Bezgotówkowych przyznała nagrodę PKO Bankowi Polskiemu SA w kategorii: Wydarzenie roku świata bezgotówkowego za wdrożenie płatności zbliżeniowych HCE do aplikacji mobilnej IKO. Uznanie zyskała skala, na jaką użytkownicy IKO korzystają z tego sposobu dokonywania transakcji oraz wygoda i bezpieczeństwo rozwiązania. eDukat symbolizuje ewolucję pieniądza do formy elektronicznej.
Ranking ergonomii kanałów elektronicznych	PKO Bank Polski SA został zwycięzcą rankingu ergonomii kanałów elektronicznych i za najlepszą aplikacją mobilną. W audycie jakości usług bankowych przeprowadzonym przez „Puls Biznesu” i portal Bankier.pl bardzo wysokie oceny zebrały kanały elektroniczne PKO Banku Polskiego SA - IKO i iPKO. Pod względem ergonomii, wygody i użyteczności podstawowych procesów z wynikiem na poziomie 71,9 punktów zdeklasował konkurencję o prawie 10 punktów. Aplikacja mobilna IKO została uznana za najlepszą na rynku.
WŁASNY KĄT hipoteczny PKO Banku Polskiego SA ze statuetką Comperia Stars	Oferta pakietowa WŁASNY KĄT hipoteczny PKO Banku Polskiego SA została zwycięzcą lutowego rankingu kredytów hipotecznych przygotowanego przez redakcję porównywarki finansowej Comperia.pl. Comperia Stars to nowy projekt Comperia.pl, który zakłada cykliczne nagradzanie instytucji oferujących najlepsze produkty na rynku - zwycięzców rankingów tej porównywarki finansowej.
PKO Bank Polski SA najlepszy dla klientów indywidualnych	W konkursie Portfel „Wprost” PKO Bank Polski SA został zwycięzcą jednej z głównych kategorii - „Bank dla klienta indywidualnego”. O pozycji lidera zdecydowała nowoczesna i przejrzysta oferta produktowa, dopasowana do potrzeb klientów. Celem konkursu Portfel „Wprost” jest promocja instytucji finansowych oferujących najciekawsze, nowe na rynku, produkty i usługi finansowe oraz uhonorowanie liderów sektora.
Działalność maklerska	
Byki i Niedźwiedzie	Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA zdobył tytuł „Domu Maklerskiego Roku” w 22. edycji organizowanego przez Gazetę Giełdy „Parkiet” konkursu Byki i Niedźwiedzie, którego celem jest uhonorowanie spółek, instytucji oraz osób, które najbardziej wyróżniły się na rynku kapitałowym przyczyniając się do jego rozwoju. W ubiegłym roku DM należał do najbardziej aktywnych na rynku akcji oraz obligacji. Był liderem pod względem liczby i wartości transakcji zrealizowanych na rynku kapitałowym.

	Oferta dla klientów indywidualnych poszerzyła się o nowoczesne i wygodne narzędzie do inwestowania na rynkach zagranicznych.
Wyniki finansowe	
50 największych banków w Polsce	PKO Bank Polski SA kolejny rok z rzędu zwyciężył w rankingu Miesięcznika Finansowego BANK - „50 największych banków w Polsce”. Był najlepszy pod względem sumy aktywów, która w ubiegłym roku wyniosła blisko 267 mld zł. W tegorocznej, 21 edycji rankingu otrzymał statuetkę w kategorii banków oferujących kredyty konsumenckie - Consumer Finance. Ponadto Adam Marciniak, dyrektor Pionu Rozwoju i Utrzymania Aplikacji został uhonorowany tytułem „Innowator Rynku Bankowego 2015”. Ranking tworzony jest przez niezależnych analityków rynkowych, którzy na podstawie danych finansowych banków za poprzedni rok oceniają pozycję rynkową instytucji finansowych na tle całego sektora bankowego.
Ranking płatników podatku CIT	PKO Bank Polski SA został wyróżniony w rankingu największych giełdowych płatników podatku dochodowego od osób prawnych CIT, przygotowanym przez Gazetę Giełdy „Parkiet”. Co roku zasila on budżet państwa kilkuset milionami złotych z podatku. W ubiegłym roku zapłacił blisko 600 mln zł podatku i znalazł się na czwartym miejscu rankingu. Celem rankingu jest uhonorowanie płacących najwyższy podatek spółek notowanych na GPW.
200 Największych Polskich Firm 2015	W drugiej edycji przygotowanego przez tygodnik „Wprost” zestawienia 200 największych polskich firm PKO Bank Polski SA otrzymał wyróżnienie. O miejscu w rankingu decydowała wartość przychodów ze sprzedaży uzyskanych w poprzednim roku. Z przychodami ze sprzedaży w wysokości blisko 15 mld PLN był najwyższym notowanym bankiem i zachował ubiegłoroczną, 8. pozycję w rankingu.
Marka	
Marka Godna Zaufania	PKO Bank Polski SA zdobył tytuł „Marki Godnej Zaufania 2016” w kategorii kredyty i pożyczki dla firm w zestawieniu miesięcznika „My Company Polska” opracowanym przez instytut badawczy Millward Brown.
Lamparty 2016	PKO Bank Polski SA w konkursie, na najbardziej podziwianą kreację marki bankowej i ubezpieczeniowej otrzymał „Lamparta 2016”. Został doceniony za odmłodzenie marki, konsekwencję i spójną stylistykę działań marketingowych. W tegorocznej edycji Bank zajął 3 miejsce. Idea przyznawanej przez agencję badawczą TNS Polska nagrody jest wyróżnienie tych banków i towarzystw ubezpieczeniowych, które w ciągu danego roku najefektywniej kreowały wizerunek swojej marki. Laureaci wyłaniani są na podstawie badania przeprowadzanego przez TNS Polska wśród przedstawicieli branży bankowej i ubezpieczeniowej.
Gwiazdy Bankowości 2016	W drugiej edycji rankingu „Gwiazdy Bankowości” organizowanego przez „Dziennik Gazetę Prawną” PKO Bank Polski SA był drugi w kategorii struktura biznesu, wyróżniając się pod względem wartości udzielonych kredytów i złożonych depozytów. Przy tworzeniu rankingu brane były pod uwagę tempo rozwoju, dochodowość i efektywność, struktura biznesu oraz poziom innowacyjności. Partnerem merytorycznym rankingu jest firma doradcza PwC Polska.
PKO Bank Polski SA jedną z najbardziej rozpoznawalnych i aktywnych marek	Bank został laureatem plebiscytu „Globalna Polska” w kategorii „Polskie marki z tradycją, które wciąż mają silną tradycję”. Celem konkursu było uhonorowanie najbardziej rozpoznawalnych i aktywnych także na rynkach zagranicznych polskich marek. Plebiscyt „Globalna Polska” jest tegoroczną inicjatywą miesięcznika kadry zarządzającej „Manager”.
Pracodawca	
PKO Bank Polski SA Idealnym Pracodawcą	W ósmej edycji studenckiego rankingu najbardziej pożądanego polskiego pracodawcy trendence Graduate Barometer 2016 PKO Bank Polski SA zajął 4 miejsce w kategorii Biznes i poprawił ubiegłoroczną pozycję. W zestawieniu przed Bankiem pojawili się międzynarodowi

	<p>giganci Google, Apple oraz Narodowy Bank Polski.</p> <p>O pozycji w TOP 100 zestawienia trendence Graduate Barometer decydują studenci wybierając najbardziej pożądanym polskich pracodawców. W tegorocznej polskiej edycji wzięło udział ponad 20 tysięcy studentów z 53 uczelni, szczególnie kierunków biznesowych, inżynierskich i IT.</p>
PKO Bank Polski SA Solidnym Pracodawcą roku 2015	<p>PKO Bank Polski SA został wyróżniony w XIII edycji ogólnopolskiego konkursu organizowanego w ramach Programu Solidny Pracodawca Roku 2015 za skuteczną politykę personalną Banku, która przekłada się na jakość oferowanych produktów i świadczonych usług. Szczególnie doceniono modernizację struktury HR w dużej i stabilnej organizacji w sposób odpowiadający najnowszym światowym trendom oraz zaimplementowanie systemu zarządzania kapitałem ludzkim SAP.</p> <p>PKO Bank Polski SA został również doceniony za działania w obszarze CSR: łączenie celów biznesowych z zaangażowaniem społecznym. Był jedyną instytucją finansową, która otrzymała dwie nagrody.</p>
Inne	
Szpalty Roku	<p>PKO Bank Polski SA zdobył trzy laury w konkursie Power of Content Marketing Awards „Szpalty Roku”. Złotą statuetkę otrzymał w kategorii Content marketing - finanse i ubezpieczenia za unikatowy na rynku projekt Bankowiki, interaktywny leksykon haseł ekonomicznych. Jury zwróciło szczególną uwagę na wyjątkowość projektu, jego unikalną formułę, profesjonalizm przygotowania a także nienarzucającą się formę prezentacji.</p> <p>W tej samej kategorii Bank otrzymał także „Brązową Szpaltę” za kampanię PR i propagowanie idei i filozofii oszczędzania prowadzone pod hasłem „Odkładaj na najdłuższe wakacje życia”. Po raz kolejny doceniono także portal Bankomania, który w kategorii: Portal tematyczny dla klientów wyróżniono „Brązową Szpaltę”.</p>
Lider 2015 roku	<p>Wdrożone przez PKO Bank Polski SA rozwiązanie informatyczne dostosowujące Bank do wymogów Rozporządzenia UE European Market Infrastructure Regulation (Rozporządzenie EMIR) wygrało w kategorii „Bankowość i finanse” konkursu „Gazety Bankowej”. Celem tego kompleksowego oprogramowania jest ograniczenie ryzyka kredytowego i operacyjnego na rynku transakcji pochodnych.</p> <p>W konkursie Lider 2015 wyłaniane są firmy i instytucje finansowe, które wyróżniają się szczególnymi osiągnięciami w obszarze nowoczesnych i innowacyjnych technologii.</p>
Tytuł Etycznej Firmy 2015 dla PKO Banku Polskiego SA	<p>Za odpowiedzialność i kulturę organizacyjną PKO Bank Polski SA został nagrodzony w drugiej edycji konkursu „Etyczna Firma”. To wyróżnienie przyznawane jest przedsiębiorstwom, które kompleksowo i systemowo prowadzą działania na rzecz budowy i wzmocnienia kultury organizacyjnej opartej o etykę i wartości w sposób najbardziej kompleksowy i systemowy, wykazujące największą aktywność w tym obszarze na tle innych przedsiębiorstw w Polsce.</p> <p>Konkurs organizowany jest przez „Puls Biznesu”, przy wsparciu merytorycznym PwC Polska, odpowiedzialnej za nadzór nad audytem procesów i procedur uczestników.</p>
Odpowiadam Polsce	<p>Dziennikarze „Gazety Bankowej” wyróżnili PKO Bank Polski SA w Rankingu Firm Odpowiedzialnych Społecznie „Odpowiadam Polsce” w kategorii Zdrowie i Społeczeństwo za popularyzację idei krwiodawstwa w ramach prowadzonej przez Bank od 2009 roku Bankowej Akcji Honorowego Krwiodawstwa.</p> <p>Ranking „Odpowiadam Polsce” to nowa inicjatywa, w której Kapituła konkursu wyróżnia projekty, które służą rozwojowi kraju. Dla jury ważna była także skala zaangażowania – w zwycięskich przedsięwzięciach aktywnie uczestniczyli pracownicy nagrodzonych firm.</p>
Bank doceniony za najwyższe standardy bezpieczeństwa	<p>PKO Bank Polski SA został nagrodzony w konkursie BIG DATA: Think Big CEE w kategorii Rozwiązanie Roku, za podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i minimalizowanie zagrożeń, na które klienci mogą być narażeni w sieci. To efekt udziału Banku w programie Microsoft Enterprise Customers Cyber Threat Intelligence Program (ECCTIP).</p> <p>PKO Bank Polski SA jako pierwszy bank w Europie rozpoczął współpracę z firmą Microsoft w ramach programu ECCTIP. Jej celem jest podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni poprzez wymianę informacji dotyczących potencjalnych zagrożeń.</p>

PKO Bank Polski SA Partnerem Roku 2015	Kapituła konkursowa XI Kongresu Gospodarki Elektronicznej organizowanego pod patronatem Związku Banków Polskich wybrała PKO Bank Polski SA Partnerem Roku 2015. O zwycięstwie zdecydowało zaangażowanie Banku na rzecz integracji sektora bankowego wokół gospodarki cyfrowej, wsparcie dla innowacyjnych rozwiązań ułatwiających dostęp do ważnych usług i świadczeń poprawiających komfort codziennego życia milionom Polaków.
Nagrody przyznane pozostałym spółkom Grupy Kapitałowej Banku	
Rating funduszy Forbesa	Pięć subfunduszy zarządzanych przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA znalazło się w grupie funduszy ocenianych w ratingu – PKO Akcji Małych i Średnich Spółek (1 miejsce na 53 oceniane fundusze w grupie funduszy akcji małych i średnich spółek), PKO Zrównoważony (4 miejsce na 32 oceniane fundusze w grupie funduszy zrównoważonych), PKO Akcji Plus (5 miejsce na 53 oceniane fundusze w grupie funduszy akcji), PKO Stabilnego Wzrostu (5 miejsce na 32 oceniane fundusze w grupie funduszy stabilnego wzrostu), PKO Strategicznej Alokacji (15 miejsce na 32 oceniane fundusze w grupie funduszy zrównoważonych).
„ALFA 2015”	Trzy subfundusze zarządzane przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA otrzymały wyróżnienia w ramach „ALFA 2015” w tym: PKO Akcji Małych i Średnich Spółek w kategorii funduszy akcji polskich małych i średnich spółek, PKO Akcji Nowa Europa w kategorii funduszy akcji Nowej Europy oraz PKO Strategicznej Alokacji w kategorii fundusze aktywnej alokacji. Nagrody i wyróżnienia dla najlepszych funduszy są przyznawane przez niezależny ośrodek badawczy Analizy Online. Każdy fundusz oceniany był za efektywność, powtarzalność wyników oraz poziom kosztów.
KREDOBANK SA wiarygodnym bankiem	KREDOBANK SA zajął drugie miejsca w rankingach banków na Ukrainie dotyczących wiarygodności lub stabilności największych i dużych banków Ukrainy, zorganizowanych m.in. przez magazyn „Hroszi” i magazyn „Własny rachunek” oraz trzecie miejsce w rankingu wiarygodności depozytów bankowych przeprowadzonym przez agencję „Standard-rating”.
50 wiodących banków Ukrainy - kredyty samochodowe	KREDOBANK SA zajął drugie miejsce w kategorii „kredyty samochodowe” w corocznym badaniu „50 wiodących banków” Ukrainy przeprowadzonym przez „Klub finansowy”.

5. Organizacja Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

5.1 Jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku tworzył PKO Bank Polski SA, jako jednostka dominująca oraz 47 spółek zależnych bezpośrednio lub pośrednio.

Tabela 23. Jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot działalności	Udział w kapitale zakładowym (%)
Jednostka dominująca				
1.	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna			
Jednostki zależne bezpośrednio				
2.	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	100
3.	PKO BP BANKOWY PTE SA	Warszawa	zarządzanie funduszami emerytalnymi	100
4.	PKO Leasing SA	Łódź	działalność leasingowa	100
5.	PKO BP Finat Sp. z o.o.	Warszawa	działalność usługowa, w tym usługi agenta transferowego oraz outsourcing specjalistów IT	100
6.	PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	ubezpieczenia na życie	100
7.	PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe	100
8.	PKO Bank Hipoteczny SA	Gdynia	działalność bankowa	100
9.	PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	usługi finansowe	100
10.	KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	działalność bankowa	99,6293
11.	Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. ¹	Kijów, Ukraina	usługi finansowe	95,4676
12.	„Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością	Kijów, Ukraina	działalność windykacyjna	100
13.	Qualia Development Sp. z o.o.	Warszawa	działalność deweloperska	100
14.	Merkury - fiz an ²	Warszawa	lokowanie środków zebranych od uczestników funduszu	100
15.	NEPTUN - fiz an ²	Warszawa	lokowanie środków zebranych od uczestników funduszu	100
Jednostki zależne od PKO Leasing SA				
16.	PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o.	Łódź	działalność leasingowa	100
17.	PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	działalność leasingowa	100
18.	PKO BP Faktoring SA	Warszawa	działalność faktoringowa	100
Jednostka zależna od PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA				
19.	Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe Sp. z o.o.	Warszawa	działalność usługowa	100
Jednostka zależna od KREDOBANK SA				
20.	Finansowa Kompania „Idea Kapital” Sp. z o.o.	Lwów, Ukraina	usługi finansowe	100
Jednostki zależne od Qualia Development Sp. z o.o.³				
21.	Qualia 3 Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w spółce Qualia 3 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park Sp. k.	100
22.	Qualia 3 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,9975
23.	Qualia 2 Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w spółce Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów Sp. k.	100
24.	Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,9750
25.	Qualia Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w pozostałych spółkach komandytowych Grupy QDE	100
26.	Qualia sp. z o.o. - Sopot Sp. k.	Warszawa	działalność deweloperska	99,9902
27.	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Jurata Sp. k.	Warszawa		99,9770
28.	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Zakopane Sp. k.	Warszawa		99,9123
29.	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Projekt 1 Sp. k.	Warszawa		50
30.	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Władysławowo Sp. k.	Warszawa		50
31.	Qualia Hotel Management Sp. z o.o.	Warszawa		100
32.	Qualia - Residence Sp. z o.o.	Warszawa		100
33.	Sarnia Dolina Sp. z o.o.	Warszawa		100
34.	Giełda Nieruchomości Wartościowych Sp. z o.o.	Warszawa	pośrednictwo w sprzedaży nieruchomości	100
35.	„Fort Mokotów Inwestycje” Sp. z o.o. ⁴	Warszawa	działalność deweloperska	99,9987
36.	FORT MOKOTÓW Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	w likwidacji	51
Jednostki zależne od Merkury - fiz an				
37.	„Zarząd Majątkiem Górczewska” Sp. z o.o.	Warszawa	zarządzanie nieruchomościami	100
38.	Molina Sp. z o.o.	Warszawa	komplementariusz w spółkach komandytowo-akcyjnych Funduszu	100
39.	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 1 S.K.A.	Warszawa	kupno i sprzedaż nieruchomości	100
40.	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 2 S.K.A.	Warszawa	na własny rachunek,	100
41.	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 3 S.K.A.	Warszawa	zarządzanie nieruchomościami	100
42.	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 4 S.K.A.	Warszawa		100
43.	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 5 S.K.A.	Warszawa		100
44.	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 6 S.K.A.	Warszawa		100
Jednostki zależne od NEPTUN - fiz an (bezpośrednio i pośrednio)				
45.	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Warszawa	działalność usługowa	100
46.	„CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o.	Sopot	zarządzanie nieruchomościami spółek zależnych	72,9766
47.	„Sopot Zdrój” Sp. z o.o.	Sopot	zarządzanie nieruchomością	100
48.	„Promenada Sopocka” Sp. z o.o.	Sopot	usługi najmu i zarządzanie nieruchomością	100

1) Drugim udziałowcem Spółki jest „Inter-Risk Ukraina” Sp. z o.o.

2) PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne Funduszu umożliwiające, zgodnie z MSSF, sprawowanie kontroli nad Funduszem; w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział posiadanych certyfikatów inwestycyjnych Funduszu.

3) W spółkach komandytowych należących do Grupy Kapitałowej Qualia Development w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział komandytariusza - spółki Qualia Development Sp. z o.o. w wartości wniesionych wkładów.

4) Drugim udziałowcem Spółki jest Qualia Sp. z o.o.

Wszystkie powyższe podmioty konsolidowane są metodą pełną.

Tabela 24. Pozostałe jednostki podporządkowane ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot działalności	Udział w kapitale zakładowym (%)	Metoda konsolidacji*
Wspólne przedsięwzięcie PKO Banku Polskiego SA					
1.	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	Warszawa	działalność wspomagająca usługi finansowe, w tym obsługa transakcji dokonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych	34,00	praw własności
Wspólne przedsięwzięcie NEPTUN - fizan					
2.	„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	Poznań	prowadzenie hotelu	41,44	praw własności
Jednostki stowarzyszone PKO Banku Polskiego SA					
3.	Bank Pocztowy SA	Bydgoszcz	działalność bankowa	25,0001	praw własności
4.	„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	Poznań	poręczenia	33,33	praw własności
5.	FERRUM SA	Katowice	produkcja rur stalowych, kształtowników oraz wykonywanie izolacji rur	22,14	praw własności
Jednostki zależne od Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.					
6.	EVO Payments International Sp. z o.o.	Warszawa	działalność wspomagająca usługi finansowe	100	pełna
7.	EVO Payments International s.r.o.	Praga, Czechy	działalność wspomagająca usługi finansowe	100	pełna
Jednostki zależne od Banku Poczтового SA					
8.	Centrum Operacyjne Sp. z o.o.	Bydgoszcz	działalność wspomagająca usługi finansowe	100	pełna
9.	Spółka Dystrybucyjna Banku Poczтового Sp. z o.o.	Warszawa	pośrednictwo finansowe	100	pełna
Jednostki zależne od FERRUM SA					
10.	Zakład Konstrukcji Spawanych FERRUM SA	Katowice	produkcja konstrukcji metalowych i ich części	100	pełna
11.	FERRUM MARKETING Sp. z o.o.	Katowice	działalność marketingowa i promocyjna	100	pełna

* ujęcie w konsolidacji w sprawozdaniu podmiotu bezpośrednio dominującego

5.2 Opis zmian w organizacji jednostek podporządkowanych

Szczegółowe informacje na temat zmian udziału w kapitale jednostek zależnych w I półroczu 2016 roku zostały zamieszczone w nocie 42 „Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej” Skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za okres sześciu miesięcy zakończony dnia 30 czerwca 2016 roku.

5.3 Transakcje z jednostkami powiązаныmi

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA świadczył na warunkach rynkowych na rzecz jednostek powiązanych (podporządkowanych) usługi w zakresie prowadzenia rachunków bankowych, przyjmowania lokat, udzielania kredytów i pożyczek, emisji dłużnych papierów wartościowych, udzielania gwarancji i bieżących operacji wymiany oraz oferowania jednostek uczestnictwa funduszy, produktów leasingowych, produktów faktoringowych i produktów ubezpieczeniowych spółek z Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Jednocześnie świadczył na rzecz PKO Banku Hipotecznego SA usługi w zakresie pośrednictwa w sprzedaży kredytów mieszkaniowych dla osób fizycznych, realizacji czynności obsługi posprzedażowej tych kredytów oraz czynności wspomagających w ramach umowy outsourcingowej. Wynajmował powierzchnię biurową wybranym Spółkom Grupy Kapitałowej Banku oraz wspólnie ze spółką Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. świadczył usługi rozliczania transakcji płatniczych.

Zestawienie znaczących transakcji PKO Banku Polskiego SA z jednostkami podporządkowanymi, w tym zadłużenie kredytowe tych jednostek wobec Banku według stanu na 30 czerwca 2016 roku, zostało przedstawione w nocie 38, 39 i 40 Skróconego śródrocznego sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA za okres sześciu miesięcy zakończony dnia 30 czerwca 2016 roku.

6. Zarządzanie ryzykiem

6.1 Zasady zarządzania ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO Banku Polskim SA, jak i w pozostałych podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu

w ramach przyjętej przez Bank tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

W Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA zidentyfikowane zostały następujące rodzaje ryzyka, które podlegają zarządzaniu: kredytowe, stopy procentowej, walutowe, płynności (w tym ryzyko finansowania), cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, operacyjne, braku zgodności, zmian makroekonomicznych, modeli, biznesowe (w tym ryzyko strategiczne), utraty reputacji, kapitałowe, nadmiernej dźwigni finansowej i ubezpieczeniowe. W I półroczu 2016 roku katalog ryzyk istotnych został rozszerzony o ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych.

Proces zarządzania ryzykiem obrazuje poniższy schemat:

Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Grupy Kapitałowej przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku odpowiada za zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na poziom ryzyka Banku oraz uchwała przepisy wewnętrzne Banku dotyczące zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech wzajemnie niezależnych liniach obrony:

- pierwsza linia obrony, którą stanowi przede wszystkim zarządzanie ryzykiem w ramach ustanowionych limitów na podstawie przepisów wewnętrznych Banku posiadających wbudowane mechanizmy kontrolne, kontrola wewnętrzna oraz zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi Banku oraz przyjętymi w Banku standardami rynkowymi,

- druga linia obrony, którą stanowią w szczególności pomiar lub ocena, kontrolowanie, monitorowanie i raportowanie istotnych dla Banku ryzyk, zgłaszanie stwierdzonych zagrożeń i nieprawidłowości, przygotowywanie przepisów wewnętrznych Banku określających zasady, metody, narzędzia i sposób zarządzania ryzykiem, a także pomiar efektywności działalności,
- trzecia linia obrony, którą stanowi audyt wewnętrzny.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych podmiotów zależnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. W ramach tego nadzoru Bank nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w podmiotach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych podmiotów w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Przepisy wewnętrzne dotyczące zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA są wprowadzane przez te podmioty po zasięgnięciu opinii Banku i uwzględniają rekomendacje formułowane przez Bank. Przepisy wewnętrzne podmiotów dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i podmiotach Grupy Kapitałowej Banku przy uwzględnieniu zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, specyfiki i skali działalności podmiotu oraz rynku, na którym ona prowadzi działalność. Priorytetem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jest utrzymanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które stanowią podstawę stabilnego rozwoju działalności biznesowej, przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania i skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny ryzyka.

W Grupie Kapitałowej w I półroczu 2016 roku podjęte zostały następujące działania:

- 30 czerwca 2016 roku na posiedzeniu Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy PKO Banku Polskiego SA podjęto decyzję o warunkowej wypłacie dywidendy z zysku netto wypracowanego w 2015 roku oraz niepodzielonego zysku z lat ubiegłych. Dywidenda może być wypłacona, jeśli do 8 grudnia 2016 roku (włącznie) PKO Bank Polski SA nie przejmie kontroli nad innym bankiem lub podmiotem sektora finansowego oraz nie nastąpią zmiany regulacyjne lub zmiany zaleceń nadzorczych wpływające na wymogi w zakresie funduszy własnych PKO Banku Polskiego SA, które – według poziomu wskaźników adekwatności kapitałowej ujętych w sprawozdaniu finansowym PKO Banku Polskiego SA za III kwartał 2016 rok – spowodowałyby brak możliwości wypłaty dywidendy w zgodzie z wymaganiami regulacyjnymi i zaleceniami nadzorczymi,
- PKO Bank Hipoteczny SA dokonał dwóch emisji listów zastawnych w kwocie 500 mln PLN każda i oprocentowaniu zmiennym powiększonym o marżę. Okres od dnia emisji do wykupu listów zastawnych ustalony został na 5 lat plus 1 dzień,
- zrolowano w I połowie 2016 roku obligacje krótkoterminowe o terminie wymagalności sześciu miesięcy w kwocie 800 mln PLN oraz wyemitowano dodatkowe 200 mln PLN tych papierów,
- wyemitowano w I połowie 2016 roku roczne obligacje w kwocie 200 mln EUR.

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA oraz PKO Bank Hipoteczny SA kontynuowały prace związane z dostosowaniem do wymagań Rekomendacji W dotyczącej zarządzania ryzykiem modeli w bankach wydanej przez Komisję Nadzoru Finansowego. Wszystkie działania dostosowawcze zakończone zostały zgodnie z oczekiwanym terminem tj. 30 czerwca 2016 roku.

Na bieżąco monitorowany jest wpływ czynników i regulacji zewnętrznych. Bank na bieżąco śledzi pojawiające się inicjatywy ustawodawcze, dotyczące pomocy dla kredytobiorców, którzy zaciągnęli walutowe kredyty mieszkaniowe, analizując ich wpływ na sytuację Banku oraz jego klientów. W IV kwartale 2015 roku oraz w I kwartale 2016 roku, Bank wziął udział w analizach zlecanych przez KNF badających wpływ wejścia w życie prezydenckiego projektu ustawy „o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki”.

PKO Bank Polski SA, jako jedyny bank z Polski, bezpośrednio uczestniczył w kolejnej edycji organizowanych przez EBA ogólnoeuropejskich Testów Warunków Skrajnych. Badanie to miało na celu zapewnienie organom nadzoru oraz uczestnikom rynku spójnych danych o odporności banków UE w niekorzystnych warunkach rynkowych, w ramach jednolitej metodologii przygotowanej przez EBA. Wyniki Testów potwierdziły wysoką odporność PKO Banku Polskiego, także na negatywne scenariusze makroekonomiczne. W scenariuszu szokowym Bank zanotował nieznaczny spadek współczynnika CET1 tylko o 1,9 pkt. proc., co plasuje go na czwartym miejscu spośród 51 europejskich banków biorących udział w badaniu.

Ponadto w I półroczu 2016 roku Bank wdrożył zasady w zakresie przeprowadzania specyficznych odwrotnych testów warunków skrajnych dla poszczególnych ryzyk Banku. Odwrotne testy warunków skrajnych polegają na sformułowaniu potencjalnych, negatywnych scenariuszy dla Banku, a następnie znalezieniu zdarzeń przyczyniających się do ich materializacji.

Grupa Kapitałowa przeciwdziała zdarzeniom związanym z ryzykiem cyberprzestępstw w sektorze finansowym, które może przełożyć się na straty zarówno po stronie klientów jak i Grupy Kapitałowej. Podejmuje szereg inicjatyw zarówno wewnątrzbankowych jak i sektorowych oraz współpracując z firmami informatycznymi.

6.2 Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarygodności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Identyfikacja i pomiar ryzyka

Bank oraz jednostki zależne Grupy Kapitałowej kierują się przede wszystkim następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji jest oddzielona od funkcji sprzedaży poprzez zapewnienie właściwej struktury organizacyjnej, niezależności budowy i walidacji narzędzi wspierających ocenę ryzyka kredytowego oraz niezależności decyzji akceptujących odstępstwa od wskazań tych narzędzi,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- ryzyko kredytowe jest zdwersyfikowane w szczególności pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia, marże na ryzyko pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Bank coraz bardziej zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku.

Metody te są rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metody ratingów wewnętrznych (IRB), tzn. zaawansowanej metody pomiaru ryzyka kredytowego, która może być wykorzystywana do wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej

oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny są przede wszystkim ratingi: klienta i transakcji.

Modele zostały opracowane z wykorzystaniem wewnętrznych danych Banku co zapewnia, że są dostosowane do profilu ryzyka klientów Banku. Modele opierają się na statystycznej analizie zależności między niewykonaniem zobowiązania a punktową oceną ryzyka klienta. Ocena punktowa obejmuje ocenę wskaźników finansowych, czynników jakościowych oraz ocenę czynników behawioralnych. Ocena ryzyka klienta jest uzależniona od wielkości przedsiębiorstwa, dla którego dokonywana jest analiza. Dodatkowo Bank ma wdrożony model oceny przedsiębiorców kredytowanych w formule finansowania specjalistycznego pozwalający na adekwatną ocenę ryzyka kredytowego dużych przedsięwzięć polegających na finansowaniu nieruchomości (np. lokale biurowe, powierzchnie sklepowe, powierzchnie przemysłowe) oraz projektów infrastrukturalnych (np. infrastruktura telekomunikacyjna, przemysłowa, użyteczności publicznej).

Modele ratingowe i scoringowe są zaimplementowane w narzędziu informatycznym wspierającym ocenę ryzyka kredytowego Banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych.

Monitorowanie i raportowanie ryzyka

W celu zbadania poprawności funkcjonowania metod stosowanych w Banku, metodyki oceny ryzyka kredytowego, związanego z jednostkowymi ekspozycjami kredytowymi podlegają okresowym przeglądom.

W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria, Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta wykorzystywana jest w przypadku niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w szczególności w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

Bank wdraża usprawnienia w zakresie bieżącego monitorowania portfela kredytowego wobec małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów segmentu korporacyjnego i inwestycyjnego, co pozwala na szybsze reagowanie na zmiany w istniejącym portfelu i kompleksową informację o jego jakości.

Od 2015 roku działa proces oceny nierezydentów (podmiotów niemieckich), w tym prowadzących księgowość zgodnie ze sprawozdawczością HGB (*HandelGesetzBuch*).

Tabela 25. Struktura portfela kredytowego oraz utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

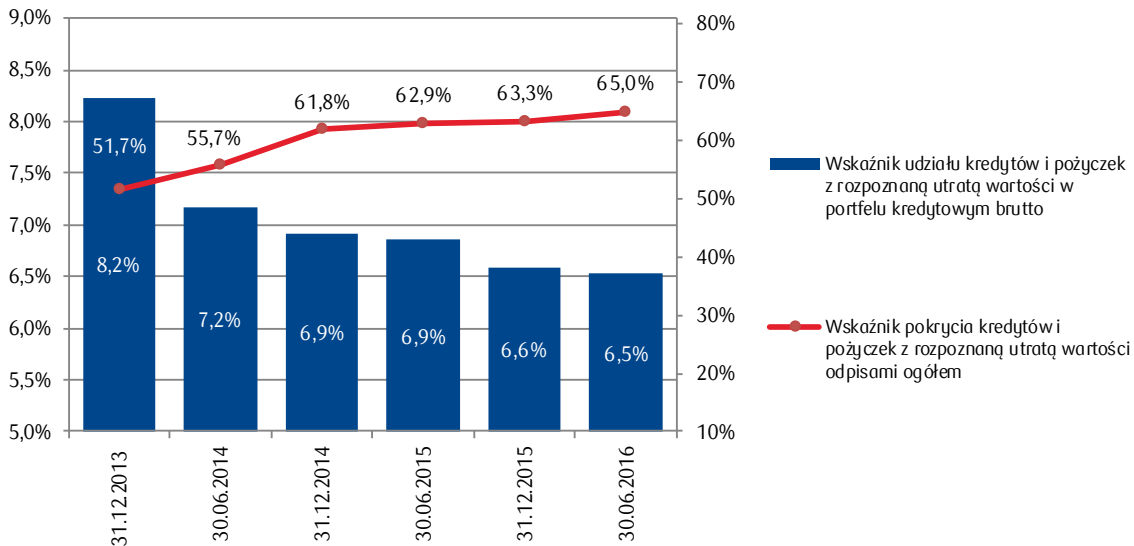
	30.06.2016	31.12.2015	Zmiana (w mln PLN)	Zmiana (w %)
Kredyty i pożyczki udzielone:				
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	8 202,5	7 549,6	652,8	8,6%
Ze stwierdzoną utratą wartości	5 261,2	5 412,8	(151,6)	-2,8%
Bez stwierdzonej utraty wartości	2 941,3	2 136,9	804,4	37,6%
Wyceniane według metody portfelowej, w tym:	7 784,6	7 688,1	96,4	1,3%
Ze stwierdzoną utratą wartości	7 784,6	7 688,1	96,4	1,3%
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	184 005,0	183 463,1	541,9	0,3%
Kredyty i pożyczki udzielone - brutto	199 992,0	198 700,9	1 291,1	0,6%
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	(2 783,2)	(2 895,9)	112,6	-3,9%
Ze stwierdzoną utratą wartości	(2 771,5)	(2 882,4)	110,9	-3,8%
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	(5 118,4)	(4 822,2)	(296,2)	6,1%
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(575,1)	(569,2)	(5,9)	1,0%
Odpisy - razem	(8 476,7)	(8 287,2)	(189,5)	2,3%
Kredyty i pożyczki udzielone - netto	191 515,4	190 413,7	1 101,7	0,6%

W I półroczu 2016 roku wartość kredytów brutto udzielonych przez Grupę Kapitałową ocenianych metodą zindywidualizowaną wzrosła o 652,8 mln PLN, metodą portfelową wzrosła o 96,4 mln PLN, zaś ocenianych metodą grupową o 541,9 mln PLN.

Wskaźnik udziału kredytów z rozpoznaną utratą wartości oraz wskaźnik ich pokrycia przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Udział kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości dla Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz wskaźnik ich pokrycia odpisami ogółem

Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości Grupy Kapitałowej Banku Polskiego SA w portfelu kredytowym brutto na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniósł 6,5% i w porównaniu do stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku poprawił się o 0,1 p.p.

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości dla Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniósł 65,0% w porównaniu do 63,3% na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Podmioty Grupy Kapitałowej, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO Bank Hipoteczny SA, Finansowa Kompania "Prywatne Inwestycje" Sp. z o.o.) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metody oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki ich działalności. Zmiana rozwiązań stosowanych przez podmioty zależne Grupy Kapitałowej jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, PKO Bank Hipoteczny SA oraz Finansowa Kompania "Prywatne Inwestycje" Sp. z o.o. cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA i PKO Banku Hipotecznym SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w podmiotach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych podmiotów odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w podmiotach Grupy Kapitałowej rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

6.3 Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej Grupa Kapitałowa w szczególności wykorzystuje miarę wartości zagrożonej (VaR), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, miarę wrażliwości cenowej, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej, m.in. na: wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, limity oraz wartości progowe strat, a także limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w podmiotach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez podmioty, dla których miary ryzyka stopy procentowej osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do podmiotów przez Bank.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na ryzyko stopy procentowej na dzień 30 czerwca 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku składała się głównie z ekspozycji Banku. Ryzyko stopy procentowej dla USD było w istotny sposób zmieniane przez ekspozycję podmiotów Grupy Kapitałowej, w której największą rolę odgrywała ekspozycja KREDOBANK SA.

Tabela 26. VaR PKO Banku Polskiego SA oraz analiza stress testowa narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej (w tys. PLN)

Nazwa miary wrażliwości	30.06.2016	31.12.2015
VaR 10-dniowy*	269 380	271 674
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 p.b. (test warunków skrajnych)**	2 016 124	2 013 781

* Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych podmiotów Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Podmioty te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA. Wartość wskaźnika VaR w KREDOBANK SA na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniosła ok. 11 435 tys. PLN, a na dzień 31 grudnia 2015 roku ok. 11 468 tys. PLN

** W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp w poszczególnych walutach o 200 p.b., w górę oraz o 200 p.b. w dół.

Na dzień 30 czerwca 2016 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 269 380 tys. PLN, co stanowiło ok. 0,95% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku miara VaR dla Banku wyniosła 271 674 tys. PLN, co stanowiło ok. 1,00% funduszy własnych Banku (wielkość funduszy wyliczana zgodnie z przepisami dotyczącymi wyliczania łącznego współczynnika kapitałowego).

6.4 Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

Do pomiaru ryzyka walutowego stosowany jest w Banku model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w podmiotach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez podmioty, dla których miary ryzyka walutowego osiągają znaczącą wartość. Przepisy te

opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do podmiotów przez Bank.

Tabela 27. VaR PKO Banku Polskiego SA oraz analiza stress testowa narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut (w tys. PLN)

Nazwa miary wrażliwości	30.06.2016	31.12.2015
VaR 10-dniowy*	18 827	25 384
Zmiana kursów WAL/PLN o 20% (test warunków skrajnych)**	12 134	1 941

* Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych podmiotów Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Podmioty te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miarę VaR 10-dniowy stosuje Grupa KREDOBANK SA, której wartość na dzień 30 czerwca 2016 roku wyniosła ok. 1 490 tys. PLN, a na dzień 31 grudnia 2015 roku ok. 4 570 tys. PLN.

** W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%.

Tabela 28. Wielkość pozycji walutowych dla poszczególnych walut w Grupie Kapitałowej (w tys. PLN)

Waluty	Pozycja walutowa na dzień 30.06.2016	Pozycja walutowa na dzień 31.12.2015
EUR	(217 964)	94 134
USD	(3 842)	(87 336)
CHF	(41 866)	(72 465)
GBP	(319)	(1 798)
Pozostałe (globalna netto)	189 354	171 137

6.5 Ryzyko płynności

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się z zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

W ramach zarządzania ryzykiem płynności Bank zarządza również ryzykiem finansowania, które uwzględnia ryzyko utraty posiadanych środków finansowania oraz braku możliwości odnowienia wymagalnych źródeł finansowania lub utraty dostępu do nowych źródeł finansowania.

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej w zakresie płynności jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu nadwyżki płynności poprzez wzrost portfela płynnych papierów wartościowych oraz stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz w podmiotach zależnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w podmiotach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez podmioty, dla których miary ryzyka płynności osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do podmiotów przez Bank.

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na 30 czerwca 2016 roku oraz na 31 grudnia 2015 roku.

Tabela 29. Rezerwa płynności Banku (w mln PLN)

	30.06.2016	31.12.2015
Rezerwa płynności do 1 miesiąca*	29 770	30 186

* Rezerwa płynności jest to różnica między najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym horyzoncie czasowym.

Na dzień 30 czerwca 2016 roku minimalny poziom nadwyżki płynności w horyzoncie do 30 dni wynosił 15 051 mln PLN. Miara nadwyżki płynności określa zdolność do pokrycia przez Bank potrzeb płynnościowych w zadanym okresie przetrwania w sytuacji realizacji zdefiniowanych scenariuszy warunków skrajnych.

W I połowie 2016 roku Bank prowadził prace w zakresie dostosowania do wymogów określonych przez KNF m.in. w znowelizowanej przez Komisję Nadzoru Finansowego Rekomendacji P – dotyczyły one m.in.:

- wprowadzenia limitu na kredyt śróddzienny (kredyt techniczny NBP),
- wprowadzenia wartości progowych ograniczających koncentrację źródeł finansowania,
- modyfikacji zdarzeń inicjujących uruchomienie planu awaryjnego w zakresie wypływów dotyczących depozytów dostępnych przez kanały elektroniczne.

6.6 Ryzyko cen towarów

Ryzyko cen towarów jest to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Celem zarządzania ryzykiem cen towarów jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian cen towarów do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury bilansowych oraz pozabilansowych pozycji towarowych. Zarządzanie ryzykiem cen towarów odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty generujące ryzyko cen towarów, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Wpływ ryzyka cen towarów na sytuację finansową Grupy Kapitałowej jest nieistotny.

6.7 Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej (Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA), działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych do poziomu akceptowalnego przez Bank poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego oraz portfel bankowy, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia.

6.8 Ryzyko instrumentów pochodnych

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko wynikające z zajęcia pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,

- jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym, ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

Do pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych wykorzystywany jest m.in. model wartości zagrożonej (VaR), o którym mowa w rozdziale dotyczącym ryzyka stopy procentowej lub w rozdziale dotyczącym ryzyka walutowego w zależności od czynnika ryzyka, od którego zależy wartość instrumentu.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty pochodne w podziale na portfel bankowy i handlowy, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Szczególne znaczenie dla ograniczenia ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi mają umowy ramowe zawierane przez Bank z głównymi kontrahentami na bazie standardu opracowanego przez Związek Banków Polskich (banki krajowe) oraz ISDA (banki zagraniczne i instytucje kredytowe), które umożliwiają kompensację zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego). Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (*Credit Support Annex*).

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez podmioty, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do podmiotów przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe podmioty Grupy Kapitałowej w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej podmiotów.

6.9 Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne uwzględnia ryzyko prawne, a nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny, pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Identyfikacja i pomiar ryzyka

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym realizuje się na poziomie całego Banku oraz na poziomach poszczególnych obszarów systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym. Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu rozwiązań służących sprawowaniu przez Bank kontroli nad poziomem ryzyka operacyjnego umożliwiającym realizację celów Banku. Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdego pracownika Grupy Kapitałowej w zakresie swoich zadań i obowiązków. Celem bieżącego zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zapobieganie materializacji zdarzeń operacyjnych oraz wykrywanie i reagowanie na występujące zdarzenia operacyjne.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI) oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym obejmuje również samoocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych.

Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje obliczanie KRI, obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank, a dla podmiotów Grupy Kapitałowej

objętych konsolidacją ostrożnościową zgodnie z podejściem BIA, testy warunków skrajnych oraz obliczanie kapitału wewnętrznego dla Grupy Kapitałowej.

Monitorowanie i raportowanie ryzyka

Kontrola ryzyka operacyjnego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Grupy Kapitałowej mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów dotyczących ryzyka operacyjnego, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne, limitów strat, KRI wraz z wartościami progowymi i krytycznymi.

Bank monitoruje poziom ryzyka operacyjnego celem diagnozowania obszarów wymagających działań zarządczych. Monitorowanie dotyczy w szczególności limitów na ryzyko operacyjne, zdarzeń operacyjnych i ich skutków, wyników samooceny, wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA oraz BIA, wyników testów warunków skrajnych i wartości KRI.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- instrumenty kontrolne (m.in. autoryzacja, kontrola wewnętrzna, rozdzielność funkcji),
- instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- ustalanie albo weryfikacja wartości progowych i krytycznych KRI,
- ustalanie albo weryfikacja limitów na ryzyko operacyjne dla Grupy Kapitałowej,
- plany awaryjne,
- ubezpieczenia,
- outsourcing.

W przypadku, gdy poziom ryzyka osiągnął stan podwyższony lub wysoki, Bank stosuje następujące podejścia:

- redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji,
- transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny,
- unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

Prawidłowość realizacji procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym weryfikowana jest w ramach przeglądu strategii i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, samoocenę utrzymania zgodności z wymogami dotyczącymi podejścia AMA, walidacji podejścia AMA oraz audytu wewnętrznego.

Podmioty wchodzące w skład Grupy Kapitałowej zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem przyjętymi w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej oraz specyfiki i skali działalności poszczególnych podmiotów.

W I półroczu 2016 roku decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej miały: PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA oraz Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA. Pozostałe podmioty Grupy Kapitałowej ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

6.10 Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych albo utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jego imieniu do powszechnie obowiązujących przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz przyjętych przez Grupę Kapitałową standardów rynkowych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest zapewnienie przestrzegania przez Grupę Kapitałową prawa, przyjętych standardów rynkowych, przepisów wewnętrznych oraz funkcjonowania Banku jako instytucji godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Grupy Kapitałowej oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia powszechnie obowiązujących i wewnętrznych przepisów i norm postępowania.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Grupie Kapitałowej obejmuje w szczególności następujące zagadnienia:

- zapobieganie angażowaniu Banku w działalność niezgodną z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa,

- zapewnienie ochrony informacji,
- propagowanie standardów etycznych i monitorowanie ich funkcjonowania,
- zarządzanie konfliktami interesów,
- zapobieganie sytuacjom, w których postępowanie pracowników Banku w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- profesjonalne, rzetelne i przejrzyste formułowanie oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- niezwłoczne, uczciwe i profesjonalne rozpatrywanie wniosków i reklamacji klientów.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

W podmiotach Grupy Kapitałowej przyjęta została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż podmioty Grupy koncentrują swoje działania na zapobieganiu przypadkom materializacji tego ryzyka.

6.11 Ryzyko biznesowe

Ryzyko biznesowe jest to ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany, obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Celem zarządzania ryzykiem biznesowym jest utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.

Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego obejmuje:

- przeprowadzenie testów warunków skrajnych (stress testów),
- przeprowadzanie odwrotnych testów warunków skrajnych,
- wyliczenie kapitału wewnętrznego.

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem biznesowym są:

- weryfikacja i aktualizacja kwartalnych prognoz finansowych,
- monitorowanie poziomu strategicznego limitu tolerancji.

6.12 Ryzyko utraty reputacji

Ryzyko utraty reputacji rozumiane jest jako ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.

Celem zarządzania ryzykiem utraty reputacji jest ochrona reputacji Grupy Kapitałowej poprzez przeciwdziałanie występowaniu strat reputacyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu zdarzeń wizerunkowych na reputację Grupy Kapitałowej. Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji odbywa się w spółkach, których wpływ na reputację Grupy został określony jako istotny.

Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji w Grupie Kapitałowej obejmuje w szczególności:

- monitorowanie informacji o zdarzeniach wizerunkowych, uwzględniających każdy zidentyfikowany, negatywny przekaz informacyjny dotyczący Grupy Kapitałowej, m. in. w postaci informacji rozpowszechnianych w środkach masowego przekazu,
- rejestrowanie zaistniałych zdarzeń wizerunkowych oraz ich skutków w postaci strat reputacyjnych,
- analizowanie i ocenę strat reputacyjnych oraz określanie poziomu ryzyka utraty reputacji,
- realizowanie komunikacyjnych działań osłonowych,
- identyfikowanie potencjalnych zagrożeń reputacyjnych.

Działania dotyczące ryzyka utraty reputacji podejmowane są na podstawie cyklicznych raportów zarządczych. Dotyczą one w szczególności unikania lub zaniechania działalności generującej ryzyko utraty reputacji oraz działań komunikacyjnych, podejmowanych przez Grupę Kapitałową w celach osłonowych.

6.13 Ryzyko modeli

Ryzyko modeli jest to ryzyko poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli. W ramach Grupy Kapitałowej ryzyko modeli zarządzane jest zarówno na poziomie danego podmiotu Grupy (właściciela modelu), jak i na poziomie Banku jako podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej.

Celem zarządzania ryzykiem modeli jest ograniczanie poziomu ryzyka modeli w Grupie Kapitałowej poprzez odpowiednio zdefiniowany i realizowany proces zarządzania modelami. Zarządzanie ryzykiem modeli dokonuje się poprzez identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka modeli, raportowanie oraz podejmowanie działań zarządczych. W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są rozwiązania funkcjonujące w Banku z możliwością ich indywidualnego dostosowywania do specyfiki poszczególnych podmiotów.

Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na gromadzeniu informacji o wykorzystywanych, a także planowanych do wdrożenia modelach oraz cyklicznym określaniu istotności modeli.

Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli. Oceny dokonuje się na poziomie pojedynczego modelu, a także w ujęciu zagregowanym na poziomie poszczególnych podmiotów Grupy Kapitałowej i Grupy Kapitałowej.

Kontrola ryzyka modeli polega na określeniu mechanizmów wykorzystywanych do diagnozowania poziomu ryzyka modeli oraz narzędzi ograniczania poziomu tego ryzyka w ramach, których wyróżnia się w szczególności: strategiczny limit tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowe ryzyka modeli.

Monitorowanie ryzyka modeli obejmuje w szczególności: aktualizację poziomu ryzyka modeli, ocenę wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowych ryzyka modeli, weryfikację statusu wykonania oraz ocenę skuteczności realizacji działań w ramach ograniczania ryzyka modeli.

Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli oraz poziomu tego ryzyka w szczególności poprzez ustalanie akceptowalnych poziomów ryzyka, podejmowanie decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzania ryzykiem.

Wszystkie modele istotne w Banku oraz modele podmiotów istotne dla Grupy Kapitałowej objęte są procesem regularnej niezależnej walidacji przeprowadzanej przez jednostkę walidacyjną PKO Banku Polskiego SA.

6.14 Ryzyko zmian makroekonomicznych

Ryzyko zmian makroekonomicznych jest to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Banku oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.

Dla celów pomiaru ryzyka zmian makroekonomicznych Bank wykorzystuje miary ryzyka bazujące na wynikach kompleksowych testów warunków skrajnych, w szczególności dotyczące:

- wyniku finansowego oraz jego składowych,
- miar adekwatności kapitałowej oraz ich składowych,
- wybranych miar płynności.

Działania zarządcze dotyczące ryzyka zmian makroekonomicznych polegają w szczególności na:

- wydawaniu przepisów wewnętrznych Banku,
- ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- propozycji działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

6.15 Ryzyko ubezpieczeniowe

Ryzyko ubezpieczeniowe oznacza ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny i tworzenia rezerw (w szczególności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych).

Celem zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym jest utrzymanie go na akceptowalnym poziomie i ograniczenie potencjalnej straty z tytułu niekorzystnych zmian wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.

Identyfikacja i pomiar ryzyka ubezpieczeniowego

Ekspozycja na ryzyko ubezpieczeniowe występuje w dwóch spółkach ubezpieczeniowych Grupy Kapitałowej. W PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA dotyczy ona następujących podtypów ryzyka:

- śmiertelności,
- zachorowalności,
- rezygnacji z umów,
- wzrostu kosztów,
- katastroficznego.

Ocena ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe w PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA przedstawia się następująco:

- ryzyko śmiertelności i zachorowalności oceniane jest na niskim poziomie ze względu na niewielki udział ubezpieczeń ochronnych w całym portfelu ubezpieczeń spółki oraz stosowaną reasekurację,
- ryzyko rezygnacji z umów dotyczy przede wszystkim produktów ubezpieczeniowych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi. W konsekwencji postępowania UOKiK oraz porozumień będących jego wynikiem, Spółka dokonała oszacowania zmian w rozkładach przyszłych rezygnacji. Skorygowano również wysokości przyszłych opłat likwidacyjnych zgodnie z powyższym porozumieniem. Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania nie zaobserwowano wzrostu rezygnacji z umów ponad oczekiwania Spółki. Na podstawie danych z pierwszej połowy 2016 roku oraz w świetle decyzji UOKiK skala rezygnacji z umów oceniana jest jako stabilna, jednak ryzyko jej wzrostu jest na poziomie podwyższonym.

W 2016 roku nowa Spółka Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA - PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA rozpoczęła działalność operacyjną w dziale II ustawy o działalności ubezpieczeniowej, tj. pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe. Spółka ta jest narażona przede wszystkim na następujące podtypy ryzyka ubezpieczeniowego:

- ryzyko rezerw i składek,
- ryzyko katastroficzne,
- ryzyko rezygnacji z umów.

Ocena ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe w PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA przedstawia się następująco:

- ryzyko rezerw i składek – dotyczy przede wszystkim wieloletnich umów ubezpieczenia utraty dochodu i oznacza ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmienności w zakresie występowania, częstotliwości i skali ubezpieczanych zdarzeń oraz ze zmienności w zakresie występowania wypłat odszkodowań i ich kwot,
- ryzyko katastroficzne – dotyczy głównie umów ubezpieczenia mienia i oznacza ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze znacznej niepewności założeń dotyczących wyceny i tworzenia rezerw, związanych z ekstremalnymi lub wyjątkowymi zdarzeniami.

Pomiar ryzyka ubezpieczeniowego w PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA i PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA realizowany jest w ramach analizy rezygnacji z umów, analizy szkodowości, analizy wielkości aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (APR) oraz corocznej analizy scenariuszy szokowych – testów stresu, na podstawie metodyki wymaganej przez UKNF. W ramach wdrożenia nowego systemu Wypłacalność II, obowiązującego od 1 stycznia 2016 roku, oba Towarzystwa wyliczyły minimalny wymóg kapitałowy (MCR) oraz standardowy wymóg kapitałowy (SCR) na 1 stycznia 2016 roku oraz na 31 marca 2016 roku, a także przygotowały raport na temat prospektywnej oceny ryzyk własnych (*forward looking assessment of own risk – FLAOR*) w 2015 roku. Zgodnie z analizami Spółki te prognozują współczynniki wypłacalności zgodnie z systemem Wypłacalność II na prawidłowym poziomie.

Monitorowanie i raportowanie ryzyka ubezpieczeniowego

Aktywa na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (APR) kształtowały się na wystarczającym poziomie (powyżej 100%). Wysokość wskaźnika łącznego na pokrycie rezerw w PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA na 31 marca 2016 roku wyniosła 103,18%. Dla produktów ubezpieczeniowych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi i produktów strukturyzowanych, które stanowią przeważającą część portfela PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, nadwyżka aktywów nie jest wymagana, stąd łączny poziom wskaźników utrzymuje się na poziomie ponad 100%. Wskaźnik pokrycia rezerw w PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA w pierwszych miesiącach działalności spółki kształtował się na ekstremalnie wysokim, niereprezentatywnym poziomie.

W PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA i PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA raportowanie ryzyka ubezpieczeniowego realizowane jest w postaci miesięcznego raportu dla Zarządu oraz kwartalnego raportu dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Lokalnego Komitetu Ryzyka oraz Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej. Dodatkowo realizowane są potrzeby informacyjne na rzecz PKO Banku Polskiego SA.

PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA w celu ograniczenia ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe stosuje między innymi:

- reasekurację ryzyk (śmiertelności, zachorowalności),
- okresy karencji,
- wyłączenia,
- działania retencyjne.

Reasekuracja bierna Spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA realizowana jest w oparciu o:

- obligatoryjno-fakultatywne, kwotowo - ekscedentowe umowy reasekuracyjne, na bazie ryzyka – składki,
- fakultatywne umowy reasekuracyjne, na bazie ryzyka-składki,
- obligatoryjne, proporcjonalne umowy reasekuracyjne, na bazie ryzyka-składki.

Reasekuracja na zasadach fakultatywnych stosowana jest do wszystkich umów ubezpieczenia i ryzyk nie objętych umowami reasekuracji obligatoryjno- fakultatywnymi, w których suma na ryzyku brutto przekracza ustaloną kwotę.

W przypadku nowych produktów i ryzyk PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA dokonuje wyboru reasekuratora, zakresu ochrony, warunków reasekuracji, zmiany zawartych umów reasekuracji oraz zawierania nowych umów reasekuracji w stosunku do nowo wprowadzonych do oferty lub modyfikowanych produktów ubezpieczeniowych i nowych ryzyk.

PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA w celu ograniczenia ekspozycji na ryzyka ubezpieczeniowe stosuje między innymi:

- reasekurację proporcjonalną,
- odpowiednią konstrukcję produktów ubezpieczeniowych,
- reasekurację katastroficzną.

6.16 Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej definiowane jest jako ryzyko wynikające z podatności na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej lub warunkowej dźwigni finansowej, które może wymagać podjęcia działań korygujących plany biznesowe, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny pozostałych aktywów.

Dźwignia finansowa definiowana jest jako względna – w stosunku do funduszy własnych Banku – wielkość posiadanych przez Bank aktywów, zobowiązań pozabilansowych oraz zobowiązań warunkowych dotyczących płatności lub dostawy lub dostarczenia zabezpieczenia, z uwzględnieniem zobowiązań z tytułu otrzymanych środków finansowych, zaciągniętych zobowiązań, umów dotyczących instrumentów pochodnych lub umów z udzielonym przyrzeczeniem odkupu, lecz z wyjątkiem zobowiązań, które można wyegzekwować wyłącznie w przypadku likwidacji Banku.

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej materializuje się poprzez niedopasowanie skali działalności i struktury źródeł finansowania oraz niedostateczne wyposażenie Banku i Grupy Kapitałowej w fundusze własne.

Dla celów pomiaru ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej, Bank kalkuluje wskaźnik dźwigni zgodnie z artykułem 429 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2016 z dnia 26 czerwca 2013 roku, zwane dalej

„Rozporządzeniem CRR” (zmienionym Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/62 UE), tj. jako miarę kapitału Tier I podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyraża wskaźnik jako wartość procentową. Bank oblicza wskaźnik dźwigni w sprawozdawczym dniu odniesienia. Wskaźnik dźwigni jest kalkulowany zarówno w odniesieniu do kapitału Tier 1, jak i według definicji przejściowej kapitału Tier 1.

6.17 Ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych

Bank w sposób szczególny analizuje portfel walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych. Bank na bieżąco monitoruje, jakość tego portfela i analizuje ryzyko pogorszenia się jakości tego portfela. Obecnie jakość portfela pozostaje na akceptowanym poziomie. Równolegle Bank na bieżąco śledzi pojawiające się inicjatywy ustawodawcze dotyczące pomocy dla kredytobiorców, którzy zaciągnęli walutowe kredyty hipoteczne, analizując ich wpływ na sytuację Banku oraz jego klientów.

Bank uwzględni ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych w zarządzaniu adekwatnością kapitałową i kapitałem własnym.

6.18 Ryzyko kapitałowe

Ryzyko kapitałowe definiowane jest jako ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez PKO Bank Polski SA i jego Grupę Kapitałową działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.

Celem zarządzania ryzykiem kapitałowym jest więc zapewnienie odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank oraz Grupę Kapitałową działalności oraz ekspozycji na ryzyko, z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy Banku oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom ryzyka kapitałowego dla Banku oraz Grupy Kapitałowej określany jest na podstawie wartości minimalnych, progowych i maksymalnych miar adekwatności kapitałowej m.in.: łącznego współczynnika kapitałowego oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1.

Dodatkowo dla miar adekwatności kapitałowej ustalane są wartości progowe i maksymalne jako nadwyżka ponad wartości minimalne stanowiące strategiczne limity tolerancji dla miar adekwatności kapitałowej.

Bank regularnie monitoruje poziom miar adekwatności kapitałowej w celu określenia stopnia spełniania norm nadzorczych, wewnętrznych limitów strategicznych oraz identyfikacji przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

W przypadku zidentyfikowania wysokiego poziomu ryzyka kapitałowego Bank podejmuje działania w celu doprowadzenia miar adekwatności kapitałowej do poziomu obniżonego z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

6.19 Kompleksowe testy warunków skrajnych

Kompleksowe testy warunków skrajnych są integralnym elementem zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, stanowią uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka oraz uwzględniają zbiorczo następujące rodzaje ryzyka uznane przez Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA za istotne, w tym: ryzyko kredytowe, ryzyko rynkowe, ryzyko płynności, ryzyko operacyjne, ryzyko biznesowe.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w szczególności: rachunek zysków i strat, sprawozdanie z sytuacji finansowej, fundusze własne, adekwatność kapitałową oraz wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych na własne potrzeby Grupy Kapitałowej przeprowadzane są nie rzadziej niż raz w roku w horyzoncie trzyletnim przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji bilansu oraz rachunku zysków i strat (testy dynamiczne). Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze.

6.20 Adekwatność kapitałowa

Adekwatność kapitałowa to proces mający na celu zapewnienie, iż poziom ryzyka, które Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA podejmuje w związku z rozwojem działalności biznesowej, może zostać pokryty posiadaniem kapitałem, biorąc pod uwagę określony poziom tolerancji na ryzyko oraz horyzont czasowy. Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących regulacji organów nadzoru i kontroli, a także określonego w Banku oraz Grupie Kapitałowej poziomu tolerancji na ryzyko oraz proces planowania kapitałowego, w tym politykę dotyczącą źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie w sposób ciągły kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową Grupy Kapitałowej obejmuje:

- określanie oraz realizację pożądaných przez Bank celów kapitałowych,
- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- ustalanie wewnętrznych limitów na poziom adekwatności kapitałowej,
- prognozowanie, monitorowanie oraz raportowanie poziomu i struktury kapitału własnego oraz adekwatności kapitałowej,
- zarządzanie strukturą bilansu pod kątem optymalizacji jakości posiadanych przez Bank funduszy własnych,
- kapitałowe działania awaryjne,
- alokację wymogu w zakresie funduszy własnych oraz kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe i segmenty klienta w Banku oraz poszczególne podmioty Grupy Kapitałowej,
- ocenę rentowności poszczególnych obszarów biznesowych i segmentów klienta.

Podstawową regulacją obowiązującą w procesie oceny adekwatności kapitałowej wg stanu na dzień 30 czerwca 2016 roku jest Rozporządzenie CRR.

KNF w piśmie z dnia 10 maja 2016 roku dotyczącym dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych związanego z walutowymi kredytami hipotecznymi dla gospodarstw domowych poinformowała Bank o wysokości dodatkowego wymogu kapitałowego dla Grupy Kapitałowej Banku. W związku z przedmiotowym pismem, minimalne współczynniki kapitałowe Banku oraz Grupy Kapitałowej uwzględniające dodatkowy wymóg kapitałowy oraz nowe wymogi nadzorcze z tytułu bufora zabezpieczającego, powinny wynosić co najmniej:

- T1 [w ujęciu jednostkowym] = 10,82%,
- T1 [w ujęciu skonsolidowanym] = 10,81%,
- TCR [w ujęciu jednostkowym] = 14,01%,
- TCR [w ujęciu skonsolidowanym] = 13,99%.

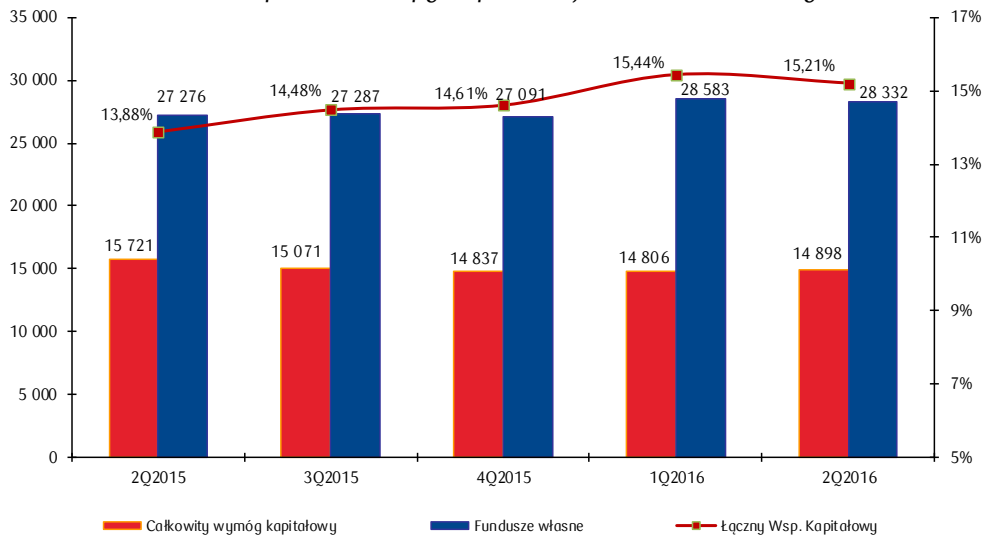
Dodatkowy wymóg w zakresie funduszy własnych związany z walutowymi kredytami hipotecznymi dla gospodarstw domowych powinien zostać uwzględniony w wysokości współczynników kapitałowych do wypłaty dywidendy do 50% wypracowanego zysku. Minimalna wysokość współczynników kapitałowych do wypłaty dywidendy do 50% wypracowanego zysku, po uwzględnieniu indywidualnego domiaru kapitałowego z tytułu portfela walutowych kredytów hipotecznych oraz dodatkowego bufora zabezpieczającego wynosi odpowiednio 13,82% dla współczynnika T1 i 14,01% dla współczynnika TCR. Jednocześnie Bank otrzymał zalecenie dotyczące zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie co najmniej 50% zysku wypracowanego w 2015 roku.

Dodatkowo 25 kwietnia 2016 roku EBA opublikowała listę O-SIIs w Unii Europejskiej, na której znajduje się notyfikacja, że EBA oczekuje na informację z Bułgarii i Polski. Bank będzie podlegał wymogowi bufora instytucji o znaczeniu systemowym w ramach lokalnych jurysdykcji (O-SII).

W dniu 5 sierpnia br. Bank otrzymał informację, że Komisja Nadzoru Finansowego postanowiła zwrócić się do Komitetu Stabilności Finansowej o wyrażenie opinii w sprawie identyfikacji Banku jako innej instytucji o znaczeniu systemowym (O-SII) i nałożenia na Bank bufora w wysokości równoważnej 0,75% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko.

Poziom adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w okresie 6 miesięcy 2016 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej limitów nadzorczych.

Wykres 4. Adekwatność kapitałowa Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Na dzień 30 czerwca 2016 roku w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wzrósł o 0,6 p.p. do poziomu 15,21% co wynikało głównie ze wzrostu funduszy własnych o 1 241 mln PLN w efekcie akumulacji zysku za rok 2015 oraz podjęcia działań wpływających na zmniejszenie aktywów ważonych ryzykiem (AWR).

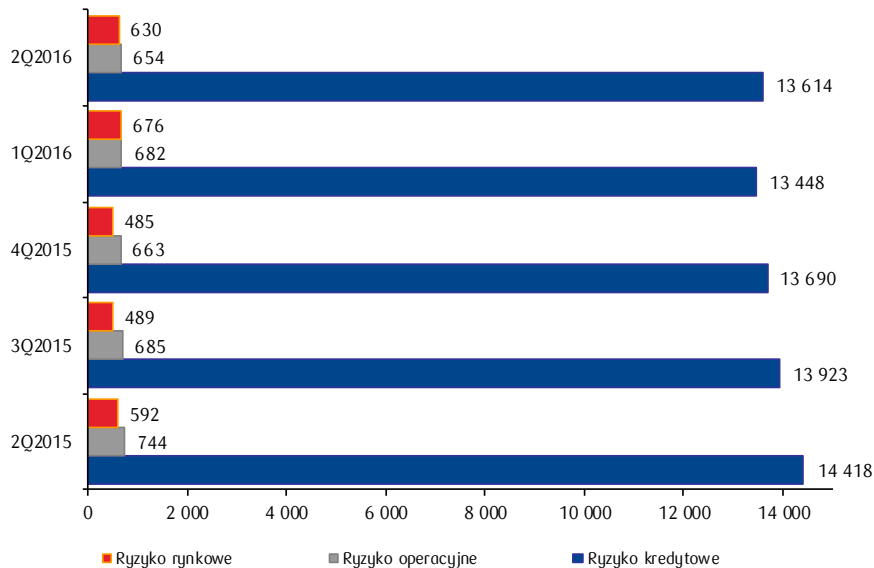
Zgodnie z obowiązującym od dnia 1 stycznia 2014 roku Rozporządzeniem CRR Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dotyczące następujących rodzajów ryzyka:

- kredytowego – metodą standardową,
- operacyjnego: dla Banku – zgodnie z podejściem zaawansowanym (AMA) w zakresie działalności prowadzonej przez Bank, z wyłączeniem oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz zgodnie z podejściem wskaźnika bazowego (BIA) w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec, a dla podmiotów Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową – zgodnie z podejściem BIA,
- rynkowego – metodami podstawowymi.

Łączny wymóg w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej składa się z sumy wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu:

- 1) ryzyka kredytowego, w tym ryzyka kredytowego kontrahenta,
- 2) ryzyka rynkowego,
- 3) ryzyka związanego z korektą wyceny kredytowej (CVA),
- 4) ryzyka w odniesieniu do ekspozycji wobec kontrahenta centralnego (CCP),
- 5) ryzyka rozliczenia i dostawy,
- 6) ryzyka operacyjnego.

Wykres 5. Wymogi w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (w mln PLN)

Utrzymanie wymogu kapitałowego w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego w I półroczu 2016 roku na poziomie porównywalnym do końca 2015 roku, jest efektem kontynuacji prowadzonych przez Bank działań (rozpoczętych w 2015 roku) wpływających na zmniejszenie aktywów ważonych ryzykiem (AWR).

Spadek wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego dla Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA z kwoty 663 mln PLN (według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku) do ok. 654 mln PLN (według stanu na dzień 30 czerwca 2016 roku) wynika głównie z uwzględnienia skutków połączenia Banku z Nordea Bank Polska SA oraz oceny ryzyka po zakończeniu procesu integracji.

7. Informacje dla inwestorów

Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu

Zgodnie z wiedzą PKO Banku Polskiego SA na dzień przekazania raportu akcjonariuszami posiadającymi bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji (co najmniej 5%) są trzy podmioty: Skarb Państwa, Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny, Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny.

Tabela 30. Akcje będące w posiadaniu Akcjonariuszy wg stanu na dzień przekazania raportu

Akcjonariusze	Stan na dzień publikacji raportu 1H 2016		Stan na dzień publikacji raportu 1Q 2016		Zmiana udziału w liczbie głosów na WZ (pp.)
	Liczba akcji	Udział w liczbie głosów na WZ	Liczba akcji	Udział w liczbie głosów na WZ	
Skarb Państwa	367 918 980	29,43%	367 918 980	29,43%	0,00
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹⁾	83 952 447	6,72%	83 952 447	6,72%	0,00
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otwarty Fundusz Emerytalny) ²⁾	64 594 448	5,17%	64 594 448	5,17%	0,00
Pozostali akcjonariusze ³⁾	733 534 125	58,68%	733 534 125	58,68%	0,00
Ogółem	1 250 000 000	100,00%	1 250 000 000	100,00%	0,00

1) Stan posiadania akcji na dzień 29 stycznia 2013 roku, raportowany przez Aviva OFE po przekroczeniu progu 5% udziału w akcjonariacie PKO Banku Polskiego SA po rozliczeniu transakcji sprzedaży 153,1 mln akcji PKO Banku Polskiego SA przez BGK oraz Skarb Państwa.

2) Stan posiadania akcji na dzień 24 lipca 2012 roku, raportowany przez ING OFE (aktualnie Nationale-Nederlanden OFE) po przekroczeniu progu 5% udziału w akcjonariacie PKO Banku Polskiego SA po rozliczeniu transakcji sprzedaży 95 mln akcji PKO Banku Polskiego SA przez Skarb Państwa.

3) w tym Bank Gospodarstwa Krajowego, który na dzień publikacji niniejszego raportu posiadał 24.487.297 akcji, co stanowi 1,96% udziału w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu

Zmiany w stanie posiadania akcji Banku i uprawnień do nich przez osoby zarządzające i nadzorujące

Tabela 31. Akcje będące w posiadaniu członków Zarządu PKO Banku Polskiego SA oraz Rady Nadzorczej Banku

Lp.	Imię i nazwisko	Liczba akcji na dzień publikacji raportu 1H 2016	Nabycie	Zbycie	Liczba akcji na dzień publikacji raportu 1Q 2016
I. Zarząd Banku					
1.	Zbigniew Jagiełło, Prezes Zarządu Banku	11 000	0	0	11 000
2.	Piotr Alicki, Wiceprezes Zarządu Banku	2 627	0	0	2 627
3.	Bartosz Drabikowski, Wiceprezes Zarządu Banku	0	0	0	0
4.	Maks Krackowski, Wiceprezes Zarządu Banku*	0	x	x	x
5.	Mieczysław Król, Wiceprezes Zarządu Banku*	5 000	x	x	x
6.	Piotr Mazur, Wiceprezes Zarządu Banku	4 500	0	0	4 500
7.	Jakub Papierski, Wiceprezes Zarządu Banku	3 000	0	0	3 000
8.	Jan Emeryk Rościszewski, Wiceprezes Zarządu Banku*	0	x	x	x
II. Rada Nadzorcza Banku					
1.	Piotr Sadownik, Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0
2.	Grażyna Ciurzyńska, Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej Banku*	0	x	x	x
3.	Mirosław Barszcz, członek Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0
4.	Adam Budnikowski, członek Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0
5.	Zbigniew Hajłasz, Członek Rady Nadzorczej Banku*	0	x	x	x
6.	Wojciech Jasiński, Członek Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0
7.	Andrzej Kisielewicz, Członek Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0
8.	Elżbieta Mączyńska-Ziemacka, Członek Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0
9.	Janusz Ostaszewski, Członek Rady Nadzorczej Banku	0	0	0	0

*) członkowie Zarządu oraz Rady Nadzorczej, którzy nie pełnili funkcji na dzień publikacji raportu za I kw. 2016 roku tj. na dzień 9 maja 2016 roku

Oceny wiarygodności finansowej PKO Banku Polskiego SA i spółek Grupy Kapitałowej Banku

Oceny wiarygodności finansowej PKO Banku Polskiego SA jest obecnie przyznawana przez agencję ratingową Moody's Investors Service, które nadaje Bankowi rating płatny zgodnie z własną procedurą oceny banków.

Tabela 32. Oceny ratingowe PKO Banku Polskiego SA wg stanu na dzień 30 czerwca 2016 roku (rating płatny)

Moody's Investors Service	
Ocena depozytów długoterminowych	A2 z perspektywą negatywną
Ocena depozytów krótkoterminowych	P-1
Ocena zobowiązań długoterminowych	A3 z perspektywą stabilną
Ocena zobowiązań krótkoterminowych	(P)P-2
Opinia o ryzyku kontrahenta długoterminowa	A2(cr)
Opinia o ryzyku kontrahenta krótkoterminowa	P-1(cr)

W dniu 19 stycznia 2016 roku agencja ratingowa Standard and Poor's wycofała ratingi nadane Bankowi na wniosek, który Bank złożył w dniu 17 grudnia 2015 roku. Bank rozwiązał umowę o współpracę z agencją ratingową Standard and Poor's i doprowadził do wycofania ratingów z powodu ograniczenia planów emisji obligacji na rynkach międzynarodowych, w szczególności w Stanach Zjednoczonych.

Przy okazji wycofywania ratingów agencja ratingowa Standard and Poor's dokonała końcowej analizy bieżącej sytuacji Banku oraz otoczenia jego działalności i potwierdziła rating krótkoterminowy na poziomie "A-2" oraz obniżyła rating długoterminowy z poziomu "BBB+" do poziomu "BBB". W chwili wycofywania ratingów perspektywa była stabilna. Agencja ratingowa Standard and Poor's poinformowała, że obniżenie ratingu długoterminowego Banku nastąpiło na skutek obniżenia w dniu 15 stycznia 2016 roku ratingów dla Polski (sovereign). Agencja w swojej analizie

stwierdziła, że Bank posiada silną pozycję biznesową, adekwatną siłę kapitałową i płynnościową w perspektywie kolejnych 2 lat, odpowiednią jakość aktywów oraz solidną bazę finansowania, opartą głównie o depozyty detaliczne.

W dniu 16 maja 2016 roku agencja ratingowa Moody's Investors Service opublikowała notę prasową na stronie internetowej www.moody.com, w której poinformowała o potwierdzeniu ocen ratingowych depozytów długo- i krótkoterminowych Banku na poziomie A2/P-1, potwierdzeniu ocen ratingowych zobowiązań Banku na poziomie A3 oraz skorygowaniu perspektywy ocen ratingowych depozytów długoterminowych Banku na negatywną ze stabilnej. Jednocześnie agencja utrzymała stabilną perspektywę ocen ratingowych zobowiązań Banku. Korekta perspektywy ocen ratingowych depozytów długoterminowych Banku była następstwem podobnej korekty dla perspektywy ocen ratingowych Polski. Zgodnie z treścią noty:

- ocena depozytów długoterminowych została utrzymana na poziomie A2, perspektywa została skorygowana na "negatywną" ze "stabilnej",
- ocena depozytów krótkoterminowych została utrzymana na poziomie P-1,
- ocena zobowiązań senior unsecured została utrzymana na poziomie A3, perspektywa została utrzymana na poziomie "stabilna",
- ocena zobowiązań Programu MTN została utrzymana na poziomie (P)A3,
- ocena innych krótkoterminowych zobowiązań Programu została utrzymana na poziomie (P)P-2,
- opinia o ryzyku kontrahenta została utrzymana na poziomie A2(cr)/P-1(cr).

Agencja Moody's poinformowała w nocy, że utrzymanie ocen ratingowych depozytów i zobowiązań Banku odzwierciedla oczekiwanie agencji Moody's do kontynuacji umiarkowanego wsparcia ze strony władz krajowych. Utrzymanie ocen Banku wiąże się według Moody's z dobrą jakością aktywów oraz adekwatnym poziomem pokrycia odpisem kredytów z rozpoznaną utratą wartości, które to parametry poprawiały się w ostatnich latach. Jednocześnie agencja Moody's wskazała, że Bank wzmacniał swoją bazę kapitałową.

KREDOBANK SA na koniec czerwca 2016 roku posiadał, przyznany w dniu 26 kwietnia 2016 roku przez agencję ratingową *Standard & Poor's*, następujący rating:

- długoterminowy rating kredytowy w skali międzynarodowej - CCC+,
- perspektywa - pozytywna,
- krótkoterminowy rating kredytowy w skali międzynarodowej - C,
- rating w skali ukraińskiej - uaBB-.

PKO Bank Hipoteczny SA posiadał na koniec czerwca 2016 roku następujące oceny przyznane przez agencję ratingową *Moody's Investors Service*:

- rating długoterminowy emitenta na poziomie Baa1 oraz rating krótkoterminowy emitenta na poziomie Prime-2 z perspektywą stabilną nadany w dniu 7 września 2015 roku,
- opinię o ryzyku kontrahenta długoterminową A3(cr) oraz krótkoterminową Prime-2(cr) nadane w dniu 7 września 2015 roku,
- rating dla emitowanych przez PKO Bank Hipoteczny SA listów zastawnych na poziomie Aa3 nadany w dniu 11 grudnia 2015 roku.

Przestrzeżenie ładu korporacyjnego

Zasady ładu korporacyjnego zawarte w dokumencie „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016”

- W związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2016 roku. Dobrych Praktykach Spółek Notowanych na GPW 2016 Bank przyjął do stosowania zasady i rekomendacje zawarte w tym zbiorze, z zastrzeżeniem, iż rekomendacja IV.R.2. dotycząca umożliwienia akcjonariuszom udziału w Walnym Zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej nie będzie stosowana, chyba że Walne Zgromadzenie dokona odpowiednich zmian w statucie Banku uprawniających Zarząd do organizacji Walnego Zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.
- Od 1 stycznia 2016 roku na stronie internetowej Banku dostępna jest informacja na temat stanu stosowania przez Bank rekomendacji i zasad zawartych w Dobrych Praktykach 2016 (<http://www.pkobp.pl/grupa-pko-banku-polskiego/relacje-inwestorskie/lad-korporacyjny/dobre-praktyki-spolek-notowanych-na-gpw-2016/>). Informacja ta sporządzona jest na formularzu ustalonym przez GPW, wskazuje na szczegółowy stan przestrzegania

lub nieprzestrzegania każdej z rekomendacji i zasad i jest bezpośrednio wykonaniem zasady I.Z.1.13.

- W dniu 30 czerwca 2016 roku Bank opublikował raport dotyczący jednorazowego nie zastosowania zasady IV.Z.17 zawartej w Dobrych Praktykach Spółek Notowanych na GPW 2016, zgodnie z którą „Uchwała walnego zgromadzenia w sprawie wypłaty dywidendy warunkowej może zawierać tylko takie warunki, których ewentualne ziszczenie nastąpi przed dniem dywidendy”.

Zarząd Banku poinformował, iż Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku, które odbyło się 30 czerwca 2016 roku podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku za 2015 rok, zgodnie z którą wypłata dywidendy nastąpi o ile do dnia 8 grudnia 2016 roku (włącznie) spełnią się łącznie warunki opisane w tej uchwale.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie ustaliło dzień 30 września 2016 roku jako dzień dywidendy, a dzień 9 grudnia 2016 roku jako najpóźniejszy termin, w którym nastąpi stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia warunków dywidendy. Terminy wskazane dla ziszczenia się warunków przewidzianych w uchwale zostały oznaczone w sposób umożliwiający Bankowi przeprowadzenie niezbędnych analiz, a także z uwzględnieniem możliwych terminów przedstawienia nowych wymagań nadzorczych w zakresie funduszy własnych oraz określenia ich wpływu na poziomy wskaźników adekwatności kapitałowej ujętych w sprawozdaniu finansowym Banku za III kwartał 2016 roku, co z kolei jest konieczne dla stwierdzenia spełnienia warunków dywidendy lub braku ich spełnienia.

Powyższe założenia zdeterminowały oznaczenie terminu wypłaty dywidendy. Termin wypłaty dywidendy nie może przypadać wcześniej niż termin, który będzie miarodajny dla weryfikacji ziszczenia albo nieziszczenia się warunków, od których zależy jej wypłata. Mając to na uwadze ustalono termin wypłaty dywidendy na dzień 20 grudnia 2016 roku.

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego

Zarząd Banku przyjął do stosowania Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego („Zasady”) w zakresie dotyczącym kompetencji i obowiązków Zarządu tj. prowadzenia spraw Banku i jego reprezentacji, zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa oraz statutem Banku, z zastrzeżeniem, iż paragraf 8 ust. 4 Zasad w zakresie dotyczącym zapewnienia akcjonariuszom możliwości elektronicznego udziału w posiedzeniach organu stanowiącego nie będzie stosowany, chyba że Walne Zgromadzenie dokona odpowiednich zmian w Statucie Banku uprawniających Zarząd do organizacji Walnego Zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Rozdział 9 Zasad, dotyczący zarządzania aktywami na ryzyko klienta, nie będzie stosowany z uwagi na nieprowadzenie przez Bank działalności w tym zakresie.

Rada Nadzorcza Banku przyjęła do stosowania Zasady w zakresie dotyczącym kompetencji i obowiązków Rady Nadzorczej tj. nadzorowania prowadzenia spraw Banku zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa oraz statutem Banku.

Walne Zgromadzenie Banku zwołane na 25 czerwca 2015 roku zadeklarowało w uchwale, że Walne Zgromadzenie działając w ramach przysługujących mu kompetencji będzie kierowało się Zasadami, przy czym odstąpiło od stosowania zasad określonych w:

- § 8 ust. 4 Zasad w zakresie zapewnienia możliwości elektronicznego udziału akcjonariuszy w posiedzeniach organu stanowiącego,
- § 10 ust. 2 Zasad w zakresie wprowadzania uprawnień osobistych lub innych szczególnych uprawnień dla akcjonariuszy,
- § 12 ust 1 Zasad w zakresie odpowiedzialności akcjonariuszy za niezwłoczne dokapitalizowanie instytucji nadzorowanej,
- § 28 ust. 4 Zasad w zakresie dokonywania przez organ stanowiący oceny, czy ustalona polityka wynagradzania sprzyja rozwojowi i bezpieczeństwu działania instytucji nadzorowanej.

Informacja dotycząca dywidendy

Zmiana polityki dywidendowej

W dniu 22 marca 2016 roku Zarząd Banku przyjął w nowym brzmieniu "Zasady zarządzania adekwatnością kapitałową i kapitałem własnym w PKO Banku Polskim SA oraz w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA", które obejmują swym zakresem między innymi kwestie polityki dywidendowej.

Ogólnym założeniem polityki dywidendowej Banku jest stabilne realizowanie wypłat dywidend w długim terminie z zachowaniem zasady ostrożnego zarządzania Bankiem i Grupą Kapitałową Banku, stosownie do określanych w oparciu o przyjęte kryteria możliwości finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku.

Celem polityki dywidendowej jest optymalne kształtowanie struktury funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej Banku z uwzględnieniem zwrotu z kapitału i jego kosztu, potrzeb kapitałowych związanych z rozwojem, przy jednoczesnej konieczności zapewnienia odpowiedniego poziomu współczynników adekwatności kapitałowej. Polityka dywidendowa zakłada możliwość realizowania wypłat z zysku Banku dla akcjonariuszy w długim terminie w kwocie nadwyżki kapitału powyżej minimalnych wskaźników adekwatności kapitałowej, z uwzględnieniem dodatkowego zabezpieczenia kapitałowego.

Polityka dywidendowa uwzględni czynniki związane z działalnością Banku i podmiotów Grupy Kapitałowej Banku, a w szczególności wymogi i rekomendacje nadzorcze w zakresie adekwatności kapitałowej. Zasady uległy zmianie w związku z wydaniem przez KNF 15 grudnia 2015 roku stanowiska w sprawie polityki dywidendowej banków w 2016 roku za 2015 rok, rekomendującego wyższe poziomy minimalne miar adekwatności kapitałowej umożliwiające wypłatę dywidendy oraz wprowadzającego nowy warunek wypłaty dywidendy – poziom dźwigni finansowej. W związku z powyższym, zgodnie z Zasadami wskaźniki adekwatności kapitałowej określające kryteria dywidendowe wynoszą:

- łączny współczynnik kapitałowy powyżej 14,01% oraz
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 powyżej 13,82%,
- wskaźnik dźwigni powyżej 5%.

Zasady zostały zatwierdzone przez Radę Nadzorczą Banku.

Zalecenia KNF w zakresie wypłaty dywidendy

W dniu 12 maja 2016 roku Zarząd Banku poinformował, iż otrzymał od Komisji Nadzoru Finansowego informację, że Bank (zgodnie z warunkami określonymi w stanowisku KNF) spełnia kryteria kwalifikujące do wypłaty dywidendy z zysku wypracowanego przez Bank w 2015 roku, gdyż poza innymi warunkami ustalonymi przez KNF łączny współczynnik kapitałowy Banku, zarówno w ujęciu jednostkowym, jak i skonsolidowanym, jest wyższy od 13,25% plus 100% domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych. Jednocześnie Bank otrzymał zalecenie dotyczące zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie co najmniej 50% zysku wypracowanego w 2015 roku.

Wypłata dywidendy

W dniu 30 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie podjęło uchwałę nr 7/2016 w sprawie podziału zysku PKO Banku Polskiego SA osiągniętego w 2015 roku oraz niepodzielonego zysku z lat ubiegłych. Była ona zgodna z rekomendacją Zarządu z dnia 2 czerwca 2016 roku. Zysk za 2015 rok (w wysokości 2 571 142 tys. PLN) oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych (w wysokości 1 250 000 tys. PLN), w łącznej wysokości 3 821 142 tys. PLN będzie podzielony w następujący sposób:

- na dywidendę dla akcjonariuszy 1 250 000 tys. PLN,
- na kapitał zapasowy w kwocie 2 500 000 tys. PLN,
- na kapitał rezerwowy w kwocie 71 142 tys. PLN.

Podziału zysku w sposób określony powyżej będzie dokonany pod warunkiem, że do dnia 8 grudnia 2016 roku (włącznie) spełnią się łącznie następujące warunki:

- 1) Bank nie przejmie kontroli nad bankiem lub innym podmiotem sektora finansowego przez bezpośrednie lub pośrednie nabycie pakietu akcji ani nie nabędzie uprawnień i nie zaciągnie obowiązku takiego przejęcia kontroli oraz
- 2) nie nastąpią zmiany regulacyjne lub zmiany zaleceń nadzorczych wpływające na wymogi w zakresie funduszy własnych Banku, które – według poziomu wskaźników adekwatności kapitałowej ujętych w sprawozdaniu finansowym Banku za III kwartał 2016 roku – spowodowałyby brak możliwości wypłaty dywidendy w zgodzie z wymaganiami regulacyjnymi i zaleceniami nadzorczymi.

W przypadku braku spełnienia ww. warunków dywidendy, zysk netto Banku osiągnięty w 2015 roku w wysokości 2 571 142 tys. PLN oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych w wysokości 1 250 000 tys. PLN, łącznie w wysokości 3 821 142 tys. PLN będzie podzielony w następujący sposób:

- na kapitał zapasowy w wysokości 3 750 000 tys. PLN,
- na kapitał rezerwowy w wysokości 71 142 tys. PLN.

Zarząd Banku zobowiązany jest do podjęcia uchwały w sprawie stwierdzenia Spełnienia Warunków Dywidendy albo braku Spełnienia Warunków Dywidendy najpóźniej w dniu 9 grudnia 2016 roku. Termin ten został oznaczony w sposób umożliwiający Bankowi przeprowadzenie niezbędnych analiz, a także z uwzględnieniem możliwych terminów przedstawienia nowych wymagań nadzorczych w zakresie funduszy własnych oraz określenia ich wpływu na poziomy wskaźników adekwatności kapitałowej ujętych w sprawozdaniu finansowym Banku za III kwartał 2016 roku, co z kolei jest konieczne dla stwierdzenia spełnienia warunków dywidendy lub braku ich spełnienia.

W przypadku spełnienia warunków dywidendy dywidenda wynosić będzie 1,00 zł brutto na jedną akcję.

Przyjęty sposób podziału zysku za 2015 rok uzależnienia podział zysku od potencjalnych czynników wpływających na potrzeby kapitałowe Banku. Obejmują one ewentualne działania Banku dotyczące możliwego zaangażowania w procesy akwizycji podmiotów działających w sektorze bankowym lub innych podmiotów sektora finansowego, a także czynniki zewnętrzne dotyczące potencjalnych zmian regulacyjnych lub zaleceń nadzorczych, wpływających na wymogi w zakresie funduszy własnych Banku.

8. Pozostałe informacje

Dane identyfikacyjne

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna (Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA, PKO Bank Polski SA, PKO BP SA) z siedzibą w Warszawie ul. Puławska 15, 02-515 Warszawa, zarejestrowana jest w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000026438, REGON: 016298263, NIP: 525-000-77-38, kapitał zakładowy (kapitał wpłacony) 1 250 000 000 PLN.

Władze PKO Banku Polskiego SA w okresie sprawozdawczym

Tabela 33. Skład Zarządu PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	Powołany w dniu 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu.
2.	Piotr Alicki	Wiceprezes Zarządu	Powołany w dniu 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu.
3.	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu	Powołany w dniu 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu.
4.	Mieczysław Król	Wiceprezes Zarządu	Powołany w dniu 2 czerwca 2016 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu z dniem 6 czerwca 2016 roku.
5.	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	Powołany w dniu 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu.
6.	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	Powołany w dniu 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu.

W dniu 21 marca 2016 roku Jacek Obłękowski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 21 marca 2016 roku.

W dniu 22 marca 2016 roku Jarosław Myjak złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 22 marca 2016 roku.

W dniu 30 czerwca 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Maksą Kraczkowskiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu z dniem 4 lipca 2016 roku.

W dniu 14 lipca 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Jana Emeryka Rościszewskiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu z dniem 18 lipca 2016 roku.

W nawiązaniu do art. 111a pkt 4 Prawa bankowego wszystkie ww. osoby powołane do Rady Nadzorczej i Zarządu Banku spełniają wymogi określone w art. 22.aa tej regulacji.

Tabela 34. Skład Rady Nadzorczej PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Piotr Sadownik	Przewodniczący Rady Nadzorczej	Powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
2.	Grażyna Ciurzyńska	Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej	Powołana w skład Rady Nadzorczej 30 czerwca 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
3.	Agnieszka Winnik - Kalembe	Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej	Powołana w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. W dniu 30 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Banku Polskiego SA odwołało Agnieszkę Winnik - Kalembe ze składu Rady Nadzorczej.
4.	Zbigniew Hajłasz	Sekretarz Rady Nadzorczej	Powołany w skład Rady Nadzorczej 30 czerwca 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. W dniu 14 lipca 2016 roku wybrany na Sekretarza Rady Nadzorczej.
5.	Małgorzata Dec-Kruczkowska	Sekretarz Rady Nadzorczej	Powołana w skład Rady Nadzorczej 25 czerwca 2015 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. W dniu 30 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Banku Polskiego SA odwołało Małgorzatę Dec - Kruczkowską ze składu Rady Nadzorczej.
6.	Mirosław Barszcz	Członek Rady Nadzorczej	Powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
7.	Adam Budnikowski	Członek Rady Nadzorczej	Powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
8.	Wojciech Jasiński	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
9.	Andrzej Kisielewicz	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
10.	Elżbieta Mączyńska - Ziemacka	Członek Rady Nadzorczej	powołana ponownie w skład Rady Nadzorczej 26 czerwca 2014 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.
11.	Janusz Ostaszewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się w dniu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku.

W dniu 25 lutego 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku odwołało ze składu Rady Nadzorczej Banku: Jerzego Górę, Mirosława Czekaja, Piotra Marcza, Marka Mroczkowskiego, Krzysztofa Kiliana oraz Zofię Dzik.

Ponadto Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku w dniu 25 lutego 2016 roku powołało w skład Rady Nadzorczej Banku: Mirosława Barszcza, Adama Budnikowskiego, Wojciecha Jasińskiego, Andrzeja Kisielewicza, Janusza Ostaszewskiego, Piotra Sadownika oraz Agnieszkę Winnik – Kalembę.

Skarb Państwa, jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącą Rady Nadzorczej Banku oraz Agnieszkę Winnik – Kalembę na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej Banku.

Sezonowość lub cykliczność działalności w okresie sprawozdawczym

PKO Bank Polski SA jest bankiem uniwersalnym, działającym na terytorium całego kraju i jego działalność podlega takim samym wahaniom sezonowym, jak cała polska gospodarka. Działalność pozostałych spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA również nie wykazuje istotnych cech sezonowości lub cykliczności.

Umowy o subemisję oraz gwarancje udzielone podmiotom zależnym

Wg stanu na 30 czerwca 2016 roku emisje obligacji PKO Leasing SA (spółki zależnej od Banku) regulowała Umowa Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji z dnia 10 listopada 2011 roku, zgodnie z którą maksymalna wartość programu wynosi 600 mln PLN. Według stanu na 30 czerwca 2016 roku zobowiązanie spółki PKO Leasing SA z tytułu wyemitowanych obligacji, w wartości nominalnej, wynosiło 161,68 mln PLN. Wszystkie obligacje zostały sprzedane na rynku wtórnym.

Wg stanu na 30 czerwca 2016 roku emisje obligacji PKO Banku Hipotecznego SA (spółki zależnej od Banku) regulowała Umowa Programu Emisji Obligacji z dnia 30 września 2015 roku, zgodnie z którą maksymalna wartość wyemitowanych na podstawie programu obligacji wynosi 2 mld PLN oraz Umowa Gwarancyjna z dnia 30 września 2015 roku, na kwotę do 500 mln PLN, zgodnie z którą PKO Bank Polski SA świadczy na rzecz Spółki usługi subemisji. Według stanu na 30 czerwca 2016 roku zobowiązanie spółki PKO Bank Hipotecznego SA z tytułu wyemitowanych obligacji, w wartości nominalnej, wynosiło 247 mln PLN, w tym w portfelu PKO Banku Polskiego SA znajdowało się 75 sztuk obligacji o wartości 7,5 mln PLN, a pozostałe obligacje zostały objęte przez innych inwestorów.

W I półroczu 2016 roku PKO Bank Polski SA:

- udzielił spółce PKO Leasing SA dwóch gwarancji do łącznej wysokości 111 tys. PLN oraz dwóch gwarancji do łącznej wysokości 20 tys. EUR z tytułu najmu powierzchni biurowej; gwarancje zostały wystawione maksymalnie na okres do 2021 roku,
- udzielił spółce PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA gwarancji do wysokości 212 tys. EUR z tytułu najmu powierzchni biurowej; gwarancja została wystawiona na okres do 30 kwietnia 2017 roku.

Zaciągnięte kredyty i umowy pożyczek, gwarancji i poręczeń niedotyczące działalności operacyjnej Banku

PKO Bank Polski SA nie zaciągnął w I półroczu 2016 roku żadnych kredytów, pożyczek, a także nie otrzymał gwarancji i poręczeń niedotyczących działalności operacyjnej.

W I półroczu 2016 roku jednostki zależne PKO Banku Polskiego SA nie zaciągały żadnych kredytów, pożyczek, a także nie otrzymały gwarancji i poręczeń niedotyczących działalności operacyjnej.

Znaczące umowy oraz istotne umowy z bankiem centralnym lub organami nadzoru

PKO Bank Polski SA nie zawarł w I półroczu 2016 roku istotnych umów z bankiem centralnym lub organami nadzoru.

W I półroczu 2016 roku jednostki zależne PKO Banku Polskiego SA nie zawarły znaczących umów oraz nie zawarły istotnych umów z bankiem centralnym lub organami nadzoru.

W lutym 2016 roku KREDOBANK SA uzgodnił z Narodowym Bankiem Ukrainy harmonogram dotyczący doprowadzenia w terminie do 31 grudnia 2018 roku limitu krótkiej pozycji walutowej do wymogów regulacyjnych.

W I kwartale 2016 roku Narodowy Bank Ukrainy przeprowadził planową kontrolę w KREDOBANK SA obejmującą okres działalności Spółki od 1 lipca 2013 roku do 31 grudnia 2015 roku oraz wszystkie istotne wydarzenia, które miały miejsce w okresie trwania kontroli. Przedmiotem kontroli była m.in. ocena ryzyka i systemów zarządzania ryzykiem, stosowanych zasad rachunkowości oraz wiarygodności sprawozdań, przestrzegania wymogów prawa obowiązującego na Ukrainie i aktów normatywno-prawnych Narodowego Banku Ukrainy, a także przeprowadzenie

badania diagnostycznego zgodnie z warunkami Memorandum polityki gospodarczej i finansowej zawartego pomiędzy Ukrainą a Międzynarodowym Funduszem Walutowym. W wyniku kontroli KREDOBANK SA otrzymał rekomendacje w zakresie dalszej poprawy działalności oraz minimalizacji ryzyka.

Świadczenia na rzecz osób zarządzających i nadzorujących

Pełna informacja w zakresie wynagrodzeń i innych świadczeń na rzecz członków Zarządu PKO Banku Polskiego SA oraz Rady Nadzorczej PKO Banku Polskiego SA w okresie sprawozdawczym została przedstawiona w nocie 41 Skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za okres sześciu miesięcy zakończony dnia 30 czerwca 2016 roku.

Stan zatrudnienia w PKO Banku Polskim SA oraz w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

Wg stanu na dzień 30 czerwca 2016 roku zatrudnienie w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wynosiło 28 867 etatów, co oznacza spadek o 42 etaty r/r. Zatrudnienie w PKO Banku Polskim SA spadło o 298 etatów r/r, natomiast w pozostałych (poza PKO Bankiem Polskim SA) spółkach Grupy Kapitałowej wzrosło o 256 etatów. Zmiana stanu zatrudnienia r/r w spółkach zależnych jest efektem rozwoju działalności biznesowej oraz zmian w strukturze Grupy Kapitałowej.

Tabela 35. Stan zatrudnienia w PKO Banku Polskim SA oraz w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

	Stan na 30.06.2016	Stan na 30.06.2015	Zmiana liczby etatów
PKO Bank Polski SA	25 443	25 741	(298)
Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej	3 424	3 168	256
Razem	28 867	28 909	(42)

Skutki zmian w strukturze jednostki gospodarczej, w tym w wyniku połączenia jednostek gospodarczych, przejęcia lub sprzedaży jednostek grupy kapitałowej, inwestycji długoterminowych, podziału, restrukturyzacji i zaniechania działalności

Skutki zmian w strukturze jednostki gospodarczej, w tym w wyniku połączenia jednostek gospodarczych, przejęcia lub sprzedaży jednostek grupy kapitałowej zostały opisane w punkcie 5.2 niniejszego sprawozdania.

Czynniki, które będą miały wpływ na przyszłe wyniki finansowe w perspektywie co najmniej kwartału

Na wyniki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w najbliższej perspektywie wpływać będą procesy gospodarcze, jakie będą zachodzić w Polsce i w gospodarce światowej oraz reakcje na nie rynków finansowych. Duże znaczenie dla przyszłych wyników będzie mieć polityka stóp procentowych realizowana przez Radę Polityki Pieniężnej, a także przez inne największe banki centralne.

Istotnym czynnikiem, który będzie miał wpływ na sytuację Banku oraz całego sektora finansowego i gospodarki jest podatek od aktywów niektórych instytucji finansowych. Dodatkowe obciążenie podatkowe, wprowadzone w lutym 2016 roku przyczyni się do spadku zysku netto Banku i sektora w 2016 roku, a w perspektywie średnioterminowej do zmniejszenia potencjału akcji kredytowej branży i rentowności kapitałów własnych, w tym głównie banków posiadających najniższą rentowność aktywów oraz jednocześnie najwyższą dźwignię kapitałową.

Negatywnie na wyniki i rentowność banków mogą wpłynąć regulacje prawne dotyczące kredytów hipotecznych w walutach obcych. Na początku sierpnia 2016 roku Kancelaria Prezydenta przedstawiła nowy projekt, który zakłada zwrot kredytobiorcom części spreadów walutowych. Aktualny projekt ustawy nie przewiduje przymusowego przewalutowania kredytów. Zamiast tego ma być zastosowane alternatywne rozwiązanie regulacyjno-nadzorcze (wyższe wymogi kapitałowe i większe wagi ryzyka dla kredytów walutowych), aby skłonić banki do przeprowadzenia dobrowolnej konwersji. Skuteczność takiego rozwiązania ma być oceniona po roku. W ocenie analityków nowy projekt ustawy nie stanowi zagrożenia dla stabilności systemu finansowego oraz nie tworzy ryzyka nadmiernych wahań na rynku walutowym. Może się on jednak przyczynić do ograniczenia akcji kredytowej w kolejnych latach w wyniku presji na pozycję kapitałową banków.

W perspektywie kwartału na wyniki finansowe będą miały wpływ w szczególności następujące czynniki regulacyjne:

- ustawa z 9 października 2015 roku o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 1864) wprowadzająca od 1 lipca 2016 roku zmiany w zakresie postępowania z rachunkami nieaktywnymi (tzw. rachunki uśpione),
- uchwały nr 36/2016 i 37/2016 Rady BFG z dnia 15 czerwca 2016 roku utrzymująca wysokość stawki obowiązkowej opłaty i stawki opłaty ostrożnościowej wnoszonej przez banki w III kwartale 2016 roku na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w wysokości odpowiednio 0,04175% i 0,01975% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko,
- ustawa o BFG, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. 2016, poz. 996) wchodząca w życie 8 października 2016 roku,
- uchwała nr 351/2016 Komisji Nadzoru Finansowego z 2016 roku (Dz. Urz. KNF 2016, poz. 15 w sprawie wydania Rekomendacji C dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji), która dotyczy kredytów i innych obszarów działalności banków uniwersalnych i specjalistycznych, w tym hipotecznych,
- ustawa o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U 2016, poz. 615) stanowiąca implementację prawa unijnego, obowiązująca od 5 czerwca 2016 roku, która będzie oddziaływać na poziom kosztów usług świadczonych przez depozytariuszy,
- otwarcie okienek transferowych w okresie kwiecień – lipiec 2016 roku dające możliwość przeniesienia części składki emerytalnej z ZUS do Otwartych Funduszy Emerytalnych,
- rekomendacje KNF dla zakładów ubezpieczeń z marca 2016 roku (dotyczące badania adekwatności produktu oraz systemu zarządzania produktem) oddziałujące od 1 lipca 2016 roku na zmiany zasad zarządzania produktem oraz badania adekwatności produktu o charakterze inwestycyjnym do potrzeb i możliwości klienta.

Na wyniki finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wywiera również wpływ sytuacja polityczno-gospodarcza Ukrainy, na terenie której działają spółki z Grupy Kapitałowej Banku: KREDOBANK SA oraz spółki świadczące usługi finansowe i windykacyjne. Prowadzona jest bieżąca analiza w kontekście wpływu sytuacji polityczno-gospodarczej na wyniki finansowe i ryzyko pogorszenia jakości aktywów Grupy Kapitałowej na Ukrainie. PKO Bank Polski SA kontynuuje działania mające zapewnić bezpieczne funkcjonowanie swoich spółek na Ukrainie m.in. poprzez wzmocnienie działań nadzorczych, w tym monitorowanie kształtowania się wymogów regulacyjnych określonych przez Narodowy Bank Ukrainy.

Informacje o udzieleniu przez emitenta lub przez jednostkę od niego zależną poręczeń kredytu lub pożyczki lub udzieleniu gwarancji – łącznie jednemu podmiotowi lub jednostce od niego zależnej, jeżeli łączna wartość istniejących poręczeń lub gwarancji stanowi równowartość co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta

W I półroczu 2016 roku jednostki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA nie udzieliły poręczeń kredytu lub pożyczki ani nie udzieliły gwarancji jednemu podmiotowi lub jednostce zależnej od tego podmiotu, których łączna wartość stanowiłaby równowartość 10% kapitałów własnych Banku.

Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązаныmi, jeżeli są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe

W I półroczu 2016 roku jednostki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA nie zawarły istotnych transakcji z podmiotami powiązаныmi na warunkach innych niż rynkowe.

Wskazanie postępowań toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej

Według stanu na dzień 30 czerwca 2016 roku łączna kwota wartości przedmiotu sporu postępowań sądowych (procesów), w których Bank jest pozwany oraz postępowań sądowych, w których pozostałe Spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA są pozwany wynosiła 541 161 tys. PLN, w tym 45 638 tys. PLN dotyczyło postępowań sądowych na Ukrainie (na dzień 31 grudnia 2015 roku łączna wartość wyżej wymienionych postępowań sądowych wynosiła 638 019 tys. PLN), a łączna kwota wartości przedmiotu sporu postępowań sądowych (procesów) z powództwa Banku oraz postępowań sądowych z powództwa pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na dzień 30 czerwca 2016 roku wynosiła 1 326 614 tys. PLN, w tym 82 105 tysięcy PLN dotyczyło postępowań sądowych na Ukrainie, głównie związanych z windykacją kredytów udzielonych przez KREDOBANK SA

(na dzień 31 grudnia 2015 roku łączna wartość wyżej wymienionych postępowań sądowych wynosiła 697 041 tys. PLN).

Z udziałem spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (łącznie z Bankiem) nie toczą się postępowania sądowe, których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych. Wyżej wymienione jednostki nie prowadziły postępowań toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej, dotyczących zobowiązań albo wierzytelności, których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych PKO Banku Polskiego SA.

Stanowisko Zarządu PKO Banku Polskiego SA w zakresie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok

PKO Bank Polski SA nie przekazywał do publicznej wiadomości prognozy wyników na 2016 rok.

Inne informacje, które są istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego emitenta i ich zmian

16 czerwca nastąpiło potwierdzenie ostatecznych kwot należnych Bankowi w związku z udziałem Banku w transakcji przejęcia VISA Europe Limited przez Visa Inc. W dniu 21 czerwca 2016 roku Bank otrzymał od Visa Europe Limited informację o zakończeniu transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.

Ostateczny udział PKO Banku Polskiego SA w wyżej wymienionej transakcji obejmuje:

- kwotę 70 528 tys. EUR w gotówce, przekazaną na rachunek Banku w dniu 21 czerwca 2016 roku,
- otrzymane uprzywilejowane akcje Visa Inc. serii C w liczbie 25 612,
- należność z tytułu udziału w odroczonej płatności gotówkowej w wysokości ok. 0,54% kwoty 1,12 mld EUR, tj. kwoty przypadającej na wszystkich uczestników transakcji, płatnej w 3 rocznicę transakcji, z zastrzeżeniem ewentualnych korekt w przypadku zaistnienia sytuacji opisanych w warunkach transakcji.

Otrzymane uprzywilejowane akcje Visa Inc. serii C będą konwertowane na akcje zwykłe Visa Inc., przy czym warunki transakcji przewidują stopniowe konwertowanie akcji. Konwersja wszystkich akcji uprzywilejowanych ma nastąpić najpóźniej w 2028 roku. Obecny współczynnik konwersji wynosi 13,952 i może on ulegać zmniejszeniu w okresie do 2028 roku, co jest uzależnione od wystąpienia w tym okresie ewentualnych zobowiązań z tytułu postępowań sądowych dotyczących przejętej spółki Visa Europe Limited.

Oświadczenie Zarządu PKO Banku Polskiego SA

Zarząd PKO Banku Polskiego SA oświadcza, że według jego najlepszej wiedzy:

1. Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za okres sześciu miesięcy zakończony dnia 30 czerwca 2016 roku i dane porównywalne sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz jej wynik finansowy,
2. niniejsze Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za I półrocze 2016 roku zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w tym opis podstawowych ryzyk i zagrożeń.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA oświadcza, że podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dokonujący przeglądu półrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego został wybrany zgodnie z przepisami prawa, oraz że podmiot ten oraz biegły rewident dokonujący tego przeglądu spełnił warunki do wydania bezstronnego i niezależnego raportu z przeglądu, zgodnie z właściwymi przepisami i normami zawodowymi.

Niniejsze *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za I półrocze 2016 roku* liczy 81 kolejno ponumerowanych stron.

Podpisy wszystkich członków Zarządu

17.08.2016	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Piotr Alicki	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Maks Kraczkowski	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Mieczysław Król	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)
17.08.2016	Jan Emeryk Rościszewski	Wiceprezes Zarządu	..... (podpis)